

Hvem må ryge?

Kampen om at definere aktiviteten rygning

Kandidatspeciale
Foråret 2019

Kandidatuddannelse i Læring og Forandringsprocesser
Aalborg Universitet – Institut for Læring og Filosofi
Katja Lundbye Jørgensen & Sofie Anne Klith Heden

Anslag 255.702

Abstract

The following thesis aims to provide insight into what is at stake for the younger generation of smokers in Denmark. For the first time in over two decades the number of young smokers has increased in Denmark. The thesis utilizes a systematic construction of the field of smoking to provide the foundation for and facilitate the examination and research of the different perceptions that exist within the field.

We seek to expose the struggles and risks in how to regulate and organize tobacco preventions in Denmark. Throughout the research of the thesis, it has become apparent that there are various agents within the field, who have different understandings of how to regulate and organize the preventions.

The research shows that these various agents, all of which are seeking to have a certain level of influence within the field, have different viewpoints and perhaps even incompatible understandings of what is needed within the field. The thesis aims to offer a basis for further research into the field of tobacco prevention work.

The history of smoking

The general view on smoking and the practice of it has changed significantly since the 1940s. During World War II there had been rationing on many items, including tobacco, which led to tobacco becoming a certain symbol of freedom after the war ended. Smoking became a common practice amongst both adults and children in the years following the war, and in 1953 data shows that 77% of all men and 40% of all women in Denmark were smokers. Furthermore, at this point in history there was no real regulations in place and therefore smoking was practiced almost everywhere within public spaces. Moreover, there was no specific link between smoking and smoking-related diseases at the time, and the little there was depended solely on speculation. It was not until the early 1960s that the connection between smoking tobacco and lung cancer came into consideration, and even still it was made clear that other factors undoubtedly played a large role as well. At the beginning of the 1990s there was significantly more attention paid to the harmful effects of tobacco and smoking, and it came to be viewed as a problem for the overall wellbeing of the Danish population. Throughout the decade smoking became a issue that was viewed as a societal problem, which required structural solutions implemented on a higher level.

Furthermore the health hazards and health risks of second-hand smoking became more apparent and became acknowledged within medical field and general society, especially in

regards to the health risks of children. In the world of today, massive attention is paid to preventing children and adolescents from smoking, and the focus and attention of the damaging consequences of smoking and the use of tobacco is at an increasing high in today's society.

It has become evident in the construction of the field of smoking, that the voices of young smokers are poorly represented within the current debate. Throughout the research of the thesis, it has become apparent that children, teenagers and young adults however are the subjects to several interventions in today's world in regards to smoking. Moreover, it has become clear in the analysis and examination of the field, that there are different important perspectives that are being overlooked by the existing research of the field. The research through this thesis shows that there are different perspectives of smoking and reasons for starting to smoke for the younger generation of people in Denmark at this point in time compared to earlier in history, and these views do not seem to be represented in the field as it stands at this time.

The approach to the field

The empirical basis of the thesis consists of individual interviews conducted with four young high school students who are smokers, which provided a certain level of insight into their understanding of smoking throughout the analysis. The thesis aims to understand the overall perspective of these young people in regards to smoking, their point of view and their social reasons for smoking.

The analysis and research throughout the thesis is inspired by Pierre Bourdieu's reflective sociology, partly in the theoretical expression and partly in the examination structure. The practical reality is important to Bourdieu, which is the reason as to why the research and examination of the topic takes its beginning within these four different stories of the young students from real life. The complementary focus on the structure of the field and the agents' experience of their position in the field has helped the research and analysis to provide an understanding of how the agents act in certain ways which relates to the structure of the field of smoking.

Forord

Med dette speciale ønsker vi at få indblik i, hvad der er på spil for unge rygere i Danmark. Vi vil vise, at indsatser for tobaksforebyggelse udføres ud fra forskellige hensyn, og at forandringer altid tilgodeser visse interesser. Ved at kortlægge dette, vil vi belyse de kampe, der har udspillet sig, og dem der til stadighed udspiller sig mellem forskellige aktører om magten til at påvirke og regulere interventioner rettet mod børn og unge.

I dette speciale er vi inspireret af den franske sociolog og antropolog Pierre Bourdieu (1930-2002) dels i vores teoretiske udfoldelse og dels i vores strukturelle opbygning. Strukturen bærer præg af et fokus på den praktiske virkelighed, og derfor præsenterer vi vores empiriske interviews langt tidligere, end hvad der normalvis er tilfældet for akademisk strukturerede undersøgelser. Læseren af dette speciale vil derfor kunne forvente et tidligt møde med fortællinger fra den praktiske virkelighed, som efterfølges af et historisk oprids, der konstruerer feltet for rygning. Fortællingerne og den historiske feltkonstruktion danner udgangspunktet for en efterfølgende sociologisk feltanalyse.

Konstruktionen af feltet havde ikke været muligt uden hjælp fra tillidsfulde og åbenhjertige unge mennesker, der bidrog med hver deres personlige fortælling. Til dem retter vi en særlig tak. Mødet med dem har givet os indsigt i, hvilke muligheder og begrænsninger de oplever i feltet for rygning, som de tager del i. Vi vil også sende en stor tak til vores specialevejleder Anette Lykke Hindhede for kompetent og konstruktiv rådgivning og opbakning.

Sofie Anne Klith Heden
Katja Lundbye Jørgensen

Afsættet	5
Fortællinger fra felten	9
En gymnasieelev fra Gefion Gymnasium	1
Det er blevet en social ting	4
En gymnasieelev fra Sankt Annæ Gymnasium	11
Jeg kom i gymnasiet og blev stresset	13
En gymnasieelev fra Christianshavn Gymnasium	19
Alle har en eller anden dårlig vane	21
En gymnasieelev fra Det frie Gymnasium	28
man har dårlig samvittighed over det	30
Historisk konkret analyse	36
Om at historisere	37
Idealet for viden konstrueres i historien	37
Historiseringen må deles op i to	39
Tovtrækning om rationaler	40
Rygning som frihedssymbol	41
Fra privat sag til samfundsopgave	42
Det sundhedsskadelige fokus skærpes	46
Statslig intervention legitimeres	48
Mistrivsel håndteres med rygning	50
Betingelser for de unge rygeres handlemuligheder	53
Kampe om værdiorienteringen i de forebyggende indsatser	54
Bestemte hensyn tilgodeses	54
Økonomiske hensyn kontra kulturelle hensyn	55
Forskellige værdiorienteringer i de nordiske lande	58
Kampe om organiseringen af de forebyggende indsatser	60
Strukturelle rammer for gymnasier	60
Tovtrækkeri om aldersgrænse for køb af tobak	61
Feltet i dag	63
Vindere i kampen om indflydelse	64
Sociologisk feltanalyse	66
Sociologisk refleksivitet	67

At praktisere god videnskab	67
Det socialvidenskabelige videnskabsfelt	68
Sociologisk feltanalyse i praksis	70
Historisk konkret sociologisk feltanalyse	74
Forskellige orienteringer	74
Dobbelt blik på rygepraksis	79
Forskellige forudsætninger	82
Konstruktionen af to positioner	85
Metodologi	86
På feltarbejde med Bourdieu	87
Historisering og registrantarbejde i praksis	87
Heterogenitet i registreringen	88
Feltanalyse i praksis gennem fire fortællinger	89
Tydeliggørelse af feltets objektive strukturer	89
At balancere en god interviewteknik	90
Minimering af symbolsk vold	92
Uddrag og rammekonstruktion	93
Diskuterende metodiske- og teoretiske refleksioner	94
Refleksioner over vores arbejdstilgang	94
Refleksion over gyldigheden af vores undersøgelse	96
Konklusion	100
Litteraturliste	102
Bilagsliste	112
Bilag 1: Søgestrategi	112
Bilag 2: Registrant	112
Bilag 3: Interviewguide	112
Bilag 4: Transskription	112

Afsættet

Danskerne har i højere grad end nogensinde før fokus på sundhed og levevis. Morten Elsøe, der er kandidat i molekylær ernæring og fødevareteknologi fra Aarhus Universitet, fremhæver at det tiltagende fokus på sundhed betyder, at sundhed kan betegnes som en form for valuta. I dag konkurreres der i sundhed, og det betyder, at sundhed er blevet et område for moralisme (Ostrynski, 2016).

Fremtidsforsker Marianne Levinsen argumenterer for, at sundhed er blevet en megatrend, som er tæt forbundet med håbet om, at det giver et bedre og længere liv (Levinsen, 2015). Hun fremhæver, hvordan *“Sundhed er gået fra at være et privat anliggende til at være en del af den offentlige arena med mange aktører, som har meninger og råd til os om, hvordan vi skal optimere vores sundhed”* (ibid).

Netop dette skifte afspejles eksempelvis i Trygfondens fokus på danskernes sundhed, som er blevet et af deres kerneområder. Trygfondens ønske om, at flere lever et længere liv præget af så få fysiske og psykiske gener som muligt, er netop det som Marianne Levinsen fremhæver i sin forskning (Trygfonden, 2018). Med denne udvikling og det store fokus på livsstil og levevis, samt det aspekt at sundhed er en trend, hvor mange arenaer og aktører påvirker området, synes det paradoksalt, at antallet af rygere er steget for første gang i to årtier (Jyllands-posten, 2019). Det er i særlig grad de unge mellem 16-24 år, hvor andelen af rygere er steget (Den Nationale Sundhedsprofil, 2017). I 2013 røg 14 procent dagligt, og i 2017 var tallet steget til knap 16 procent for denne aldersgruppe (ibid.).

Stigningen i antallet af unge rygere, danner udgangspunkt for dette speciale. Vi ønsker at konstruere de tovtrækkerier¹, der finder sted om *aktiviteten rygning*. Disse tovtrækkerier mellem forskellige positioner, udgør det, vi kalder feltet for rygning. Feltet anskuer vi som en analytisk konstruktion af kampe om at påvirke aktiviteten rygning.

En fransk konstruktion

Da vi er inspireret af Pierre Bourdieus metodologi, vælger vi af flere årsager at være tro mod hans *prakseologi*, der tager afsæt i den praktiske virkelighed (Bourdieu & Wacquant: 2009, 39-40). Når vi vælger at forstå og forklare sociale fænomener ud fra en bourdieusk tænkning, er det ligeledes fordi, vi forstår teori og empiri som relationelle størrelser, som Bourdieu beskriver

¹ Med ordet tovtrækkeri henviser vi til de forskellige holdninger og interesser, der udveksles mellem positioner

således: "*Theory without empirical research is empty, empirical research without theory is blind*" (Bourdieu 1988: 774-775). Det centrale empiriske arbejde medvirker dermed til at bryde forudindtagede forståelser af den sociale virkelighed, som kan sætte os fri af et potentielt ensidigt teoretisk blik. Det mindsker faren for at reproducere eksisterende og dominerende tænkemåder som ofte er problemet for den teoretiske sociologi (Hammerslev & Hansen, 2009: 11-12). Derudover giver denne fremgangsmåde os mulighed for at reflektere over vores konkrete forskningspraksis.

At være tro mod Bourdieus arbejdsmetode har for os betydet, at der må brydes med den "klassiske" projektstruktur. Bourdieus begrebsapparat kan givetvis udfoldes i mere eller mindre afgrænset omfang og på "traditionel vis" med en velkendt akademisk tilgang til projektopbygningen, hvor indledningen typisk efterfølges af metode, teori, empiri, analyse og konklusion. Dog finder vi det væsentligt for vores undersøgelse at demonstrere, at en sådan stringent opdeling ikke harmonerer med den faktiske virkelighed. Vi mener hverken, at det er muligt eller hensigtsmæssigt at foretage denne opsplitning af teori og empiri. Det er ikke meningen, at teori og empiri skal tænkes adskilt, og dermed har teorien ikke forrang for empirien (Bourdieu & Wacquant, 2009: 38-42). Bourdieu arbejder sædvanligvis ikke med et selvstændigt konklusionsafsnit, da konklusionen fremskrives i løbet af teksten. Vi har dog fundet det nødvendigt at opsummere vores fund slutteligt for at være eksplicite med disse.

Bag konstruktionen af feltet foreligger et systematisk historiseringsarbejde af, hvad der trækkes tov om i feltet for rygning. Dette betyder dog ikke, at konstruktionen af feltet udgør et vilkårligt udsnit af virkeligheden. Vi anskuer feltet som et aktivitetsfelt, hvor forskellige positioner kæmper om indflydelse og måder at forstå og regulere *aktiviteten rygning*. Det får også indvirkning på, hvordan rygning praktiseres i feltet. Måden, vi betragter aktiviteten rygning, har betydning for, hvad vi har efterspurgt i historiseringsarbejdet og i vores samtaler med de unge. Det har dermed betydning for vores optegning af grænserne for feltets konstruktion.

Den måde, vi konstruerer feltet på, bærer ydermere præg af vores egen position i feltet samt det synspunkt, som vi anskuer de forskellige positioner ud fra. Det har naturligvis betydning for de skillelinjer, vi vælger at fremhæve i feltkonstruktionen. Det er væsentligt at fremhæve, at vores position ikke er den samme som de unge rygeres. I stedet betragter vi os som vidensproducenter, der tilgår feltet for rygning.

Det er vigtigt at tydeliggøre, at vi *ikke* indtager en moraliserende position. Vi mener, ikke at det er vores opgave at ytre mening om, hvordan der handles i relation til rygning, og dermed

hvilket arbejde der “bør” gøres. Det betyder også, at vi ikke kritiserer aktører, der har andre rationaler end vores.

Tværtimod er det vores hensigt at demonstrere og konstruere et felt af modstridende positioner, der repræsenterer forskellige værdiorienteringer i måden at påvirke *aktiviteten rygning* for derigennem at frembringe de mulighedsbetingelser, der gør sig gældende for unge rygere i Danmark. Vores ambition er således at beskrive betydningen af praksisformer, men også styrkeforholdet mellem de forskellige rationaler.

Med Bourdieu i tankerne går vi praksisnært til undersøgelsen og feltkonstruktionen. Det betyder, at vi tager afsæt i den praktiske virkelighed - i fire fortællinger fra feltet. Fortællingerne udgør hver især en personlig historie fortalt af en gymnasieelev. De fire gymnasieelever går på forskellige gymnasier i København. Det er væsentligt at tydeliggøre, at hver af fortællingerne om *aktiviteten rygning* udspringer af fire forskellige perspektiver. Vi er interesserede i at skabe forståelse for, hvorfor de unge handler, som de gør. Målet er at synliggøre, hvordan de subjektive fortællinger relaterer sig til hinanden. Hver af de unge udgør en aktør.

Vi har derfor fundet det gavnligt at indsætte fortællingerne i en ramme for at synliggøre den unges specifikke position og værdiorientering og samtidig se denne i relation til de øvrige positioner og rationaler i feltet. Vi søger ligeledes at indfange, hvordan de unge opfatter og praktiserer *aktiviteten rygning*. De fire personlige historier er redigeringer af interviewudskifterne og bidrager dermed til en livshistorie om de unges liv, vanskeligheder og glæder ved aktiviteten rygning.² Vi er bevidste om, at vi således er aktive konstruktører af rammerne for fortællingerne, og ligeledes bliver dette et udtryk for vores perspektiv på og konstruktion af feltet. Når vi vælger at redigere interviewene og placere dem i en ramme, er det for at give læseren mulighed for at begribe det sociale rum, som feltet udgør. Læseren får dermed indsigt i de handlinger og perspektiver, der gør sig gældende for de unge, som indgår i komplekse sammenhænge i den sociale virkelighed.

At vi indtager en position i feltet, har uomtvisteligt haft betydning for vores møde med gymnasieeleverne og for vores fremstilling af deres fortællinger. Nysgerrighed, åbenhed og interesse har dannet grundlag for vores møde med de unge. Vores interesse for aktiviteten

² Interviewuddragene er redigeret ud fra overvejelser om, hvad uddraget skal være med til at skærpe blikket for. Det betyder, at der er ændret i rækkefølgen af indholdet, men der er ikke foretaget ændringer i indholdet af det sagte.

rygning har været udgangspunkt for både samtalerne og konstruktionsarbejdet af feltet. Det har vi forsøgt at anskueliggøre gennem vores spørgsmål og ved at forklare vores egen position i feltet.

Historiseringen og de fire fortællinger kan ses som sideløbende arbejder, der har givet inspiration til hinanden. Det historiserende arbejde har givet os indblik i, hvad der anerkendes og legitimeres og dermed, hvad der kæmpes om i feltet. Denne viden har vi brugt i vores samtaler med de unge og indstillet vores blik på de praksisformer og værdiorienteringer, der er relevante for os, og som ellers kan være vanskelige at indfange.

I bestræbelsen på at udføre et eksemplarisk studie af de magtkampe, som udspiller sig i feltet *vil vi skitsere unges logikker om og praktisering af rygning og de tovtrækkerier, der forekommer mellem forskellige positioner, som har søgt indflydelse på aktiviteten rygning.*

Fortællinger fra felten

“Sociologien gør det principielt muligt for os at forstå, hvad det er for et spil, vi deltager i, hvilket gør, at vi kan mindske effekten af de kræfter, der påvirker os i et givet felt, og frigøre os en smule af de sociale kræfter, der er nedfældet i os og som regulerer vores adfærd indefra.”

(Bourdieu & Wacquant, 2009: 181)

En gymnasieelev fra Gefion Gymnasium

Vi møder Remus på fortovet lige foran de store sorte stenblokke, der adskiller Gefion Gymnasium fra Øster Voldgade. Han står i en drengegruppe på 6-8 stykker. Vi fortæller, at vi gerne vil lave et interview med en ryger fra gymnasiet. Remus virker interesseret, men tøver lidt på definitionen "ryger". De andre drenge griner og udbryder: "Hold nu op, du er jo ryger!". Efter lidt nærmere introduktion fortæller Remus, at han gerne vil være med, og vi aftaler at hente ham, når han har fri. Da vi vender tilbage, kommer Remus ud af hovedindgangen sammen med resten af drengegruppen fra tidligere. Han tænder en cigaret, henter sin cykel, og vi går sammen til en café i nærheden, hvor vi laver interviewet. Remus har en grå hættetrøje på, sorte slim-fitted jeans, hvide sneakers og en sort bomberjakke.

Remus går i 3.g på Gefion Gymnasium. Gefion Gymnasium er som alle andre ungdomsuddannelser underlagt loven om røgfrie miljøer, og de beskriver kort på deres hjemmeside, at skolens rygepolitik følger lovgivningen. De påpeger, at rygning skal ske uden for skolens matrikel og under hensyntagen til skolens naboer (Alkohol- og rusmiddelpolitik, Gefion Gymnasium, 2013).

Remus bor på Østerbro med sine forældre og lillesøster i et treværelseslejligheden. Det betyder, at forældrene sover i stuen. Faren er pædagog og arbejder med børn med autisme og ADHD. Moren er HR-medarbejder hos Banedanmark. Remus beskriver sin familie som en "sportsfamilie", da sport har været en naturlig del af hans opvækst. Han har altid fået at vide, at han skulle gå til en eller anden form for sport. Remus tog 10. klasse på en sportsefterskole på Falster, hvor faren kommer fra. Moren er vokset op på Frederiksberg.

Hans forældre ryger ikke, og ved ikke, at han ryger. Han skjuler sin rygning for dem, da han siger, han ved, de ikke vil synes om det.

Hans beskrivelse af forældrenes holdning til rygning kan ses i lyset af det stigende fokus, der er kommet på de sundhedsskadelige konsekvenser af tobaksrygning. Remus synes til dels at dele forståelsen af de sundhedsskadelige konsekvenser, som sine forældre, men Remus handler anderledes og ud fra andre rationaler end sine forældre.

Når samtalen med Remus omhandler hans rygeadfærd, fremgår det, at han ser rygning som noget, der handler om fællesskab. Han ryger også sjældent alene. Hvis han er hjemme og har lyst til en cigaret, så ringer han til nogle kammerater, så de kan ryge sammen. Remus

konstruerer sig som en ekstrovert person, der lægger stor værdi i at have et bredt netværk og en stor vennekreds. Hans sociale relationer er et tilbagevendende emne gennem hele interviewet. Han fremhæver, hvordan de sociale relationer er betydningsfulde for ham, da de danner fællesskaber, som han blandt andet har oplevet, da han gik på sportsefterskole. Netop fællesskabet er et vigtigt element for Gefion Gymnasium. Elevrådet på Gefion har sloganet “Flere mennesker, flere muligheder”. De beskriver sig som et ambitiøst gymnasium, hvor der skal være plads til at have det sjovt med hinanden i respekt for den enkelte og for fællesskabet. Da vi spørger ind til, hvad han synes om at gå i gymnasiet, fremhæver han, at han godt kan lide gymnasiet, da det giver ham meget socialt. Han påpeger, at der er mange sociale arrangementer, og han har opbygget en stor vennekreds, som han ser fem gange om ugen og tilbringer tid sammen med efter skole.

Det fremgår gennem interviewet, at Remus’ holdning har ændret sig markant til rygning over de sidste tre til fire år. Han beskriver sig selv som den største anti-ryger under efterskoletiden, hvor han kunne finde på at slukke sine venners cigaretter til senere at tænke, at han ikke kunne fordømme og anfægte rygning, når han ikke selv havde prøvet det. Yderligere beskriver Remus, hvordan han gradvist er begyndt at ryge mere og mere gennem gymnasiet. I 1.g røg han udelukkende til fester, hvor han i 3.g ryger både i frikvartererne og efter skole.

Remus fortæller, hvordan *“hans venner gjorde det”,* og *“det ikke så så farligt ud”*. Han tilføjer, at hans venner *“ikke havde nogen problemer”*. Remus orienterer sig efter, hvad han oplever i sit sociale netværk. Ligesom han udtaler: *“Jeg har også hørt, at dine lunger skal bare have 5 år, så er de normale igen efter rygning. Så det er lidt det, som jeg altid bare går og tænker på.”*

Vi taler også om, hvem der skal være ansvarlig for, at børn og unge ikke begynder at ryge, hvortil han siger: *“Ikke politikerne i hvert fald. De kan ikke gøre noget, føler jeg... (...) skolerne kan heller ikke gøre noget.. de kan jo ikke holde øje med, hvad jeg laver, hvis jeg nu var 17 år, hvad jeg laver kl. 16.”*

Han vurderer, at det er vanskeligt at kontrollere, men han fremhæver samtidig, at han synes, det er forældrene, der bør have ansvar for, at unge under 18 år ikke ryger. Remus indtager dermed en position, der står i kontrast til de dominerende sundhedsfaglige aktørers forståelse, der mener, at samfundsmæssige reguleringer vil have den største effekt. Han medgiver imidlertid, at det er en udfordring, hvordan de strukturelle rammer indrettes, så det kan kontrolleres. Som han siger, så er kioskerne *“piv ligeglade med, hvem de sælger til”*.

Remus fortæller til slut, at han gerne vil tage flere sabbatår efter gymnasiet med den begrundelse, at pensionsalderen er hævet, og han har derfor ikke har travlt med at få en uddannelse. Han vil blive “klog på livet”. På nuværende tidspunkt er han heller ikke klar over, hvad han gerne vil uddanne sig til.

Syn på rygning

- *i starten var jeg den største anti-ryger*4
- *Jeg har jo ikke tænkt mig at fortsætte for altid*.....4
- *Jeg ikke rigtig vil vide, hvad det har af konsekvenser*5

Praktisering af aktiviteten rygning

- *Det er en “Efter Mad Smøg”*6
- *når vi er sammen, tager vi lige en smøg*.....7
- *Det er en lidt lækker ting*7
- *det er bare sådan en god start på en samtale*.....7

Muligheder og begrænsninger af aktiviteten rygning

- *Det føler jeg er rimelig nemt*.....8
- *du kan ikke kontrollere det*9

En gymnasieelev fra Gefion Gymnasium

Interview af Sofie Anne Klith Heden og Katja Lundbye Jørgensen

Det er blevet en social ting

i starten var jeg den største anti-ryger

Hvis jeg så siger rygning, hvad tænker du så?

Remus Lige nu? Det er lidt blevet noget andet for mig... i starten var jeg den største anti-ryger. Da jeg var på efterskole.. det var også fordi, jeg gik rigtig meget op i min fodbold der.. jeg spillede på førsteholdet, jeg var anfører. Det hele var ret stort, så det der med at ryge, det var et no go. Nogle gange kunne jeg godt finde på at tage smøgen, hvis der var en anden, der stod og røg og så smide den på jorden og træde på den. Og så startede jeg i gymnasiet, og så ved jeg ikke.. der var bare mange i min omgangskreds, som gik i gymnasiet og som røg, og så var de sådan.. ej, du skal lige prøve det.. arh.. okay, så tager jeg lige et sug. Til at starte med var det ligesom at slikke bunden af et askebæger. Det er pisshamrende ulækkert. Men så blev det bare lige så stille en ting. Og så var det sådan okay, jeg ryger måske lige en smøg, når jeg er til fest, og så blev det, så ryger jeg måske lige 2-3 smøger, når jeg er til fest, og nu køber jeg en pakke, når jeg tager af sted. Det er så først startet her i 3.g. jeg har altid sagt, jeg ryger ikke i frikvartererne i både 1.g og 2.g, for ryger man i frikvartererne, så ser jeg mig selv, som fast ryger. Og så er det så kommet her i 3.g. jeg ved ikke, om det er, fordi man er lidt presset eller hvad det er, men det er bare kommet med.. det er

meget rart lige at spise sin frokost og så lige sidde sammen med drengene og tage en smøg. Det er blevet en meget social ting for mig. Jeg kan også godt ryge en smøg alene. Det er heller ikke noget problem, men det er ligesom der, at det startede det hele. Det gjorde mine venner, og så tænkte jeg, okay, det så ikke så farligt ud. De havde ikke nogen problemer eller noget, så tænkte jeg, fint nok, så prøver jeg at gøre det. Så det er ligesom der, at det kommer fra.

Var du lidt nysgerrig på det også, eller hvad?

Remus Ja, jeg ville godt prøve det. Det er vel det samme med alting. Jeg ville gerne opleve, hvad det er, det gør, før jeg kan sige, at det er noget være lort. Så det tænkte jeg bare, at det prøvede jeg bare.

Jeg har jo ikke tænkt mig at fortsætte for altid

Hvad synes du, at det gør ved din krop at ryge? Hvordan vil du beskrive det?

Remus Det kommer an på, hvilken situation, det er i. Hvis jeg tager en smøg om morgenen, der da vi mødte jer, der kan jeg godt blive lidt træt. Man magter ikke rigtig noget. Man vil bare gerne ligge ned. Men hvis jeg tager en smøg, når jeg for eksempel er fuld, så kan det godt give en anden effekt på mig. Det kan ligesom

forstærke min fuldskab. Man bliver lidt høj. Man kan godt blive lidt nikotinskæv af det. Så der er det meget fedt. Men ellers gør det bare, at jeg slapper lidt mere af på en eller anden måde. Det er ikke fordi, jeg sidder og tripper og stresser over, at jeg skal have en smøg. Sådan afhængig er jeg ikke.

Hvad tænker du, at det betyder for din krop, at du ryger?

Remus Uha. Mine lunger kradser jo nok af på et eller andet tidspunkt. Jeg kan også godt mærke det nogle gange, når jeg hoster, at det er noget andet.

End dengang du for eksempel gik på efterskole?

Remus Ja. Hvis man sidder med en smøg, så kan man nogle gange godt hoste lidt, men det er ikke noget vildt. Nu hoster jeg også for tiden, fordi jeg har meget slim i halsen. Jeg tænker ikke yderligere over det. Jeg tænker ikke, uha, nu dør jeg om 10 år, fordi jeg ryger smøger. Sådan tænker jeg overhovedet ikke.

Hvad tænker du i forhold til, at der bliver talt ret meget om, at rygning er sundhedsskadeligt? Tænker du over det i din hverdag?

Remus Når jeg ser de der billeder på pakkerne, så griner jeg bare lidt af dem, for det hjælper også altid.. det hjælper ikke på mig. Vi laver altid jokes med, hvem der har de der billeder. Der er nogle fuldstændig vanvittige billeder.

Hvad tænker du om de billeder?

Remus Det påvirker mig ikke rigtig. Det er ikke sådan, at jeg tænker, uha, nu må jeg stoppe, fordi jeg ikke vil ende sådan dér.

Jeg ikke rigtig vil vide, hvad det har af konsekvenser

Kender du nogen, som er blevet syge af at ryge?

Remus Ja, min farfar har fået skåret alle tærne af på højre fod.

På grund af rygning eller hvad?

Remus Ja, og min mormor havde røget rød Cecil stort set hele sit liv, så hun kradsede af for.. okay, det kan jeg ikke huske.. en 4-5 år siden eller sådan noget, der tror jeg, at hun døde. Det er også derfor, at jeg tror, min mor er ekstra obs på det med smøger i forhold til min far.

Kunne du forestille dig, at du blev syg af at ryge?

Remus Jeg har jo læst.. jeg har jo ikke tænkt mig at fortsætte for altid. Jeg har tænkt mig, at det lige er gymnasiet og måske lidt i sabbatårene. Ellers har jeg tænkt mig at stoppe. Jeg har også hørt, at dine lunger skal bare have 5 år, så er de normale igen efter rygning. Så det er lidt det, som jeg altid bare går og tænker på. Jeg tænker ikke så meget på, at uha nu bliver jeg syg. Det gør jeg ikke.

Hvilken betydning tror du, at det har, at man begynder at ryge som ung?

Remus Om man bliver afhængig af det eller hvad?

Ja, og hvad det gør ved kroppen og har af indvirkning?

Remus Det har jeg ingen idé om. Jeg har ikke rigtig sat mig ind i det. Det er måske også fordi, at jeg ikke rigtig vil vide, hvad det har af konsekvenser på en eller anden måde. Det ville ikke være så fedt.

Det er en "Efter Mad Smøg"

Synes du, at der er meget fokus på rygning sådan generelt?

Remus Det er ved at blive en stor ting for os.. de drenge der stod.. dem I så, der stod dernede. Det er ligesom den gruppe, jeg altid står og ryger sammen med og ryger en smøg. Det er ligesom blevet en ting... en EMS.. jeg ved ikke, om I har hørt det begreb? En EMS. Det er en "Efter Mad Smøg". Så mødes man lige efter, man har spist, og så tager man lige en smøg.

Bliver det respekteret, hvis der er nogen, som ikke har lyst til at ryge i gruppen?

Remus Ja, 100%. Der er ikke noget med.. altså vi sidder selvfølgelig og laver sjov, og lige siger.. "Skal du ikke lige have en smøg?" og så siger de nej, og så er man sådan.. okay, det var lige den joke. Det var det.

Hvordan tales der om rygning.. altså taler I om rygning, når du er sammen med vennerne?

Remus Ja, ja. Vi har jo alle mulige udtryk for smøger. Der er jo en EMS. Så er der en GAT og en GATTO, og hvad er der mere.. nogle kalder det en GØG, og jeg ved snart ikke. Det har jo alle mulige begreber.

når vi er sammen tager vi lige en smøg

Hvor mange af dine venner vil du sige ryger i din vennekreds?

Remus Uha. Det er rigtig mange, tror jeg. Det er størstedelen af dem. Jeg tror en 60%-70%. Det kommer også an på.. men alle sammen er heller ikke faste rygere. Der er jo også mange, som bare ryger til fester. Hvis vi går ud fra dem også, så er det rigtig mange, der nok tager en smøg.

Hvordan har din kæreste det med, at du ryger?

Remus Nu er det mest, når jeg er sammen med mine venner, at jeg gør det. Jeg gør det aldrig, når jeg er sammen med Rose. Når jeg er sammen med hende.. nogle gange kan jeg godt.. nogle gange, hvis jeg er alene hjemme. Men vi er ude at gå en tur eller laver noget andet sammen, så tager jeg ikke en smøg.

Men du vil ikke betegne dig selv som ryger? Du sagde, at hvis man røg i frikvartererne, så var man fast ryger?

Remus Det er også lidt svært, fordi hvornår er man egentlig fast ryger, fordi jeg ryger i hvert fald en del herude på gymnasiet.. i hvert fald 3-5 smøger om dagen. Det vil jeg godt gå med til. Men det er også afhængig af, hvad jeg laver. Er jeg alene, så gør jeg det ikke rigtig. Men er jeg sammen med mine venner, så gør jeg det. Det afhænger også lidt af, hvad der sker i løbet af dagen.

Hvis du skulle stoppe med at ryge, hvad tror du så ville hjælpe dig?

Remus For at være helt ærlig, så tror jeg godt, at jeg ville kunne stoppe med at ryge, hvis jeg ville. Hvis jeg bare.. og ud over det, så måske også lidt fra de andre drenge.. altså at det ikke kun er mig. Forstår du, hvad jeg mener? Fordi det er lidt blevet en ting nu, at når vi er sammen, så tager vi lige en smøg en gang imellem. Så det er blevet en del af grunden til, at vi mødes.. det er også, fordi vi lige skal have en smøg eller et eller andet. Så hvis de andre også stoppede med at ryge, så ville jeg da også stoppe med at ryge.

Så ville det være lettere eller hvad?

Remus Ja, klart lettere. Det gør det i hvert fald sværere, at hver gang man er sammen med dem, og så de tager en smøg.

Hvor ser du sådan ofte folk ryger henne, når du går rundt, og du er rundt og hygge og sådan noget, hvor er de henne?

Remus Specielt på cafeer sidder der jo rigtig mange på min alder og ryger smøger. Det er lige at få en kop kaffe og sådan noget. Det er faktisk et sæt. Det er også sådan en ting, som vi gør rigtig meget faktisk. I min vennegruppe tager man på café og lige får en kop kaffe og nogle smøger, og så er det det.

Det er en lidt lækker ting

Nu har du været lidt inde på det med afhængighed.. så du føler dig ikke sådan rigtig afhængig eller hvad?

Remus Nej. Jeg føler bare, at det er en lidt lækker ting. Jeg har sådan en bonus. Sådan en ekstra ting jeg har. Det er ikke sådan, at jeg ikke kan fungere uden min smøg og

bliver syg i to dage, hvis jeg ikke ryger en smøg. Sådan er det ikke overhovedet. Det kan jeg sagtens.

En der var afhængig. Hvordan ville man så have det, tænker du?

Remus Angående smøger? Der ville du jo hele tiden have lyst til en smøg. Jeg har jo ikke hele tiden lyst til en smøg. Det er også i nogle bestemte.. for eksempel når jeg drikker en kop kaffe eller har spist noget mad, så har jeg lyst til en smøg. Eller hvis jeg har ligget derhjemme en hel dag, hvor jeg tænker, nu vil jeg godt lige ud og have en smøg og lave et eller andet. Det hænger også meget sammen med det at lave noget at tage en smøg.

Hvornår ryger du så den første smøg på en almindelig hverdag?

Remus Vi kan bare tage i dag. Der møder jeg kl. 8. Der tager jeg ikke nogen smøg, når jeg cykler i skole. Det gør jeg ikke. Der har man lige børstet tænder. Så når man har haft første modul, så er kl. 9.30, der kan man godt finde på at tage en, men det er ikke så tit, at jeg gør det der. Det er mest i frokostpausen her kl. 11.15, at jeg tager min første smøg. Det veksler lidt.

det er bare sådan en god start på en samtale

Hvordan oplever du, at der bliver talt om rygning i samfundet? Hvordan opfattes rygere?

Remus Jeg så et indslag i går i Nyhederne lige inden, jeg skulle til fodbold, hvor de snakkede om, at der var for mange cigaretskodder på gaderne, og det sad mine

forældre og så, så der skyndte jeg mig ud. Det skal jeg simpelthen ikke. Det er lidt mærkeligt.

Hvorfor?

Remus Fordi der bliver talt ned til rygere. Det er lidt en negativ ting at ryge.

Hvad synes du om det?

Remus Det ændrer ikke noget for mig personligt. Jeg synes bare.. jeg synes ikke det er så fedt, når mine forældre er der, hvis nu de stiller spørgsmål eller sådan noget. Så er det ikke så sjovt.

Synes du ofte, at der er en negativ fortælling omkring rygere? Et negativt fokus?

Remus Nej, der er også mange, som siger til mig.. for eksempel dem der ikke ryger, de siger, "Det er ærgerligt, jeg ikke ryger?" "Hvorfor?" "Det er bare så godt at tage en samtale hen over en smøg". Det der med når man lige står udenfor.. "Har du en smøg?" "Ja, men det har jeg". Det er bare sådan en god start på en samtale, og så kører den bare derfra.

Det føler jeg er rimelig nemt

Hvordan oplever du egentligt mulighederne er for at ryge? Er det tilgængeligt eller er det svært at få lov at ryge?

Remus Det føler jeg er rimelig nemt. Det føler jeg ikke er noget problem.

Hvad synes du, om de regler der er for rygning i Danmark?

Remus De skal da ikke sætte prisen op.

Det synes du ikke?

Remus Nej.

Hvorfor?

Remus Hvis de satte prisen op, så ville jeg stoppe med at ryge.

Ville du det?

Ja, fuldstændig.

Hvordan kan det være?

Remus Det har jeg ikke råd til. Det har jeg simpelthen ikke råd til.

Hvordan tror du, at dine kammerater ville have det?

Remus Det samme.

Det ville være det samme?

Remus Ja. Fuldstændig. Vi har snakket om det.

Hvad siger I om det?

Remus Vi siger bare, at det gør de simpelthen ikke. Vi bliver lidt småsure over det. Sætter de prisen op, så er det kun til fine lejligheder, at man køber en pakke smøger. Det er ikke bare noget, du gør en mandag. Lige køber en pakke smøger. De der 90 kr.

Hvad synes du om de andre regler, der er for rygning? Kender du nogle andre?

Remus Som hvad for nogle?

Det kunne være i forhold til, hvor man må ryge eller i forhold til..?

Remus Jeg føler ikke, at det er noget problem i forhold til mig. Jeg føler ikke, at jeg overtræder nogen regler. Jo, lige da jeg gik ned og hentede min cykel inde på parkeringspladsen i dag med en smøg. Det må man ikke rigtig. Men altså..

Er der nogen, der kontrollerer det?

Remus Ja, der var faktisk en periode, hvor de tog ens studiekort, hvis du stod og røg inde på skolens område. Jeg har hørt om nogen, der har fået taget deres studiekort.

du kan ikke kontrollere det

Synes du, at det er okay, at der er en aldersgrænse?

Remus Ja, men du kan ikke kontrollere det. Du kan ikke stoppe dem. De der kiosker, de er piv ligeglade med, hvem de sælger til. Sådan er det jo også med alkohol. De er piv ligeglade.

Det har ikke en effekt egentlig?

Remus Jo, selvfølgelig. Det gør jo, at de ikke kan købe nogle steder, men kender de en eller anden kioskejer, så får de da en pakke smøger, hvis det er. Ellers får de andre til at købe for dem. Men jeg synes da helt sikkert, at der skal være en aldersgrænse. Du kan ikke bare sælge smøger til..

Hvad synes du, den skal være så?

Remus Jeg synes, at 18 år er fint. Der er du ligesom gammel nok til at tage stilling til, om det er det, du skal eller ej. Det tænker jeg er fint.

Hvorfor er man gammel nok der, tænker du?

Remus Så har man fået stemmeret. Så er man voksen. Jeg føler ikke, at der er så stor forskel fra at sætte den fra 18 år til 20 år. Jeg ved ikke, om det ville give noget ekstra. Nu bliver jeg selv 20 år lige om lidt, og jeg føler ikke rigtig, at jeg kan mærke forskel fra, da jeg var 18 år. Jeg kan lidt det samme, som jeg kunne dengang.

Hvis du så sad og kunne vælge, hvilke love der skulle være, hvilke love synes du så, der skulle være for rygning?

Remus Jeg synes, de er fine, som de er nu. Nu ved jeg ikke, om de påvirker mig. De rammer mig ikke så voldsomt lige nu. Der er ikke nogen love, der er så pisse irriterende, at jeg ikke kan ryge. Sådan har jeg det ikke. Jeg synes, det er helt fair, at man skal ryge udenfor, hvis det er. Jeg synes også, det er fair nok, hvis folk vælger at sige, du må godt ryge indenfor. Det gør mig ikke noget. Jeg forstår også det der med, at der på nogle områder er malet op, hvor du ikke må ryge. Det kan jeg faktisk godt nogle gange være lidt.. okay.. for eksempel hvis det regner, og der står, at jeg ikke må stå inde under det der halvtag og ryge en smøg, og klokken er 23, så tænker jeg, okay.. det klarer de nok lige.

Vi vil gerne høre lidt om, hvem du tænker har ansvaret for det her med at ryge? Hvem mener du bør have indflydelse på rygereglerne? Skal det være forældre, skolen, politikere, en selv?

Remus Altså om jeg skal ryge? Det er min egen. Men det kommer også an på, hvor gammel man er. Er jeg ikke 18 år, så er det ikke min egen beslutning.

Hvis ansvar burde det så være?

Remus Ikke politikerne i hvert fald. De kan ikke gøre noget, føler jeg. Jeg tror mere, at

det skulle være.. skolerne kan heller ikke gøre noget.. de kan jo ikke holde øje med, hvad jeg laver, hvis jeg nu var 17 år, hvad jeg laver kl. 16. Det aner de jo ikke. Så jeg ville sige, at det var forældrene, der ligesom.. men det er også bare svært for forældrene, fordi mine forældre ved jo ikke engang, at jeg ryger.

En gymnasieelev fra Sankt Annæ Gymnasium

Første møde med Lauge adskiller sig fra mødet med de andre unge. Sankt Annæ er et integreret gymnasium og folkeskole, og derfor må gymnasieeleverne ikke stå at ryge ude foran skolen. Vi møder derfor Lauge i kantinen, hvor han sidder og arbejder sammen med en pige. Vi spørger dem, om de kan henvise os til nogle rygere, hvortil pigen svarer: “Du kigger på to hér - desværre”. Lauge samtykker et “desværre”. Vi fortæller, at vi vil lave et interview med en ryger fra Sankt Annæ Gymnasium. Lauge fortæller, at han gerne vil deltage. Da vi mødes næste dag er Lauge iført en hvid skjorte, mørkeblå habitbukser, sort bælte og sorte spidse lædersko, og han har en brun læderjakke over armen. Det eneste som adskiller sig fra den meget klassiske påklædning er en ørering i venstre øre.

Lauge er 17 år og går i 2.g. Han kommer fra en lille by lidt syd for Greve, hvor han størstedelen af tiden bor alene med sin mor, da hans far arbejder og bor i Sverige tre uger om måneden. Han beskriver selv, at han kommer fra et ressourcestærkt hjem. Hans mor er skolelærer på en lilleskole. Hans far er akademiker og har tidligere arbejdet som forsker. Han har en søster, der er tre år ældre, som er lejlighedsryger.

Lauge fortæller, hvordan han oplevede, at blive mobbet i folkeskolen, hvilket resulterede i en del skoleskifte. Mobning er ikke noget han har oplevet i gymnasiet. Sankt Annæ Gymnasium vægter netop et rummeligt fællesskab præget af åben dialog og demokrati højt, og det forventes, at alle elever og lærere bidrager til, at skolen har et favnende og udviklende miljø (Studie- og ordensregler, Sankt Annæ Gymnasium).

Når vi spørger ind til, hvad han tænker om rygning, siger han flere gange, at han synes, det er “*ucharmerende, usundt og klamt*”. Det tyder dermed på, at han i høj grad abonnerer på en sundhedsskadelig forståelse, hvilket yderligere kommer til udtryk, når han udtaler: “Man ved jo, at det påvirker ens lunger”. Han beskriver sit forhold til rygning som en nødvendighed, men også et forhold, som han ser en glædelig slutning på.

For Lauge er der flere aspekter på spil i forhold til hans rygepraksis. For det første har rygning fungeret som en udvej i forbindelse med, at han begyndte at gøre skade på sig selv ved cutting. Efterfølgende har rygning fået en anden betydning for ham og fungerer mere som en pause i hverdagen, hvor rygningen ligeledes skaber rum for dybere samtaler.

Da vi spørger mere ind til, hvad han tænker årsagen er til flere unge begynder at ryge, siger han: *“Jeg tror helt sikkert, at mængden af stress blandt unge har en indvirkning. Mængden af dårligt selvværd. Jeg tror, at der er utrolig mange, som gemmer sig bag sine cigaretter på en vis, og finder noget fred og noget ro i det.”* Han vurderer, at det et område som ikke har politikernes og sundhedsfaglige organisationers bevågenhed i deres forsøg på at begrænse antallet af unge rygere. Lauge problematiserer her et perspektiv, som de dominerende aktører i feltet for rygning ikke synes at have øje for.

Lauge har kendskab til reglerne, der eksisterer på rygeområdet. Regler han tolker som værende hensigtsmæssige, men som kunne skærpes yderligere. Han fremhæver blandt andet, at Sankt Annæ Gymnasium ikke overholder loven om røgfrie miljøer, som blev skærpet i 2012, hvor det blev forbudt at ryge på alle ungdomsuddannelsers matrikler. Ifølge studie- og ordensregler for gymnasiet er det forbudt at ryge på skolens område dog med undtagelse af rygeskuret, som er placeret afsides, således at folkeskoleeleverne ikke oplever rygning i skoletiden. Lauge påpeger, at gymnasiet med denne løsning har gradbøjet loven i og med, de har indrettet et rygeskur på skolens område. De strukturelle rammer fylder en del i vores samtale med Lauge, og som en naturlig forlængelse heraf taler vi om, hvem der skal have ansvar for de unges rygeadfærd, og om der kan eller skal placeres et ansvar. Han mener i første omgang, at det skal der være forældrenes pligt, men ligeledes mener han, at skoler og kommuner bør påtage sig et ansvar.

Syn på rygning

- *det første der popper op er utrolig usundt*.....13
- *der er ikke nogen, der ikke godt er klar over, det er usundt*.....14
- *det handler om, hvornår det sker*.....15

Praktisering af aktiviteten rygning

- *når jeg ryger en cigaret, så ryger jeg en cigaret*.....15
- *jeg skal aldrig ryge*.....16
- *det er en anden atmosfære*.....17

Muligheder og begrænsninger for aktiviteten rygning

- *jeg ville skærpe reglerne*.....17
- *det er vel altid ens eget valg*.....18

En gymnasieelev fra Sankt Annæ Gymnasium

Interview af Sofie Anne Klith Heden og Katja Lundbye Jørgensen

Jeg kom i gymnasiet og blev stresset

det første der popper op er utrolig usundt

***Hvad tænker du, når jeg siger rygning?
Hvad får det dig til at tænke på?***

Lauge Usundt. Utrolig usundt og ucharmerende. Det er jo også, i hvert fald i mit tilfælde, til tider en nødvendighed. Denne her pause som der ligesom kan være i det. Der er noget afslappet. Men det første der popper op er utrolig usundt.

***Hvordan taler I om rygning i din
vennekreds?***

Lauge Ikke som en positiv ting i hvert fald.

***Jeg kunne også godt høre på hende du sad
med i går, at hun sagde "desværre" som
det første i forhold til sin egen rygning.***

Lauge Altså jeg tror, at der tales om det som en ting, vi gør. Det er absolut ikke noget, der er tabu eller noget, vi ikke snakker om, men der er en generel enighed om, at det er lidt en "desværre ting".

***Ville I så egentlig gerne lade være med at
ryge eller hvordan?***

Lauge Øh, ja.

Eller er det fint nok, som det er?

Lauge Jeg ville personligt gerne lade være med at ryge, og jeg regner i hvert fald også med, at kunne have nemmere ved at stoppe med at ryge, når jeg er færdig med gymnasiet.

***Jeg synes lidt, at du har sagt, hvordan du
vil betegne dit forhold til rygning..
hvordan har du det med at være ryger?***

Lauge Til tider en nødvendighed, tror jeg, men generelt et forhold, som jeg ser en slutning på. Og som jeg med glæde ser en slutning på.

Hvor hører du, at det ikke er godt at ryge?

Lauge Jeg synes, at der på det sidste er kommet flere og flere reklamer for det. Der har jo været de her reklamer med, Hvorfor ryger du? De har som sådan ikke påvirket mig specielt, fordi det er ikke.. de har ikke ramt på nogle af ting, som jeg har haft som grund [til rygning]. Men man bliver alligevel mindet om det. Jeg vil sige, at det har også skubbet mig over til sådan en holdning til for eksempel.. hvis folk ryger, fordi de ser seje ud, så burde de virkelig ikke ryge.

***Hvad så med dem som ikke ryger? Hvorfor
har de taget det valg? Snakker I om det?***

Lauge Ja. Jeg tror, det er en stor.. det der med at det er usundt, og det med at det er dyrt og det med, at det at man lugter. Og det giver også bare en anden måde og.. for eksempel kropslugt kan for mange ændre sig, når de begynder at ryge. Så der er stort set ikke nogen positive ting ved det.

Hvordan synes du, at rygning og det er være ryger omtales?

Lauge Jeg vil sige, at jeg synes, at der er en generel konsensus om, at det er usundt, og det er ret klamt. Det synes jeg i hvert fald, at der er i min omgangskreds. På landsplan er den generelle konsensus i mine øjne, at det er usundt. Den der reklame med Hvorfor ryger du?, hvor de for eksempel viser, hvordan der er en gruppe af unge, der står og, "Ej, hvor jeg bare sej nu" og "Kan du se, hvordan jeg lige smider med smøgen?".. jeg tror, at en af grundene til, at præcis den slags reklamer ikke fungerer, er fordi de gør lidt grin med det og antager, at alle ryger for at være seje, og det synes jeg helt klart ikke er ideen. Og jeg synes også.. de ser kun på, at du ikke skal starte med at ryge. Mange af de reklamer der er specielt lavet til unge, de ser ikke på, at du skal stoppe med at ryge. De latterliggør ligesom bare grunden til at unge ryger, men en grund som jeg tror, at der er færre end, hvad ministerierne tror, at der er.

Hvad er det så, at der er årsagen, tænker du?

Lauge Jeg tror helt sikkert, at mængden af stress blandt unge har en indvirkning. Mængden af dårligt selvværd. Jeg tror, at der er utrolig mange, som gemmer sig bag sine cigaretter på en vis, og finder noget fred og noget ro i det.

der er ikke nogen, der ikke godt er klar over, det er usundt

Hvordan vil du beskrive, hvad rygning gør ved kroppen?

Lauge Altså man ved jo, at det påvirker dine lunger, jeg kan også se fra mig selv, at jeg har dårligere lunger, end før jeg begyndte at ryge.

Hvordan mærker du det?

Lauge For eksempel.. jeg løber lidt, og der kan jeg helt klart mærke, at jeg har mindre luft. Tidligere blev jeg ikke forpustet. Jeg blev træt i kroppen, men jeg blev ikke forpustet, og det gør jeg nu. Og så hjerte.. det ved jeg jo.. det er ikke noget, som jeg som sådan kan se endnu, men det ved jeg jo har en effekt. At det gør det dårligere. Og så selvfølgelig også risikoen for cancer.

Du har lidt sagt, hvad det har af indvirkning på dig.. for eksempel i forhold til din kondition. Hvad har det af betydning for dig, at der bliver talt om, at rygning er sundhedsskadeligt? Har det indflydelse på dig på nogen måde?

Lauge Altså at der bliver talt om det?

Ja.

Lauge Altså man bliver ligesom mindet om det, fordi man ved det jo godt. Jeg tror ikke, i dagens Danmark, at der er ikke nogen, der ikke godt er klar over, det er usundt, men man kan godt lidt glemme det. Så det der med at blive mindet om det.. det er selvfølgelig en smule ubehageligt, men jeg tror også, at det er meget sundt.

det handler om, *hvornår* det sker

Kender du nogen, som er blevet syge af at ryge?

Lauge Ja, min farmor. Hun har røget i mange år, og har nu som 80-årig KOL, og er lige blevet opereret for lungekræft. Så ja, det gør jeg. Min mormor og morfar har haft det samme.

Kan du forestille dig, at hvis du fortsætter med at ryge, at du kunne blive syg af det?

Lauge Jeg tror mere, at det handler om, *hvornår* det sker, hvis jeg bliver ved med at ryge i stedet for, *om* det sker. Især i forhold til hvor meget jeg bliver ved med at ryge. Jo længere tid, der går, jo større er risikoen.

Har du prøvet at stoppe?

Lauge Ja, jeg gjorde det i et par måneder her sidste år, og så kom jeg ind i meget stresset periode, og så stod jeg lidt med et valg.

Hvilken betydning har det, hvis man begynder at ryge som ung, tror du?

Lauge Jeg tror, at jo yngre du begynder, jo sværere bliver det også at stoppe. Jeg vil sige, jeg tror også, at jo ældre du er, når du begynder, jo mere forstår du også seriøsiteten i det. Jo mere forstår du, at det har de her sundhedsmæssige ulemper, og du bemærker måske også mere, at man lugter, og at det er dyrt og sådan noget.

når jeg ryger en cigaret, så ryger jeg en cigaret

Hvorfor tænker du, at du ryger?

Lauge Jeg ryger hovedsageligt, når jeg er stresset, og når jeg har for meget at tænke på. Måske nogle tanker der ikke er så positive, hvilket jeg også har. Så det er en pause, som det giver på en helt anden måde, end så meget andet kan.

Hvor ofte ryger du?

Lauge Jeg har forsøgt at skære det ned, så jeg kun ryger 2-3 om dagen.

Men du har røget meget mere, lyder det til så eller hvad?

Lauge Jeg vil sige, at jeg havde en periode her lige før jul, hvor jeg lavede utrolig meget hele tiden, der var jeg oppe på 6-7 om dagen. Det kan jeg så også mærke for eksempel, når jeg synger.

Er det også derfor, at du har valgt at skære ned eller hvad er den primære årsag til det?

Lauge Ja, og så fordi det er mega usundt. Det er usundt, det er dyrt, og det er klamt.

Så er man tvunget til at holde en pause?

Lauge Ja, fordi du kan ikke sidde indenfor og arbejde på din computer eller tænke det her burde jeg også lige gøre.

Hvornår startede du med at ryge?

Lauge Jeg startede halvvejs i l.g., tror jeg.

Hvorfor begyndte du?

Lauge Jeg havde en utrolig dårlig periode sidste år, hvor jeg endte lidt ud i noget

cutting, så noget.. og så endte det med ligesom at være.. hvis nu jeg virkelig havde trang til det, så gik jeg ud og tog en cigaret i stedet for, og så var det ligesom en.. hvad skal man sige.. en dårlig ting der kom ind i stedet for en måske endnu værre ting. Så det var hovedsageligt sådan, at det startede.

jeg skal aldrig ryge

Ved dine forældre godt, at du ryger?

Lauge Ja, det gør de.

Hvad siger de til det?

Lauge Min mor hader det fuldstændig. Hovedsageligt fordi hendes mor endte med at ligge i respirator og sådan noget. Men hun forstår også godt, at..

Hvad det giver dig?

Lauge Ja, men hun bruger de muligheder, der er for at sige: ”Ja, det er jo heller ikke så smart”. Og det synes jeg egentlig er fair nok, fordi det er utrolig dumt at ryge.

Hvor meget ryger du så derhjemme på en hverdag?

Lauge Jeg ryger stort set ikke derhjemme. Det er hovedsageligt til og fra skole, når jeg er i skole, og når jeg er på arbejde.

Er det af respekt for din mor eller er det fordi du ikke har brug for det derhjemme?

Lauge Det er både af respekt for min mor, og så har jeg ikke på samme måde brug for det, når jeg er derhjemme.

Hvordan kan det være?

Lauge Der er lidt mere afslappet. Jo, hvis jeg skriver opgaver og er stresser over den slags, så har jeg brug for det. Så giver det lidt mere koncentration omkring det. Ellers har jeg ikke brug for det på samme måde.

Jeg var faktisk før jeg startede på gymnasiet.. jeg skal aldrig ryge. Det kommer aldrig til at ske.

Hvad skete der så?

Lauge Jeg kom i gymnasiet og blev stresset, tror jeg.

Var der nogen, der opfordrede dig til det.. du skal lige prøve det her eller?

Lauge Overhovedet ikke.

Hvor kom ideen så fra?

Lauge Det er faktisk et rigtig godt spørgsmål. Jeg tror bare, at man hører historien om, at man kan blive lidt mere afslappet. Og da jeg så begyndte, havde jeg bare brug for et eller andet. Og så var det lige det bedste og det hurtigste, jeg kunne finde.

Hvorfor ryger dine venner så? Du har forklaret din årsag, men er der en årsag til, at de ryger?

Lauge Jeg tror, at det varierer meget. Jeg tror, at der er rigtig mange, der måske havde en årsag, der lidt mindende om det til at starte med, men som meget hurtigt at blevet til ultimativt vanerygere. Jeg skal lige vente lidt.. jeg kan ikke holde ud at stå og lave ingenting, så derfor er det bedre at stå med en cigaret eller.. også noget jeg kunne se fra mig selv. Det der med at jeg skal gå en

kilometer.. der kan jeg godt lige nå en smøg eller en cigaret.. ikke fordi jeg havde brug for den, men fordi det er vane, og det er nemt og hyggeligt.

Det er en anden atmosfære

Er der mange, der ryger i din klasse eller dem du snakker med?

Lauge Nu er det dem jeg snakker med, fordi man får dannet nogle helt andre bånd, når man står ude og ryger sammen. Det giver nogle andre samtaler.

Ja. På hvilken måde?

Lauge De er lidt mere stille og rolige. Man kommer lidt tættere på folk, vil jeg sige. Begynder at lære folk lidt bedre at kende, fordi man jo så står sammen på en anden måde.

Så en større forståelse overfor hinanden også eller hvad?

Lauge Ja, et større indblik i folks liv, i folks hoveder, vil jeg sige. Men jeg tror.. vi er tre fra min klasse, der ryger. Der er nogle klasser, hvor det er mere. Og der er også nogle klasser, hvor det sådan set er mindre.

Er det så dem, som du er tættest med fra klassen? Har I et særlig forhold til hinanden?

Lauge Jeg tror, ikke det er fordi, at de er rygere, og vi har mødtes på den måde, at det er nogle af dem, som jeg er tættest med er rygere. Det var fordi, at vi hængte godt sammen, og så røg vi tilfældigvis alle sammen. Men altså jeg vil sige i den periode, hvor jeg var stoppet, stod jeg også

tit ude sammen med dem, der røg. Fordi det er bare en anden samtale. Det er en anden atmosfære, end den her lidt stressede skoleting. Og så bliver man en mindre gruppe. En stor del af skolen er samlet inde i kantinen.. det bliver nogle andre samtaler.. lidt mere intime og mere nede på jorden.

jeg ville skærpe reglerne

Hvad synes du om de regler, der er for rygning i Danmark?

Lauge Jeg ville ikke have noget imod, at priserne blev sat op. Måske ikke helt britiske, men at det blev sat op.

Så du tænker, at der vil være færre, der ville begynde at ryge, hvis priserne blev sat op?

Lauge Ja, fordi det er svære at komme til det. Jeg tror også, at det er helt fint, at reglerne er blevet skærpet. Jeg er ikke sikker på, at jeg ville blive ved med at sætte prisen op i forhold til. Det kan også være svært at se, hvor gamle folk er. Jeg sidder selv i butik. Det kan være rigtig svært at se. Men jeg synes, at det er helt fint, at det bliver skærpet.

Hvad så med muligheden for at købe cigaretter?

Lauge Ja. Altså der vil sige, der er folk enten for ligeglade eller for godtroende. Jeg ser generelt ældre ud, end min alder og opfører mig også sådan, så det er sjældent et problem for mig. Men jeg vil sige, at det er blevet bedre. Jeg oplever oftere, at der folk, hvor jeg vil tænkte, du er i hvert fald ikke 18 år, og så bliver de spurgt, og så er de jo så ikke 18 år.

Okay. Hvordan får du fat i cigaretter?

Lauge Jeg køber dem i butikker. Det eneste sted jeg sådan set har et problem med at gøre det, det er hjemme i min egen by, hvor jeg kender dem, der sidder i butikkerne. Og så er der lidt mere sådan, er du nu gammel nok.

Hvad så med alder eller i forhold til at ryge offentlige steder?

Lauge Nu synes jeg personligt, at det er hyggeligt at sidde og ryge på cafeer og sådan noget, men jeg er overrasket over, at der ikke er flere cafeer, som ikke sætter et statement ud om at sige, at vi er en ikke-ryger café eller et ikke-ryger sted.

Hvis du kunne vælge, hvilke regler ville du så lave?

Lauge Jeg ville bibeholde de regler, vi har nu.. så tror jeg måske, at jeg ville skærpe reglerne omkring, hvor du må ryge. Jeg tror måske også, at jeg ville ændre reglen omkring det her med, at du må ikke ryge på offentlige steder. Og så komme med nogle mere generelle rygestop-tips eller måske kigge lidt dybere på, hvorfor ryger folk i forhold til, hvad de gør nu.

det er vel altid ens eget valg

Vi har været meget rundt, men i forhold til hvem der har ansvaret... hvem bærer

ansvaret, hvem synes du så skal have indflydelse på, hvor man må ryge?

Lauge Til en vis grad er du altid selv ansvarlig, men hvis vi snakker om en 6 - 7. klasser, der begynder at ryge, så er det i første grad forældrene, som skal være obs på, hvorfor det sker. Og hvis nu det bliver ved med at ske.. eller når nu det sker, så er der noget skole eller kommune, der skal gå ind og kigge på, hvorfor det sker. Er det fordi, at barnet er utrolig presset og måske i virkeligheden har nogle helt andre problemer, som der bliver nødt til at blive set på.

Har det været dit eget valg, at du er begyndt at ryge?

Lauge det mit eget valg..

Kan du uddybe det?

Lauge Jeg tror, at det var mit eget valg i forhold til de omstændigheder, der var. Det tror, jeg man kan sige.. det er vel altid ens eget valg, men sådan.. men jeg tror også, at der er folk, der ligesom føler sig presset til det af venner og omgangskreds, men jeg tror også, at der er en stor del, som gør det af eget valg, men af eget valg i forhold til de omstændigheder, de er omkring. De omstændigheder de er givet.

En gymnasieelev fra Christianshavn Gymnasium

Da vi møder Maggie, sidder hun på trappestenen ind til opgangen på hjørnet overfor Christiania, hvor hun står sammen med større gruppe af piger og ryger. Da vi opsøger pigerne, virker hun interesseret og nysgerrig og vil gerne deltage i interviewet, som vi afholder næste dag på en café i nærheden. Maggie er tidstypisk klædt i hvide sneakers, leopard-nederdel og hvid t-shirt.

Maggie går i 3.g på Christianshavn Gymnasium. Da hun skulle søge gymnasium, valgte hun Christianshavns Gymnasium, da hun på den måde ville komme til at udforske en bydel, som hun ikke kendte. Hun bor på Nørrebro med sin far og to mindre søstre. Hendes forældre er fornyligt blevet skilt, men hendes mor bor fortsat på Nørrebro. Hendes far har en chefstilling hos Rigspolitiet og hendes mor er arbejdsløs, men arbejder frivilligt med konceptudvikling af fængsler i Afrika, hvor familien tidligere har været udstationeret i kraft af farens arbejde.

Maggie fortæller, at hun synes, det er spændende at gå i gymnasiet, og særligt interesserer hun sig for de sproglige og humanistiske fag. Hun har en storesøster som ikke bor hjemme som ligeledes ryger.

Et tilbagevendende emne i samtalen med Maggie er hendes udfordringer med astma. Hun har fået astma, som følge af rygningen, som hun begyndte på som 14-årig. Men i forlængelse af det, forklarer hun samtidig, hvordan familien generelt har svage luftveje. Hun fortæller, at hendes mor ryger, og at hendes far er ikke-ryger, men at han er skuffet over, at hun ryger. Maggie betegner sig selv som "fast ryger", og ryger hver dag sammen med sine venner. Hun ruller selv sine cigaretter, som hun fortæller betyder, at hun ryger mindre, da hun skal rulle en ny, hver gang hun skal ryge. For hende er det forbundet med noget hyggeligt, og det er blevet en normal praksis i hendes vennekreds.

I vores samtale med Maggie talte vi om, hvorvidt det skal være et samfundsmæssigt ansvar, eller om det skal være forældrenes ansvar, når unge ryger. Et område hun tolker som værende svært at komme med et entydigt svar på. Hun mener, at samfundet skal tage et kollektivt ansvar for befolkningens generelle sundhed. Hun vurderer, at det i et vist omfang er acceptabelt, at staten laver reguleringer, så det bliver sværere for unge at begynde at ryge, og dermed indtager hun på sin vis den samme virkelighedsforståelse som de dominerende i feltet for rygning.

Samtidig finder hun dog det problematisk, at staten “*straffer folk for deres vaner*”, hvilket sætter begrænsninger for deres personlige muligheder og frihed til at ryge. Når Maggies taler om berøvelse af den personlige frihed, er der paralleller til den forståelse, der herskede tidligere i feltet for rygning, hvor rygningen blev set som et symbol på frihed. Det vidner, om at der fortsat er positioner, der kæmper for den personlige ret til at ryge.

Maggies nuancering af retten til rygning virker ikke tilfældig. Hendes argumentation af rygning som et “frit valg” afspejler et synspunkt, hvor hun forstår rygning som en kompleks størrelse, hvor “one size fit all”-konceptet, ikke eksisterer. Hendes anskuelse af verden, indikerer derimod logikken om, at der skal være plads til alle og den opfattelse ligger godt i tråd med de værdier som Christianshavns Gymnasium baserer deres fundament på. De beskriver, at de ønsker at være et gymnasium præget af samtaler, hvor man opsøger viden og indsigt, fremfører sine argumenter, lytter til andre og kritiserer andres argumenter i en ånd præget af gensidig tillid, respekt og tolerance (Studie-ordensregler, Christianshavn Gymnasium, 2018).

Når Maggie er færdig er med gymnasiet, vil hun gerne ud og rejse. Hun vil gerne gøre en forskel og være med til at ændre verdenen, hvor hun vil arbejde med miljø, klima eller overholdelse af menneskerettigheder.

Syn på rygning

- *jeg er egentlig et meget fint menneske, men jeg ryger*.....21
- *det er sindssygt farligt*.....22

Praktisering af aktiviteten rygning

- *noget der grunder dig lidt i 5 minutter*.....23
- *det er ligesom at spise*24
- *Og så er det også bare lidt hyggeligt*.....25

Muligheder og begrænsninger for aktiviteten rygning

- *der er en bedre idé at sætte prisen op*.....25
- *sindssygt dobbeltmoralisk*26

En gymnasieelev fra Christianshavn Gymnasium

Interview af Sofie Anne Klith Heden og Katja Lundbye Jørgensen

Alle har en eller anden dårlig vane

jeg er egentlig et meget fint menneske, men jeg ryger

Hvad tænker du, når jeg siger rygning?

Maggie Bekvem. Det er meget tryghed. Det giver en følelse af tryghed, og det er en vanesag selvfølgelig. Og sådan afslappethed.

Hvor lang tid har du røget?

Maggie Alligevel lang tid. Det er pinligt. Jeg smugrøg lidt i 7. klasse, tror jeg, hvor jeg synes, at det var lidt spændende at prøve at ryge. Og så tror jeg, at jeg for alvor.. mig og min veninde vi var sådan.. vi begynder i 8. klasse. Der må man gerne. Fordi det var bare sådan spændende og sjovt. Men jeg tror, at jeg blev fast/afhængig halvvéjs igennem 8. klasse, men røg meget lidt, og sådan da.. så en 4-5 år.

Hvordan har du det med at betegne dig selv som ryger?

Maggie Altså det er jo stigmatiserende, kan man sige.

Men siger du selv, at du er ryger?

Maggie Ja ja. 100%, men det er jo også fordi, at alle i min omgangskreds ryger, så det er ikke fordi, at det er sådan en pinlig ting, men samtidig kan jeg også godt mærke, at når jeg er sammen med ikke-rygere, så hader jeg at lugte af røg, fordi jeg ved godt, at det ikke er lækkert for dem, der ikke ryger. Og når jeg samtidig ryger, så vil jeg gerne sørge for, at dem, der ikke ryger, ikke får det i hovedet, og alt sådan noget.

Jeg synes ikke, at det er pinligt at ryge.. i nogle situationer er det, men som udgangspunkt, så er det bare mere sådan.. du ved.. det er lidt en fejl, hvis det giver mening. Det er sådan lidt.. jeg er egentlig et meget fint menneske, men jeg ryger. Hvis det giver mening. Det er sådan lidt det negative aspekt af, hvad man gør. Men samtidig når alle mine venner ryger, som jeg er sammen med til hverdag og i weekender er i byen og hele molevitten, hvis de alle sammen ryger, så bliver det bare meget normaliseret at ryge. For det er jo aldrig den der.. nå, vil du med ud og ryge. Det er bare alle, der står og pulser smøger ude på gaden. Så jeg tænker ikke så meget over det til hverdag.

Så hvilke sammenhænge er det så i, at du kan føle, at det ikke er så fedt?

Maggie Jeg vil sige, at jeg har røget flere gange med min mor, men når jeg for eksempel er sammen med min far, som er ikke-ryger, så er jeg altid sådan.. så gemmer jeg mig lidt, selvom jeg er 18 år og de alle sammen godt ved, at jeg ryger. Og så samtidig også når man er i større fællesskaber, der ikke ryger. Specielt hvis man er den eneste ryger, så bliver det sådan lidt, så sidder man lidt og sådan..

Føler du, at folk har et negativt syn på det?

Maggie Nej, det synes jeg ikke. I hvert fald folk på min alder, der er det jo meget normalt at ryge. Man tænker egentlig ikke over det. Jeg tror helt klart, at der er nogen, der gør det, men de udtrykker det ikke og ser ned på mig eller på rygere. Så nej, jeg

føler mig ikke sådan set ned på. Alle har måske bare en mening, føler jeg.

***Hvorfor tænker du, at dine venner ryger?
Er det samme grund som dig?***

Maggie Det er en vanesag. Man går i gymnasiet, man er ung, og man er konstant stresset, og man tager i byen, og man gør ligesom de samme ting. Og så tror jeg bare, at det bliver sådan en tryghedsfølelse. Noget der ligesom bare dæmper lidt stress.

***Hvordan oplever du, at der bliver talt om
rygning og rygere i samfundet?***

Maggie Negativt. Altså negativt. Og det forstår jeg egentlig godt. Jeg synes ikke, at man skal opfordre til det, så det jo fint nok, at der er denne her generelle tone om, at rygere er ikke så seje. Rygere er ikke så fede, fordi det er jo ikke ønskeligt. Det kan jo ikke være rigtigt, at man er så vred på rygerne, men alle de andre samfundsgrupper, der konsekvent skader sig selv bare en lille smule på den ene eller anden måde, de går bare frit, fordi det er en del af historien. Historisk set har man altid spist kage og historisk set har man altid spist sukker og kød og drukket koffein og alkohol, så derfor er det okay. Og det har man jo også gjort med smøger, men nu er der bare kommet sådan en voldsom stigmatisering, om at så er man bare en idiot.

***Hvem hører du siger, at rygning ikke er
godt?***

Maggie Politikere. Ikke at man har særlig meget tillid til politikere, men det synes jeg er en generel.. og især journalister også. Der er en meget generel mediedækning, der er meget negativ ladet. Det er meget, man er lidt ”lavere”, dummere, når man ryger.

det er sindssygt farligt

***Hvordan vil du så beskrive, hvad rygning
gør ved kroppen? Hvad gør det for din
krop?***

Maggie Nu er det jo meget tydeligt det med astma, og det er også fordi, jeg er født med svage luftveje.

***Så du fik astma dengang, du begyndte at
ryge?***

Maggie Ja. Så det er fordi med svage luftveje, som bare ligger til min familie, som vejrskifte og vejrændringer, så får jeg kæmpe hosteanfald og bliver meget irritabel og alt sådan noget. Og det er meget normalt. Med astmaen kunne jeg jo mærke, at når jeg så træner, så er det lidt ligesom at trække vejret gennem et sugerør, fordi man bare ikke får ligeså meget luft ind. Det synes jeg er meget tydeligt. Og så kan man jo sagtens mærke det på ens generelle helbred. Men på den anden side så kan jeg ikke huske, hvor godt mit helbred egentlig var, da jeg ikke røg. Så jeg kan ikke helt se kontrasten.

***Hvilken betydning har det for dig, at der
bliver talt om, at rygning er
sundhedsskadeligt?***

Maggie Vi ved jo godt, at det er sindssygt farligt. Ligesom Gitte der spiser tre lagkager på en dag ved, at det er sundhedsskadeligt og man tager på af det. Jeg ved jo godt, at mine lunger.. jeg har overhovedet ikke lyst til at se et billede af mine lunger i dag. Overhovedet. Jeg venter til jeg er stoppet med at ryge, og ikke har røget i 5 år. Så kan vi godt kigge på det. Men jeg ved godt, hvor sundhedsskadeligt det er. Og jeg ved godt, at det er cancerfremkaldende. Jeg ved godt, at det tydeligvis har haft en effekt på mine lunger, nu da jeg har svage luftveje og har astma, og man får flere rynker af det. Jeg kender godt hver eneste, tror jeg i hvert fald, sundhedsskadelige faktor i det, men vælger

jo ligesom de fleste andre når det gælder slik eller alkohol eller kaffe.. så vælger man jo at se bort fra det, fordi det er en vane, og det kan gøre dagen lidt sjovere.

Kender du nogen, som er blevet syge af at ryge?

Maggie Blevet syge.. snakker vi kræft?

Det kan være alt muligt.

Maggie Jeg tror, at folk der ryger især i vinterperioden oftere får sådan noget halsproblemer.. hosteproblemer. Så det har jeg oplevet meget, også fra mig selv for den sags skyld. Sådan noget alvorligt... Min morfar han døde, da jeg var 4 år. Han døde af kræft, og han røg pibe, men jeg ved ikke, om det har en connection. Så kender jeg historier om mennesker og bekendte, som fik lungekræft, men det er ikke noget, jeg personligt.. det er ikke noget tæt på mig.

Kunne du forestille dig, at du selv blev mere syg af at ryge?

Maggie Kræft?

Ja, eller får en anden følgerkning af det?

Maggie Altså på sigt?

Ja.

Maggie Ja, selvfølgelig, men jeg har sådan en total naiv idé om, at hvis jeg stopper med at ryge, når jeg bliver 20 år eller 22 år, at så kan mine lunger nå at helbrede sig igen og blive bedre. Også når jeg dyrker motion. Det er jo bare en eller anden naiv tankegang for at gøre det lidt.. fordi man ved jo godt, at der er farer ved det. Men igen jeg tror bare, at man tænker, så længe jeg stopper, hvilket jeg har tænkt mig at gøre, og ligesom giver mine lunger sig tid til at helbrede sig, inden jeg bliver for gammel, så skal det nok gå.

Hvis du gerne vil stoppe på tidspunkt, hvad kunne du forestille dig ville hjælpe dig?

Maggie Jeg tror, at noget der ville tvinge en til at stoppe ville være graviditet. Men det ville ikke være der, at jeg ville stoppe forhåbentlig.. det håber jeg ikke. Jeg tror, måske det der med, at man begynder at tænke på familie og fremtid.. altså alle de her ting, som ligesom definerer, at man begynder at rykke fra en livsfase til en anden. Så bare at tænke på, at inden for de næste 3 år, der skal jeg nok være gift eller der skal jeg nok have nogle børn.. nu ved jeg ikke personligt selv, om jeg skal have børn, men jeg tror, at sådan nogle ting, fra den ene fase, hvor du er ung, og du har det sjovt og grineren, og du tager i byen, og det kan godt være du går i gymnasiet eller på universitet.. det ved jeg ikke, men den fase i livet til, at du rent faktisk skal tænke, at shit, om 7 år er jeg 30 år. Noget i den dur. Det tror jeg kunne presse én til ligesom at tænke i den bane.

noget der grounder dig lidt i 5 minutter

Hvad får du ud af at ryge? Bliver du så afslappet i kroppen?

Maggie Ja. For det meste. Men det er jo nikotinafhængigheden. Man bliver jo sådan ængstelig, og så tror jeg, at man slapper lidt af. Især hvis man ryger smøger før en eksamen, eller hvis du er ked af det. Hvis du er presset, så bliver det jo også bare lidt.. du sætter dig ned, og så fokuserer du på den smøg, uden selvfølgelig at tænke på smøgen, men man fokuserer bare lige lidt på det, og så kan man ligesom bare tage 5 minutter, hvor man bare lige falder ned. Fordi du kan ikke både rende rundt og lave lektier, mens du pulser en smøg. Det gør jeg i hvert fald ikke. Så er det mere, at du løber rundt og stresser, og så sætter du dig ned med en kop kaffe og en smøg, og så er du dér. og så kan du så stress 3 sekunder efter, men så har du lige de der.. noget der grounder dig lidt i 5 minutter.

Ryger du så mere, når du føler dig presset? Kan du mærke forskel på det? Eller hvordan fungerer det?

Maggie På en hverdag der ryger jeg mellem 7-10 smøger, tror jeg. Med mindre jeg går ud og mødes med folk. Hvis jeg skal på café, så ryger jeg meget mere. Men på en skoledag, så ryger man måske 5 cigaretter, men så ryger du også en morgensmøg og en aftensmøg. Så mellem 7-10 på en dag, uden at man er sammen med mennesker, tror jeg.

Hvilken følelse får du kroppen, når du er presset og ryger?

Maggie Kender I det der, når man er i en situation, hvor man er stresset, så hele ens krop bliver opspændt, så du ved, man sidder sådan her og stresser over et eller andet, og så det der med at få skuldrene ned. Det tror jeg nogen gange, at jeg finder igennem en smøg. Det der med at falde ned igen, og ligesom give slip på de spændinger, der er i kroppen.

det er ligesom at spise

Hvor ryger du henne, når du ryger? Du siger i skolen, og derhjemme sammen med din mor, men hvor ryger du ellers henne?

Maggie Nu bor jeg faktisk kun hos min far, så når jeg er der, så jeg ryger i skolen selvfølgelig og på vej til bussen om morgenen, og på vej i skole, og i skoletiden, og der er næsten aldrig en dag, hvor jeg bare tager hjem efter skole, og er hjemme indtil jeg går i seng. Aldrig. For det meste skal jeg nemlig til boksning, ellers så skal jeg på arbejde ellers så skal jeg være sammen med nogle venner. Jeg synes altid lidt, at der er noget lave. Hvis man er på arbejdet, så sidder du og ryger ude i gården, og hvis det så er, at jeg ikke skal ud om aftenen og mødes med nogle, så ryger jeg måske en smøg ud af vinduet eller også går jeg ned og ryger. Så ryger man på cafeer, efter boksning, alle sociale arrangementer nogensinde.

Hvordan med rygning derhjemme?

Maggie Min far er meget obs på, at det skal være et sted for os alle sammen. Så for eksempel her i søndags, der var min kusineovre ved mig og min søster, og så sad vi og drak vin og røg smøger i køkkenet. Det har min far intet imod. Hvis jeg har vennerovre, så kan vi sagtens sidde og ryge smøger. Generelt er jeg meget obs på, at jeg ikke vil have at mine små søskende skal udsættes for passiv rygning. Så ville jeg måske ryge en smøg ud af vinduet.

Hvor meget fylder det at ryge i din hverdag?

Maggie Altså det fylder jo meget. Men det er jo blevet.. det kommer til at lyde virkelig forskruet det her, men det er ligesom at spise. Det fylder jo ikke, når man ikke tænker over det. Du skal jo bare have den morgensmøg, så du ikke sidder og tripper i timen. Men tænker egentlig ikke over det. Så det er bare normal rutine.

Hvad laver du i din fritid?

Lige nu er der jo meget fokus på afleveringer og på lektier og på eksamener og alt muligt. Så bokser jeg to gange om ugen, hvilket også er fordi jeg ryger, så jeg vil gerne ligesom prøve at kompensere lidt, for jeg fik astma, da jeg var 13 år- 14 år, tror jeg, fordi jeg har svage luftveje, og det ligger til familien, og så har jeg fået astma af at ryge. Så jeg vil godt prøve at kompensere lidt for det helbredsmæssige problem ved at bokse. Så det gør jeg to gange om ugen, og så arbejder jeg i Irma.

Hvad forstår du så ved at være afhængig af at ryge?

Maggie Jeg tror, at en ting er at være afhængig af det sociale, at være afhængig af konceptet om at ryge.. det gjorde jeg på et tidspunkt, så røg jeg, fordi jeg var afhængig af tanken om, nu skal jeg lige have en smøg.

Nu er det jo bare total nikotinafhængighed. Man får lidt abstinenser nogle gange.. det sker jo sjældent, fordi man ikke er begrænset i at ryge. Så det er bare denne der nikotinafhængighed, som er forholdsvis tydelig, synes jeg.

Og så er det også bare lidt hyggeligt

Hvordan oplever du betingelserne er for at ryge i din hverdag?

Maggie Jeg synes ikke, at der er nogen direkte begrænsninger.

Okay. Er der en grund til, at I selv ruller?

Maggie Hjemmerul. Ja, det er billigere. Og man ryger mindre, fordi man skal rulle hver gang. Og så er det også bare lidt hyggeligt. Det gør mange på CG. Så står man og ruller sine smøger sammen. Det er bare meget hyggeligt.

Ruller man så lige før, man skal have en eller laver man mange, så man har et lager?

Maggie Da jeg startede med at rulle cigaretter, der var jeg jo vant til, at jeg altid bare lige kunne tage en smøg frem, så der kan jeg huske, der sad jeg om aftenen eller om morgenen, når jeg lige havde tid, og så rullede jeg 5 smøger, og havde dem i en pakke.. jeg havde sådan en container. Men nu ruller man, når man vil have en smøg.

det er en bedre idé at sætte prisen op

Hvad hører du egentlig om rygning i din hverdag? Hører du nogen tale om rygning?

Maggie Ja, man hører jo meget. Mig og de fleste af mine venner, vi ryger alle sammen, og så er der sådan en generel.. det snakker man ikke så meget om, for det gør man jo bare. Så er der jo rigtig meget i medierne for tiden omkring, at de vil hæve prisen på

cigaretter, og jeg er en kæmpe socialist, kæmpe socialist og går ind for i en eller anden grad noget statsregulering og den kollektive sundhed og sådan noget, men jeg prøver også ofte at nuancere det lidt, så når de overvejer at sætte smøgerne op, så bliver jeg sådan lidt kritisk, også fordi jeg selv ryger selvfølgelig. Og jeg ved jo godt, at i princippet så er det jo bedre for den kollektive sundhed, at de sætter prisen op og færre begynder at ryge og færre har råd til at ryge. Der er bare den forskel, at vi har en ældre generation, der har røget hele deres liv, og man kan jo ikke straffe dem. Man kan jo ikke straffe folk for deres vaner, plus det ved jeg egentlig ikke rigtig, om jeg føler staten skal regulere på, fordi så bliver man også fratrukket en del af de personlige muligheder.

Hvad tænker du i forhold til dig selv, hvis de satte prisen op?

Maggie Objektivt set så burde de jo gøre det. Det er jo stensikkert. Det er jo i og for sig godt dårligt at ryge. Det ved alle jo godt. Jeg ville selvfølgelig være nederen over det, fordi jeg tror ikke, at jeg stopper med at ryge lige foreløbig. Jeg tror, at det er en bedre idé at sætte prisen op, fordi det er ikke godt at ryge, og det ved alle. Men så synes jeg også, at det er en ret stor problematik, når vi snakker om for eksempel fødevarer, fordi de kan jo ikke sætte prisen op på smøger, når de samtidig har slik og kød og alle de usunde madprodukter er mega billige, når alle de er de sunde muligheder er så høje. For eksempel vegetariske og veganske muligheder. Det er lidt paradoksalt i og for sig.

Hvordan har mulighederne været for at købe cigaretter, da du var under 18 år?

Maggie Sindssygt nemt. Så er der enkelte gange, hvor du står i Sydhavnen, og der kun er en Netto og der ikke lige er en kiosk, og så står man der, men så er det aldrig værre end at sige til ens kammerat eller kollega ”Hey, kunne du lige tænke dig at købe en

pakke smøger til mig?”. Så siger de ”Helt sikkert”. Det er virkelig ikke besværligt end som så. Og nu i dag hvor man har ID, så er det jo endnu lettere, kan man sige. Jeg har ikke kunne mærke en direkte forskel på mine rygevaner fra før jeg var 18 år til nu.

Hvad synes du om de regler, der er i Danmark for rygning?

Maggie Godt. For eksempel det der med at man ikke må ryge på offentlige områder og cafeer og alt sådan noget. Jeg ved godt, at der er mange ældre generationer, der er vrede over det. Og jeg forstår det også godt. Det er jo irriterende, når man er vokset op i en bestemt kultur med at gøre dit og dat. Men igen som jeg holder meget fast på, det er, at man vælger selv at pålægge sig den skade. Du vælger selv at ryge og skade din krop. Det giver ikke én ret til at skade andre med passiv rygning. At man ikke ryger foran sine børn eller.. Så det er jo kun godt, at man ikke må ryge på metrostationer. Der er ikke nogen, som har skrevet sig op til at blive passive rygere. Vi har bare skrevet os op til at blive rygere.

Hvilke rygeregler har indvirkning på din hverdag?

Maggie Det er ikke noget, som man tænker over. Man må ikke ryge i gården på skoleområdet.. det lægger man mærke til nogen gange, men jeg er jo aldrig vokset op i den.. jeg har aldrig nogensinde oplevet, at man bare godt måtte ryge på cafeer eller bare tænde en smøg i en restaurant eller i metroen eller i bussen. Så igen, det har ikke haft den store forskel. Jeg er jo vokset op som ryger i det samfund, som vi har i dag. Så jeg har jo altid været vant til reglerne.

Hvad så med de billeder, der på cigaretpakkerne?

Maggie Der er nogle af dem, som er rigtig ulækre.

Har det indflydelse på dig?

Maggie Det burde det have, tror jeg. Nogle gange hvis det er nogle virkelig ulækre billeder, så plejer jeg at tage et stykke af det der plastisk og putte det ned, så man ikke kan se billedet. Men nej, man kigger jo ikke på den. Det er jo ikke fordi du ser på pakken og studerer den. Du har den jo nede i lommen. Jeg tror virkelig ikke, at det rammer mig lige så meget, som de håber på, at det gør. Ligesom da de hævdede det til, at det skulle være 60% af pakken, der var dækket.. det var igen også sådan lidt.. ikke en meningsløs lovændring.

Hvis du skulle lave nogle regler, hvilke synes du så skulle være? Er der regler du ville tilføre, regler du ville ændre eller fjerne?

Maggie Det ved jeg ikke. Det er et svært spørgsmål. Jeg synes, at det i en eller anden forstand burde være ulovligt at ryge som mor.. selvfølgelig under graviditet og sådan noget der, men foran sine børn, i hjemmet med sine børn.. det synes jeg ikke burde være lovligt.

sindssygt dobbeltmoralsk

Maggie Min mor, hun er ikke ligeglad, tror jeg, men hun ved godt selv, hvordan det er. Hun ved godt, at jeg ikke kommer til at stoppe bare fordi folk siger, at det er dumt. Fordi det siger hele samfundet. Alle siger jo at det er dumt. Og jeg synes også er det er dumt.

Oplever du så, at det er svært for hende at have en holdning til, hvad du skal, når hun selv ryger?

Maggie Ja, 100%. Hun kan jo ikke sidde med en smøg i hånden og så sige: ”Du burde ikke ryge”. Det er jo sindssygt dobbeltmoralsk. Det kan man jo ikke. Man er jo nødt til at være et godt eksempel selv.

Hvordan har rygning været en del af din opvækst? Du har set din mor ryge. Har du set din far ryge også?

Maggie Nej. Min mor røg heller ikke i mine unge år. Da jeg var lille røg de aldrig foran mig. Til familiearrangementer, der røg alle. Hvis ikke cigaretter så pibe eller cigarer. Det var en meget normal del af opvæksten. Jeg føler ikke, at det har påvirket mig, fordi da jeg valgte at gå i gang med at ryge..

Hvem skal tage ansvar for at unge ikke begynder at ryge?

Maggie Så vidt jeg har forstået eller oplevet, så har mine forældre jo haft nul indflydelse på, om jeg valgte at ryge eller om jeg røg mere eller mindre. Nogensinde. Fordi det var jo mit eget valg.

Og du synes heller ikke, at det i princippet er deres ansvar?

Maggie Altså.. nu ser jeg tilbage på billeder, da jeg var 14 år, hvor jeg stod med en smøg i kæften, så var jeg sådan der arh, men igen uanset hvad de havde sagt eller gjort, så havde jeg stadigvæk gjort det. Jeg synes ikke, at det er deres ansvar. Samtidig

så er der det med politikerne.. det synes jeg også er svært, fordi jeg synes, at det er godt, at staten går ind og regulerer for en kollektiv sundhed. Jeg synes, at den måde de gør det på lige nu er sindssyg paradoksal, og samtidig så synes jeg, at det svært, fordi jeg vil jo gerne blive ved med at ryge indtil videre.

Jeg synes, at den ældre generation, der har røget hele deres liv, de burde få lov til at blive ved med at ryge. Så jeg synes, at det er svært. Jeg synes, at staten har et eller andet at skulle have sagt, men jeg synes ikke, at de kan tvinge folk til.. de kan jo ikke gøre det ulovligt at ryge som helhed. Det er ikke deres ansvar. Men så er der også det der med, at de hæver priserne, det er, at der kommer denne her opdeling. Det er modstridende i vores socialistiske samfundsopfattelse. Så kan de rige ryge. Det er jo ligesom at sætte prisen op på kød, så kan den rigeste del af samfundet spise kød og så ryge. Så laver man det skel.

En gymnasieelev fra Det frie Gymnasium

Vi møder Amy, der går i 2.g på Det frie Gymnasium, som er et privat gymnasium, der ligger på indre Nørrebro. Hun står sammen med en veninde og ryger en hjemmerullet cigaret. Begge piger er meget imødekommende, og er begge interesseret i at tale med os. Vi præsenterer os selv og fortæller om vores formål, og Amy fortæller, at hun gerne vil deltage i interviewet. Vi aftaler, at mødes når Amy har fri. Da vi kommer tilbage, ser vi, at Amy kommer ud fra gymnasiet. På vej hen til sin cykel, giver hun flere af sine venner både knus og kys på kinden. Hun kommer smilende over til os, og vi går hen på en lille café tæt på gymnasiet. Amy bærer en lang uldfrakke, en lys striktrøje og et mønstret silketørklæde.

I sin fritid arbejder Amy i en café i et yogacenter. Hun har stor interesse for musik og er særlig interesseret i alternativ musik og techno. En passion som hun gerne vil bruge mere tid på efter gymnasiet, hvor hun drømmer om at flytte til Berlin og producere musik.

Amy flyttede hjemmefra for et halvt år siden, og bor nu sammen med sin veninde fra efterskolen, som hun ligeledes går i parallelklasse med. Hun er vokset op i Albertslund sammen med sin far, og hendes mor bor på Møn. Hun har fire ældre halvsøskende, som tidligere har røget, men som er stoppet. Hun finder det naturligt, at de ikke længere ryger, eftersom de nu har børn. Det kan ses i forlængelse af indførelsen af rygeloven i 2007, hvor opmærksomheden på passiv rygning blev skærpet - særligt med fokus på børn og unge. Hun har en virkelighedsforståelse, som er i overensstemmelse med den, som præger feltet for rygning. Af samme årsag mener Amy, at aldersgrænsen for køb af tobak er hensigtsmæssig, da man er voksen som 18-årig og derfor må tage ansvar for sig selv, men samtidig mener hun ikke, at reglerne er strikse nok, da det er for let at skaffe tobak, for personer under 18 år.

Et tema som Amy vender tilbage til er sine splittede følelser omkring det at være ryger. Hun fortæller, at hun gerne vil kunne "nyde at ryge", uden at følelsen af dårlig samvittighed følger med. Den dårlige samvittighed skyldes især, at hun har astma og tilkendegiver, at tobakken kan forværre hendes sygdom.

Hun fremhæver yderligere, at hun oplever pres fra mange sider i hverdagen. Netop derfor er hun glad for at gå på Det frie Gymnasium, hvor hun har forståelsen af, at mængden af arbejde justeres i samråd med eleverne. Skolen har en tradition for basisdemokrati og fremadrettede

formative evalueringer frem for karaktergivning. På gymnasiet er skoledemokratiet i centrum. Det betyder også, at skolens studie- og ordensregler er vedtaget på et skolemøde hvor alle elever, lærere, rektor og andre ansatte har en stemme. Det fremgår af disse regler, at skolens matrikel er røgfri.

Amy fremhæver, at hun synes det er hyggeligt at ryge og noget, som skaber fællesskab og sociale relationer. Flere gange nævner hun, hvordan hun ofte ryger samtidig med, at hun drikker en kop kaffe, for som hun siger: *“Kaffe og en cigaret, så kan jeg godt overleve resten af dagen”*. Hun pointerer også, at hun ryger for at slappe af.

På Det frie Gymnasium fortæller Amy, at flertallet ruller sine egne cigaretter, hvilket hun ligeledes er begyndt på, efter hun startede på skolen. Hun beskriver, at hjemmerullede cigaretter er en praksis, der kræver fingersnilde. Hun tilføjer, at hun får mindre dårlig samvittighed, når hun ryger hjemmerullede cigaretter, da hun ikke på samme måde har overblik over hvor mange cigaretter, hun ryger.

Syn på rygning

- Det er også lidt en kamp inde i mig selv.....30
- så havde du det fedt, mens du levede.....31

Praktisering af aktiviteten rygning

- kaffe og en cigaret.....32
- jeg ruller, når jeg har lyst33

Muligheder og begrænsninger for aktiviteten rygning

- “Ej, du skal stoppe”.....34
- Når man er 18 år, så må man tage ansvar for sig selv35

En gymnasieelev fra Det Frie Gymnasium

Interview af Sofie Anne Klith Heden og Katja Lundbye Jørgensen

man har dårlig samvittighed over det

Det er også lidt en kamp inde i mig selv

Hvad tænker du, når jeg sådan siger rygning? Hvad kommer du til at tænke på?

Amy Jeg tænker på sommer, og venner, og Roskilde festival, og afslapning, kaffe..

Hvad hører du sådan om rygning generelt i hverdag?

Amy Ja, det er jo helt vildt dårligt for kroppen, og jeg har også astma, så det er sindssygt dumt.

Har du haft det altid?

Amy Ja, det har jeg altid haft. Ret slemt. Det er lidt en kamp inde i mig selv, det der med, at jeg har dårlig samvittighed over, at jeg gør det. Jeg ved, at jo mere jeg ryger.. så jeg har helt vild dårlig samvittighed over det. Det skifter lidt imellem, at man har dårlig samvittighed over det, og gør det, og så ej, nu skal jeg nyde det, fordi jeg ikke har tænkt mig at gøre det for altid, som alle rygere siger.

Hvad tænker du, at det har af indvirkning på kroppen at ryge?

Amy Åha. Lungerne. Men også hvis man så ikke ryger, så kan man jo også få det dårligt selvfølgelig. Men det gør jo bare, at cellerne ligesom udvikler sig dårligere. Tænder, ører. Jeg har sådan noget helårssnue.

Nå, hvorfor?

Amy ... jeg tænkte ikke, at det var endnu, at jeg fik de her "rygersygdomme". Men så sagde han, "Du kan bare komme tilbage om et halvt år, når du er stoppet med at ryge".

Hvilken betydning har det for dig, at der bliver talt om den sundhedsskadelige effekt rygning har? Har det indflydelse på dig?

Amy På en måde kunne jeg godt tænke mig, at prisen på cigaretter bliver sat op, fordi så kunne det være sådan en luksusting, man gjorde. Måske én cigaret om dagen for eksempel, og så glæder man sig helt vildt meget og nyder den meget. I stedet for at det bare er hele tiden.. nogle gange kan blive lidt træt af det, men så er det svært at lade være.

Træt af det, hvad mener du?

Amy Træt af sig selv over, at man hele tiden gør det. Sådan sidder og kæderyger, hvis man sidder i parken efter skole eller et eller andet. Det var ligegyldigt. Jeg havde ikke brug for det. Det var bare sådan en hyggeting.

Kender du nogle, som har været syge af ryge eller er blevet syge?

Amy Nej. Ikke personligt.

Kunne du forestille dig selv at blive syg?

Amy Ja. Det kunne jeg godt.

På hvilken måde tænker du?

Amy Min astma.

Hvis du så skulle stoppe med at ryge, hvad kunne så hjælpe dig?

Amy Jeg har ikke helt den der stærke stopklods endnu. Jeg har ikke den der.. der skal nok et eller andet til.

Hvad kunne du forestille dig kunne være en god hjælp, hvis du skulle stoppe?

Amy At alle mine venner stoppede.

Hvordan oplever du, at der bliver talt om rygning og rygere i samfundet?

Amy Der er selvfølgelig alle dem, der hader det.. sundhedseksperter og alle mulige i medierne og sådan noget.. der er de der ryggereklamer. Det er virkelig sjovt. Så kommer en hel grøn ung person ind, som aldrig har røget før, og så går han op til kassen, og så står der en helt vildt sej fyr med helt vildt meget tobak bagved, og så siger han: ”Ja, men jeg vil vildt gerne score nogle damer, jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre” ”Nu skal du bare høre – du skal ryge det her!” og så skal du gøre det på denne her måde og se sej ud. Og det er jo at tage pis på, at folk synes, de er seje, når de ryger. Jeg ved ikke, om den virkede, fordi den var sjov, men.. så er der dem, som gør det for at være seje, hvilket også lidt er alle, tror jeg.. lige meget hvad man siger.

Gælder det også dig selv?

Amy Selvfølgelig er man inde i en rutine nu, hvor man gør det på nogle bestemte tidspunkter. Da jeg gik i 9. klasse var det helt klart for at være sej. Men jeg synes, at det ser meget godt ud at ryge. Så det er ikke sådan, at jeg føler det er pinligt. Det er ikke sådan, at jeg faktisk gemmer den. Det er ikke det, som jeg tænker over, når jeg tænder en smøg.

Hvordan i forhold til sociale medier, føler du, at det er en del af det også? Poster man billeder, hvor man ryger?

Amy Ja, det synes, jeg er kikset. Rigtig meget. Det synes jeg, man krummer lidt tæer over, når folk skal være lidt seje med rygning på de sociale medier. Så gør man det for, at andre skal se det. Så selvfølgelig hvis det bare er en eller anden video, hvor der sidder en i baggrunden og ryger.. det er jo ikke det, som jeg mener. Men en eller anden selfie med en smøg i munden, det synes jeg, bare er..

så havde du det fedt, mens du levede

Hvordan er det så at være ryger, tænker du?

Amy Jeg tror, at det kunne være helt vildt fedt, hvis man kunne hvile i det. Men det er jo ikke vildt fedt.. men det er jo fedt.. men man har da også dårlig samvittighed, og tænker, nu dør du tidligere, men så er der også den der, nå men, så havde du det fedt, mens du levede.

Er det det du tænker på, når du siger, at man har den der..?

Amy Ja, den dårlige samvittighed.

Følger den med hver gang?

Amy Nej. Ikke når jeg er fuld. Den kommer efter. Og det er også det, vil jeg sige, at det er helt vildt smart at rulle, hvis man er fuld, fordi man ryger meget mindre, fordi så glemmer man det lidt. Dengang jeg røg pakker, der var der bare en hel pakke væk på en aften, fordi man bare tager dem op hele tiden. Det er et godt trick.

Hvornår er man afhængig?

Amy Hvis man ryger over 7 smøger om dagen, så er man afhængig, tror jeg.

Hvor har du hørt det henne?

Amy Det ved jeg ikke. Jeg tror bare, at det er sådan en ting, man siger. Det kan godt være, at det er fake news.

Så hvis du holder dig under 7 cigaretter, så er det..?

Amy Ja. Det er måske ubevidst, men det er måske faktisk derfor. Men jeg synes, at 7 er rigtig meget på én dag. Det synes jeg.

Skal det være et forældreansvar, at unge ikke begynder at ryge? Eller hvad tænker du i forhold til det?

Amy Lige nu synes jeg da, at det er rart, at der er nogen, som påvirker en udefra.. jeg ved da også med mig selv, at jeg ville synes, at jeg havde nogle lorteforældre, hvis de betalte mine cigaretter. Jeg er glad for, at de synes, det er nederen, at jeg ryger, fordi det gør også, at jeg ikke selv har lyst til at ryge, når jeg får børn. Det skal jeg ikke. Men alligevel.. jeg har altid haft lidt svært ved at sige, "Det er dårligt for dig, lad vær med at gøre det". Så jeg ved, at jeg ikke kommer til at stoppe med at ryge i dag, men jeg kommer aldrig til at få børn og ryge.

Du tænker, at den dag, du beslutter det, så vil du stoppe med at ryge? Tænker du så, at det er forældrenes ansvar at være et godt forbillede?

Amy Ja, helt vildt meget. Men jeg har ikke noget imod, hvis nu min venindes mor lige sidder og ryger en smøg med os, så er det ikke sådan, at jeg tænker, hvad er du for et nederen menneske. Men jeg synes ikke, at det er sejt, når der går en midaldrende dame på vejen og kæderøger. Så tænker jeg ikke, at det vil jeg gerne. Jeg synes, det er sejt, når en 90-årig dame tager joint, fordi hun gerne vil hygge sig, indtil hun skal dø. Det synes jeg bare er så fair.

kaffe og en cigaret

Hvordan vil du beskrive, hvad det gør ved din krop, når du ryger? Hvad giver det dig af følelser?

Amy Afslapning, bare sådan en rar følelse indeni. Rigtig meget afslapning. Man har bare de der pauser.. i hvert fald helt vildt meget pausen, man får kl. 14. Det er bare sådan kaffe og en cigaret, så kan jeg godt overleve resten af dagen.

Hvor meget ryger du om dagen?

Amy 5-7 hjemmerul.

Er det de fleste, der ruller selv?

Amy Jeg tror, at det er lidt over halvdelen, fordi det er lækkert, og det er meget billigere.

Er det de fleste af dine venner, der ryger?

Amy Vi er sådan en rigtig stor vennegruppe, og der er i hvert fald 5, der ikke ryger, tror jeg. Men vi sidder jo bare og hygger så meget, og vi har de der samtaler. Man gør det altid, og ruller lidt til hinanden. Jeg ved det ikke. Jeg har det vildt godt over bare at sidde og ryge selv og høre musik eller et eller andet. Sådan slappe af. Jeg tror bare, at det er fordi, at man er så stresset, at man finder de der små ting, som kan gøre, at man bare lige kan slappe lidt af.

Slapper man så ekstra meget af, når man får en cigaret, end hvis bare hørte musik eller lå på sofaen?

Amy Ja, 100. Det virker så godt.

Er det nikotinen, der gør det?

Amy Ja, du er afhængig af nikotinen, for når du får de der fix, så får du det nice. Og også kaffe.. bare de her to ting samlet, så

kan jeg bare få.. yes yes yes. De kan godt sammen.

jeg ruller, når jeg har lyst

Hvor meget vil du sige, at rygning fylder i din hverdag?

Amy Det frie der røg jeg jo en halv cigaret om dagen, som jeg delte med min veninde, fordi det var bare hyggeligt, eller det gjorde vi bare altid. Men nu er det bare.. jeg tror også lige denne her periode, den er lidt værre.. jeg tror også bare, at man har brug for ferie og sol.. okay, jeg ved ikke, om det bliver bedre, når der kommer sommer, men altså..

Men inden du så startede på gymnasiet, rullede du også der?

Amy Nej, der rullede jeg ikke. Der røg jeg Blue Camel.

Og det var den, som du delte sammen med din veninde?

Amy Nej, det er rul. Det var på Det frie. På efterskolen røg jeg rigtige... vi kalder dem menneskesmøger, det er dem der man køber, "Har du en menneskesmøg?" eller rul.

Okay. Hvorfor gik du så over til rul? Var der mange, der gjorde det?

Amy Nej, fordi der er også mange af mine venner, som køber rigtig cigaretter. Jeg tror bare gerne, at jeg ville kunne rulle.

Er det svært?

Amy Ja, det er sygt svært. Men nu kan jeg godt. Og så var det fordi, at jeg aldrig selv havde cigaretter, så jeg delte altid med min veninde, og hun rullede, og så røg vi en halv hver, og så blev det sådan en.. så ventede hun på mig, så vi kunne ryge den sammen, fordi det var bare hyggeligt. Og så var det bare meget billigere. Jeg følte også, at hvis

jeg købte en hel pakke smøger, så fik man mere dårlig samvittighed, fordi man kunne se, hvor hurtigt de forsvandt. Hvis man har rul, så har man bare helt vildt meget tobak, og så tager man bare lidt hver gang.

Ruller du så når du har lyst til en cigaret, eller ruller du mange af gangen?

Amy Nej, jeg ruller, når jeg har lyst. Så føler man heller ikke, at man kan se, hvor meget der bliver røget. Det er meget rart.

Hvad siger, de venner som ikke ryger til, at du ryger?

Amy De siger ikke noget. Vi går bare ud og ryger. De er vant til det. Jeg har tre rigtig gode veninder, som alle sammen bor på Nørrebro, og som er flyttet hjemmefra, og vi er en kæmpe vennegruppe, som altid er hjemme.. vi ryger også indenfor hos dem.. ikke hos mig.. det vil min roomie ikke have, og jeg synes også, at det er lidt klamt.. så de er jo bare vant til, at på alle brune værtshuse, der ryger man jo også indenfor. Jeg tror ikke, at de er sådan nogle anti-rygere, som ikke kan klare det, fordi de sidder jo sammen med os og hygger, uden at tænke over det. Så de er frivillige passive rygere.

Hvor mange penge om ugen, bruger du cirka på det?

Amy Ikke om ugen fordi jeg køber jo.. jeg tror, at jeg bruger 150 kr. på det der sæt, som holder i en måned. Måske 200 kr. Jeg ved det ikke. Jeg kan ikke huske, hvad det koster. Det er jo sjældent, at man køber nyt, når der er så meget tobak.

Hvis den er dårligt rullet, kan man så slet ikke ryge den? Eller er det en dårligere oplevelse?

Amy Jeg tror bare, du ruller indtil du er god, og så kan du gøre det foran andre.

Hvor lang tid har det taget dig at lære at rulle?

Amy Jeg var så dårlig til det i starten. Seriøst. Det tog lang tid, fordi jeg fik nogle venner til at gøre det, fordi jeg ikke kunne overskue det. Man kan lære det hurtigt, hvis man gør det hele tiden.

Hvordan vil du betegne dig forhold til at ryge?

Amy Fantastisk.

Føler du dig afhængig?

Amy Man er nogle gange lidt i tvivl. Jeg er afhængig af at rulle og lave en kop kaffe og sætte mig ud på min altan og høre musik og ryge. Jeg tror også, at jeg er afhængig af tobakken, fordi jeg får det nice af det, men jeg tror ikke, at jeg er der endnu, hvor jeg ikke kan stoppe. Og jeg ryger ikke 20 smøger om dagen. Jeg ryger jo 5-7 måske.

Hvad forstår du ved at være afhængig? Hvad vil det sige?

Amy Jeg går ikke ned og ryger, når jeg har 5 minutters pause.

“Ej, du skal stoppe”

Hvordan ser du generelt mulighederne for at ryge? Er det nemt at få lov at købe tobak? Nu er du jo 18 år, så du kan jo godt få lov at købe, men hvordan var det inden, du blev 18 år?

Amy Nemt, nemt.

Hvad siger dine forældre til, at du ryger?

Amy Uha. Mine forældre har jo også røget helt vildt meget, da de var unge, og så stoppede de, og så hader de røg.

Hvad siger de?

Amy Min mor er lidt irriterende, hun siger, ”Ej, du skal stoppe”.. hun røget helt vildt meget hash, da hun var ung, så hun skal

bare ikke sige noget. Og min far han hader virkelig cigaretter, men der er sindssyg mange billeder af ham med en smøg, og så driller jeg ham lidt. Nu er jeg 18 år, så nu siger han ikke noget.

Okay. Men er det noget, I snakker om?

Amy Han sagde på et tidspunkt, at han ikke ville betale min astmamedicin, hvis jeg røg, og det er lidt et problem, fordi en lille astmaspray til en måned koster 1000 kr. Men man køber helt vildt mange på samme tid, fordi man i løbet af året sparer procenter op, men i princippet koster den 1000 kr. Men så tror jeg, at han fik dårlig samvittighed, fordi han selv havde astma, så blev han lidt blød.

Så han betaler stadig?

Amy Så han betaler stadig for min astmamedicin, men jeg betaler selv for alt andet.

Hvem oplever du taler om rygning i samfundet? Er det en særlig gruppe, der gør det?

Amy Min læge.

Hvad siger din læge?

Amy Hun siger, at jeg skal stoppe med at ryge, fordi jeg har astma. Og det giver rigtig god mening, og det skal jeg også, men ikke lige nu. Jeg kan bare huske, da jeg boede hjemme, så kom der nogle gange de der indslag i TV-avisen om rygning, og det var lidt akavet, når ens far sidder ved siden af..

Hvordan kan det være?

Amy Det ved jeg ikke. Jeg tror, at det er fordi, at jeg selv så min bror, da jeg var lille, og synes at det så helt vildt sejt ud. Og så sagde han til mig, ”Du skal lade være med at starte med at ryge”. Og så synes jeg, at han var så dum, fordi han selv røg, mens han sad og sagde det. Jeg synes simpelthen,

at det var så langt ude. Fordi hvorfor kunne han ikke bare stoppe, mens han sad og sagde det til mig. Så jeg tror måske, at det er derfor, at jeg synes, det er ubehageligt, og jeg gider ikke være sådan et forbillede for børn, som en der ryger. Jeg ved ikke, om jeg svarede på det?

Når man er 18 år, så må man tage ansvar for sig selv

Der er en del regler, hvad synes du generelt om de regler, der i forhold til rygning?

Amy Ja, men må ikke ryge herinde. Det bliver jo ikke overholdt af nogen.. det ville være meget fair, hvis det blev overholdt, men det er også meget fair, at det ikke bliver overholdt på en eller måde. Man tænker jo lige over, hvor man stiller sig, så det [røgen] ikke går lige over på en barnevogn eller sådan noget. Hvis der går et lille barn tæt på mig, så gemmer jeg altid min cigaret, fordi jeg synes, at det er så ubehageligt, hvis små børn skal kigge på det faktisk.

Helt klart. Hvis du så skulle have lov at vælge nogle regler, hvilke regler synes du så der burde være? Eller ville du fjerne dem der er eller ville du tilføje nogle eller bare lade dem være?

Amy Hvis man gerne vil stoppe med at ryge, så skulle der være strengere regler, men mens man ryger, så ville det da være fedt med en eller anden restaurant, hvor man måtte ryge eller et eller andet. Men alligevel så synes jeg, at det er helt fair, at man skal gå udenfor. Det synes jeg virkelig. Jeg synes, at det er så fair.

Hvad tænker du i forhold til aldersgrænsen? Burde den være hvor den er eller hæves eller sænkes?

Amy Nej. Ikke hæves. Når man er 18 år, så må man tage ansvar for sig selv. Det kunne

godt være mere striks, at man ikke må købe, når man ikke er 18 år. Men det åbner også bare lidt for et sort marked på en eller anden måde. Så jeg ved det ikke. Jeg tror, man skal passe på med de der, priser.

Lægger du mærke til de billeder, der på pakkerne?

Amy Ja, de er klamme.

Hvad gør det ved dig?

Amy Man kan ikke engang vende den om. Det er for ulækkert. Men man er jo vant til at kigge på det nu. Så man tænker, det sker ikke for mig.

Synes du, at man bør gøre mere for at gemme cigaretter væk i butikkerne eller synes du, at det skal være, som det er nu?

Amy Det kan sagtens blive gemt mere væk. Jeg synes, at det er hårdt.. vi har jo også Møllegade, og der går 8. og 9. klasser. Og 8. klasser må komme til vores gymnasiefester. Fordi de går på Det frie, så de må komme til vores gymnasiefester, og jeg synes bare, at det er klat, når de står og ryger.

Hvorfor?

Amy Det gjorde jeg også selv, men uh, det er det lidt hårdt at se på, synes jeg.

Ændrer det noget ved din egen rygning lige der i den situation?

Amy Ja. Jeg tænker, at de ser på os, og tænker de ryger, og vi vil også være store eller et eller andet.

Hvad kommer du til at føle der?

Amy Jeg tænker.. jeg ved det ikke.. jeg synes faktisk bare, at man er lidt kikset, som jeg også selv var, fordi man prøvede at være lidt sej.

Historisk konkret analyse

“Vi må erkende, at fornuften kun realiseres i historien, i det omfang den er indskrevet i objektive, regulerede konkurrence-mekanismer, der formår at tvinge monopoliserende tiltag og bestræbelser til at fun-gere som bidrag til det universelle”
(Bourdieu & Wacquant, 2009: 265).

Om at historisere

Hensigten med den følgende del af specialet er at fremstille en historiseret konstruktion af feltet for rygning. Herigennem vil vi konstruere forskellige positioner i feltet, forstået som forskellige måder at forsøge at påvirke aktiviteten rygning. Vi betragter feltet, som et relativt autonomt “rum” af objektive relationer, som er domineret af en bestemt værdiforståelse, som aktørerne kæmper om (Wilken, 2005 :222).

Når vi konstruerer feltet, er det med henblik på at analysere de forandrede betingelser for rygning. Dette indbefatter et gennemgribende analysearbejde, eftersom forandringerne i mange sammenhænge påvirker og har indflydelse på de mulighedsbetingelser, der eksisterer for rygning.

I denne analyse er det ikke muligt at inddrage alt, men vi forsøger at frembringe det væsentligste for de unge rygeres mulighedsbetingelser. Det betyder, at vi vil fremanalysere, hvordan børn og unge er blevet genstand for interventioner relateret til rygning (Ottesen, M. et al, Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd, 2018). For at blotlægge dette viser vi, hvordan der historisk set har været fokus på at påvirke aktiviteten rygning, og hvordan opmærksomheden i stigende grad er rettet på børn og unge, som er målgruppen for de fleste interventioner i dag.

Historiseringen tager form af en *historisk konkret analyse* og udgør et historisk oprids af strukturelle omstændigheder og aktørernes handlen i feltet (Mathiesen & Højberg, 2014:193). Den *historisk konkrete analyse*, udgør en central del af den *sociologiske feltanalyse*, som vil udfoldes i senere. I og med vi forstår samfundet som bestående af både magtrelationer og meningsrelationer mellem forskellige grupper, må vi nødvendigvis foretage en dobbelt læsning. Sagt på en anden måde må vi undersøge og forstå feltet af to omgange. Den første læsning udgøres med andre ord af den historisk konkrete analyse. Den anden læsning vil fremgå som en sociologisk feltanalyse, der har til hensigt at blotlægge de unges umiddelbare erfaringsverden.

Idealet for viden konstrueres i historien

Historisering er et centralt bourdieusk redskab i feltkonstruktionen. Historien er først og fremmest for Bourdieu et kritisk videnskabeligt redskab til at afdække den sociale verdens grundlæggende historicitet (Esmark, 2009: 191). Samtidig medvirker historiseringen til at forstå den måde, hvorpå aktørerne i feltet agerer i dag, og hvordan magtrelationer er mellem feltets modstridende positioner (Mathiesen & Højberg, 2014: 206). Ved at foretage denne

historisering får vi indblik i de sociale strukturer, handlemåder, antagelser og kulturelle klassifikationer, der betragtes som værende universelle, men som er et produkt af tiden under bestemte historiske vilkår (ibid.). Derfor bidrager historiseringen til at anskueliggøre andre værdiorienteringer i feltet for rygning end de nutidige forståelseskategorier, der dominerer den aktuelle tilstand. Vi starter vores historisering i 1940'erne for at skitsere, hvordan der på dette tidspunkt eksisterede andre rationaler om rygning, end dem vi ser i dag. Først i 1990'erne kom der for alvor fokus på at lave regulativer, der havde betydning for unges rygepraksis. Derfor vil de fleste indlæg være fra denne periode og fremefter. Indlæggene omfatter blandt andet debatindlæg, artikler og lovgivningsmateriale.³

Historiseringen har sammen med samtalerne med de unge dannet udgangspunkt for konstruktionen af feltet. Historiseringen skal yderligere bidrage til det, som Bourdieu refererer som det dobbelte brud⁴, hvor vi bryder med de forståelseskategorier, som altid er historisk konstrueret. Den eneste måde at undslippe historien på er netop ved at historisere (Hammerslev et al., 2009: 22).

Bourdieu tager sit videnskabelige udgangspunkt i den *refleksive sociologi*. For at forstå den sociale virkelighed er det nødvendigt, at forskeren formår at objektivere og dermed synliggøre, hvordan centrale historiske forudsætninger samt materielle og sociale omstændigheder både muliggør og begrænser diskurserne og de aktuelle handlende aktørers forskellige praksisformer i den iagttagne situation. Men objektiviseringen bør ligeledes omfatte en objektivisering af forskerens sociale position i forskningsfeltet, og ud fra hvilket synspunkt undersøgelsesobjektet anskues (Mathiesen & Højberg, 2014:196). På denne måde erkender vi, at vi som forskere også er placeret i tid og rum og viden dermed ikke kan anskues som værende løsrevet fra enhver konkret kontekst. Det betyder, at vi anser det universelt gyldige, som indlejret i virkelighedens historicitet, hvilket Bourdieu betegner som *the fuzzy logic of practice* (ibid.).

Konstruktionsprincipperne for historiseringen er tæt forbundet med vores tilgang til feltet for rygning. Det betyder, at udvælgelsen af indlæg og identificeringen af de forskellige aktørers positioner og rationaler er sket med udgangspunkt i vores syn på feltet. Det indebærer, at vi har tilstræbt at indkredse omstændigheder, der har betydning for unges logik og praktisering af

³ Indlæggene er samlet som en registrant og er vedlagt som bilag. Når vi refererer til indlæg fra registranten, fremhæver vi hvor indlægget kommer fra i en parentes. Der forekommer således både registrantreferencer og referencer til materiale på litteraturliste.

⁴ Det dobbelte brud indebærer to parallelle processer. Det betyder på den ene side, at forskeren bryder med de prækonstruktioner og forståelseskategorier, der dominerer undersøgelsesfeltet. På den anden side indebærer det et brud egne forestillinger og kategorier om undersøgelsesgenstanden for på denne måde kunne objektivere sin egen position og de forståelser der er knyttet til denne (Hammerslev & Hansen, 2009: 16-17).

rygning, for på denne måde at tydeliggøre muligheder og begrænsninger for unge rygere. Feltets positioner bliver derfor grundlæggende konstrueret ud fra de forskellige aktørers stillingtagen i forhold til unge rygere, dog vil der også frembringes generelle betragtninger for aktiviteten rygning for at tydeliggøre tovtrækkeriet og magtpositionerne. Yderligere bærer vores feltkonstruktion præg af, at analysen tager udgangspunkt i unge fra København, men for at kunne udtale os mere generelt, begrænser vi ikke historiseringen til København.

Historiseringen må deles op i to

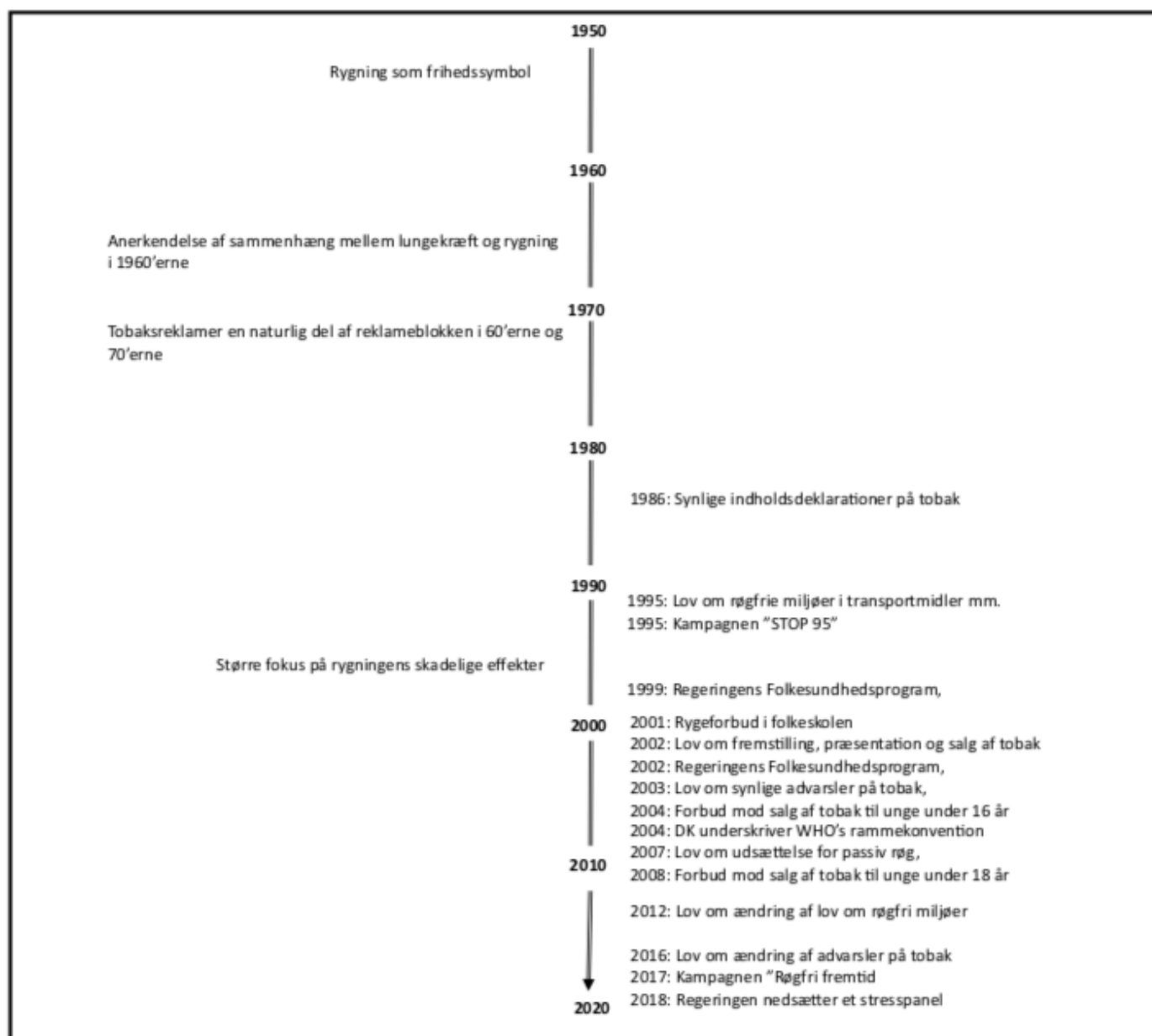
Det første afsnit vil tage udgangspunkt i de kulturelle processer, som afspejler, hvordan kampene gennem tiden har ændret karakter, og hermed de rationaler, der har vundet indpas over tid som følge af de tovtrækkerier, der har eksisteret. På den måde udspænder vi de konkurrerende rationaler i feltet.

I det andet afsnit udfoldes de politiske processer. Det vil sige, at vi ser på de betingelser, der gør sig gældende for aktiviteten rygning. På denne måde træder vi et skridt tilbage, og viser de reguleringer, der har haft betydning for aktiviteten rygning gennem tiden, og hvilke hensyn der har været tilgodeset i såvel værdiorienteringen og organiseringen af tobaksforebyggende indsatser.

De to afsnit bidrager med mening til hinanden for at forstå, hvilke argumenter der ligger til grund for handlinger i feltet. Opdelingen af de to afsnit er valgt for at tydeliggøre, hvordan unge rygeres forståelseskategorier og mulighedsbetingelser er konstrueret som følge af det tovtrækkeri, der har foregået om feltets rationaler, og som dernæst har skabt de betingelser, som gør sig gældende i feltet for rygning i dag. Denne opdeling af rationaler og betingelser er dog vanskeligt at optegne i praksis, da de to processer på sin vis er integrerede i hinanden. Derfor har vi ikke kunne adskille rationaler fra betingelser fuldstændigt. Derimod er vi nået til den erkendelse, at processerne er unægtelig forbundet, men den analytiske sontring kan skærpe blikket for forskellige betydninger i feltet.⁵

For at give læseren det bedste udgangspunkt for at læse den kommende *historisk konkrete analyse*, har vi lavet en tidslinje, som kan fungere som et redskab til at begribe den til tider komplekse feltkonstruktion.

⁵ Når vi har valgt at foretage en analytisk adskillelse mellem fremstillingsniveauer, skyldes det, at vi er inspireret af Anders Mathiesens model om kulturelle og politiske processers handlesammenhænge (Mathiesen, 2002: 10). Modellen beskrives i kapitlet "Sociologisk feltanalyse".

Figur 1: Tidslinje over aktiviteter i feltet for rygning

Tovtrækning om rationaler

Rationaler forstår vi som forskellige måder at forholde sig til de tovtrækkerier, der foregår i feltet for rygning. Dette betyder, at rationaler er forskellige fra hinanden ved at forholde sig forskelligt til feltets væsentligste problemstillinger. Feltets kampe handler om, hvilke rationaler der vinder indpas som de dominerende og får indflydelse på, hvordan den sociale orden indrettes og opretholdes (Madsen & Øster, 2003: 91).

Forskellige rationaler har været dominerende på forskellige tidspunkter, og netop disse forskelle anvendes til at konstruere feltets forskellige positioner. I historiseringen drages der paralleller til de fire fortællinger. Hensigten er at synliggøre, hvorledes tidligere rationaler fortsat er repræsenteret i feltet i en vis udstrækning, og hvordan andre rationaler er blevet udkæmpet. Tilsammen har kampene ændret måden, hvorpå rygning opfattes og praktiseres.

Rygning som frihedssymbol

Under 2. verdenskrig var der blandt andet rationering på tobak, som gjorde cigaretter til en luksusvare for dem, der kunne anskaffe tobak. Efter krigens slutning og dermed ophævelsen af rationeringen, steg antallet af rygere markant, og det skabte en fornyet frihedsfølelse generelt i befolkningen, hvor rygning blev et symbol på frihed. I 1953 røg 77 procent af alle mænd og 40 procent af alle kvinder i Danmark. Disse tal inkluderer børn ned til 11 år. I dag ryger 22 procent af alle kvinder, og 24 procent af alle mænd i Danmark lejlighedsvist eller dagligt (Sundhedsstyrelsen, Danskernes rygevaner, 2018).

Perioden fra krigstiden og frem til 1990'erne kan anskues som rygningens guldalder. På denne tid var rygning en glamourøs praksis, der var statusgivende og dermed udgjorde en kulturel og symbolsk værdi. Rygning blev anset som en sofistikeret praksis, der fremmede sociale relationer. Det kom blandt andet til udtryk på de daværende reklamer, hvor der var smukke og kendte mennesker, som havde en cigaret i hånden (Kaalund, DR Nyheder, 2015).

Fra 1950'erne og frem til sidst i 1970'erne blev der røget stort set alle vegne i det offentlige rum. Det var en tid præget af frisind, og der var en konsensus om, at tobaksrøgen højst kunne være til gene for andre, men ikke til fare. Sammenhængen mellem rygning og rygerelaterede sygdomme beroede på daværende tidspunkt udelukkende på spekulationer (Verwohlt, Tidsskrift for Forskning I Sygdom Og Samfund, 2014). Først i starten af 1960'erne begyndte man at betænke en sammenhæng mellem tobaksrygning og lungekræft, men det blev stadig omtalt, at der utvivlsomt var andre faktorer til lungekræftens opståen (Betænkning om foranstaltninger til nedsættelse af cigaretforbruget, Indenrigsministeriet, 1964). I denne periode kom også de første landsdækkende rygestopskampagner, som var målrettet folkeskolens ældste klasser. De skulle oplyse uden at skræmme. Formålet var ikke at afholde eleverne fra at begynde at ryge, da dette blev betragtet som usandsynligt. Derimod var formålet at udsætte rygedebuten så længe som muligt. Det var vigtigt for den daværende socialdemokratiske regering, at oplysningskampagnerne ikke virkede intolerante overfor dem, som ikke ønskede eller magtede et rygestop. Det var først omkring 1990'erne, der for alvor begyndte at ske

markant aktivitet i feltet for rygning, som ændrer synet på tobak og betingelserne for at ryge (Verwohlt, Tidsskrift for Forskning I Sygdom Og Samfund, 2014).

Fra privat sag til samfundsopgave

I begyndelsen af 1990'erne kom der betydeligt større fokus på rygningens skadelige effekter og rygning begynder for alvor at problematiseres som et samfundsmæssigt problem, der kræver strukturorienterede løsninger. Det afspejles i denne periode gennem flere indlæg og indslag, hvor debatten i særlig grad problematiserede en stigende bekymring for rygning blandt unge (Jørgensen, TV2 Nyhederne, 2016). Især omhandlede debatten folkeskoleelevers rygevaner, og mere specifikt blev det diskuteret, hvorvidt der var behov for at regulere unges rygeadfærd, og i så fald hvor denne regulering skulle udspringe fra. Indtil da havde den generelle holdning været, at rygning var et anliggende mellem den unge og dennes forældre (Stanek, Folkeskolen nr. 13, 2000).

Tobaksskaderådet, Kræftens Bekæmpelse og Hjerteforeningen som alle var eksisterende aktører i feltet forsøgte ændre forestillingen om, at rygning udelukkende var et forældreanliggende. De prøvede dermed at udfordre den herskende forståelse, der eksisterede i feltet på daværende tidspunkt. Derfor foreslog de tre organisationer, at rygning skulle forbydes på landets folkeskoler i 1993 (Jørgensen, TV2 Nyhederne, 2016). Der foregik hermed i 90'erne tovtrækkeri om at legitimere et nyt værdirationale, som havde betydning for indretningen af sociale institutioner og deres aktiviteter på bureaukratisk- og institutionelt niveau. Da der i 90'erne kom et større fokus på de sundhedsskadelige omkostninger ved rygning, var det begyndelsen på et skifte til, at rygning i langt højere grad blev betragtet som en kollektiv problemstilling på sundhedspolitisk niveau.

Forslaget skabte debat, og tovtrækkeriet om indretningen af rygeforbud fortsatte frem til starten af 2000'erne, hvor emnet var flittigt omtalt i medlemsbladet Folkeskolen, hvor blandt andet en skolebestyrelsesformand fra Møn udtaler:

“Eleverne forlod skolen og stod og røg bag hække og buske. Det ville vi gerne slippe for. Det er trods alt bedre, at eleverne ryger på skolen, når blot de har tilladelse med hjemmefra” (Stanek, Folkeskolen nr. 13, 2000).

Flere skoler blev struktureret på en måde, så rygning i skoletiden kun foregik, hvis der blev givet tilladelse hjemmefra. Det skulle sikre, at eleverne ikke forlod skolen for at ryge. Det var

dermed stadig forældrene, der bestemte børnenes rygeadfærd i skoletiden i kraft af deres *accept* eller *“forbud”*, hvilket fremavlede bestemte rationaler om rygning, og som også skabte bestemte betingelser for ryge-mulighederne for det enkelte barn i skoletiden.

Meget tyder på, at forældrene udgjorde en stærkere position i feltet for rygning tilbage i 90'erne. Det er en position som har ændret sig, som vi blandt andet ser, når Maggie og Amys forældre ikke formelt har givet deres accept eller *“forbudt”* dem at ryge. De forklarer begge, at det er vigtigt for dem, at deres forældre udviser præference for rygnings sundhedsskadelige konsekvenser. Det bliver dermed vigtigt for dem, at forældrene fastholder en holdning, der er i overensstemmelse med den universelle opfattelse af, at rygning er usundt.

Denne *“rigtige”* holdning til rygning som forældrene besidder, har dog ikke været så kraftfuld, at det har fraholdt pigerne fra at begynde at ryge, og af den grund mener de heller ikke, at deres forældre har haft reel magt til at influere rygeadfærden hos dem. Det vidner om, at der er sket forskydninger i feltet, hvor forældrenes position lader til i dag at udgøre en udgrænset position. Dette er et udtryk for, at der var ved at ske et begyndende skifte i hvem, der *kan* og *skal* have indflydelse på unges rygeaktivitet, hvilket ligeledes er den udvikling, som vi fremhæver i specialets afsæt, hvor opretholdelse af befolkningens sundhed udgør en større og større offentlig opgave.

Den kamp som Tobaksskaderådet, Kræftens Bekæmpelse og Hjerteforeningen fra 1990'erne havde kæmpet vandt yderligere indpas i feltet i 1999. Den daværende regering, bestående af Socialdemokratiet og Radikale Venstre, indskrev i deres folkesundhedsprogram, at loven om røgfri miljøer skulles ændres, således at alle institutioner for børn og unge under 19 år skulle være røgfrie inden udgangen af 2001 (Regeringens Folkesundhedsprogram, VITAL, Tidsskrift om forebyggelse nr. 2, 1999). Regeringens sundhedsminister Sonja Mikkelsen udtalte blandt andet, at *“Folkeskolen skal lære børn meget. Men vi skal ikke lære skolebørn at ryge”* (DR Nyheder, 2000). Hun bakkede dermed op om rationalet om en kollektiv indsats, hvor blandt andet skolerne skulle tage medansvar for, at eleverne ikke begyndte at ryge. Hermed udfordrer regeringen og de sundhedsfaglige organisationer den etablerede forestilling om unges rygning som et forældreanliggende.

Sideløbende med, at de tre organisationer kæmpede for at få indført forbud, arbejdede Tobaksskaderådet samtidig på kampagnen *“En røgfri årgang”*, hvor hensigten var at få skolerne til at indføre sin egen rygepolitik. En rygepolitik, daværende undervisningsminister Margrethe Vestager mente skulle være op til den enkelte skole at udmønte i praksis, ligesom hun mente,

at et forbud kunne risikere at blive en sovepude (Kaare & Stanek, Folkeskolen nr. 35, 2000). Der var altså fortsat betydelige politiske uenigheder om den praktiske organisering af et eventuelt forbud mod rygning på skolerne internt i den siddende SR-regering. På trods af de interne uenigheder blev forbuddet mod rygning på skoler og institutioner en realitet i 2001, men uden opbakning fra Venstre. I forlængelse af debatten om rygeforbuddet på folkeskoler og institutioner opstod en ny debat blandt Lærerforeningen, Folkeskoleelevernes Landsforening og Danmarks Skolelederforening på den ene side og Sundhedsminister Sonja Mikkelsen på den anden, der diskuterede lærernes rygning i arbejdstiden. I den forbindelse udtalte Lærerforeningens formand Anni Herfort Andersen:

“(...) vi vil ikke acceptere, at politikerne vil forbyde lærerne at ryge. Vi vil som lærere tage hensyn og finde lokale rygeordninger. Men en lærer skal have ret til at gå hen og få sig en smøg et sted, hvor hun ikke generer andre” (From & Borg, Jyllands-Posten, 2000).

Lærerforeningen hilste rygeforbuddet for eleverne velkomment, men fra foreningens side blev der behov for at stille til kamp i forhold til et eventuelt forbud for lærerne selv. At bestemme over lærernes rygning i arbejdstiden blev betragtet som et angreb på den personlige frihed. Rygning på arbejdspladsen var anset som et personligt valg, og blev ikke betragtet som et område for offentlig regulering. Netop debatten om det personlige valg blev udfordret af det tiltagende fokus på passiv rygning og konsekvenserne af tobakkens skadelige effekter for omgivelserne (Regeringens Folkesundhedsprogram, VITAL, Tidsskrift om forebyggelse nr. 2, 1999, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Regeringens sundhedsprogram - Sund hele livet, 2002-2010).

De nye indsigter om rygningens skadelighed ændrede betingelserne for argumentationerne i tovtrækkerierne om de dominerende rationaler og dermed også indretningen af tobaksforebyggende indsatser. Det betyder, at forskning vinder frem som en vigtig værdi i feltet, der giver kredit og dermed adgang til at kæmpe om at fastsætte feltets grænser. Det skabte tovtrækkeri om, hvorvidt hensynet skulle tilgodese rygerens rettighed til frit at ryge eller hensynet til at sikre ikke-rygerens rettighed til sundhed. Denne problemstilling blev, i første omgang, hovedsageligt et internt problem mellem ikke-rygerne og rygerne, hvor sidstnævnte blev opfordret fra politisk side til at udvise yderligere hensyn. Denne debat om hensynet blev placeret højt på den politiske dagsorden, men på trods af det, blev rygning fortsat opfattet som

et individuelt problem. Det afspejledes i VK-regeringens folkesundhedsprogram i 2002, hvor de skrev:

“Afgørende er, at den enkeltes selvbestemmelse respekteres. Det offentlige skal ikke styre vores liv. Den enkelte har et ansvar – for sig selv, sine nærmeste og fællesskaberne” (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Regeringens sundhedsprogram - Sund hele livet, 2002-2010).

Forud for VK-regeringens folkesundhedsprogram, blev rygeområdet yderligere skærpet i 2001, da der sideløbende med indførelsen af rygeforbuddet for elever på skoler og institutioner, var et ønske om forbud mod tobaksreklamer fra den daværende SR-regering. Tidligere sundhedsminister Sonja Mikkelsen udtalte:

“Det er på høje tid, at tobaksreklamer bliver forbudt. Vi vil forebygge, at folk kommer til at ryge. Derfor skal folk ikke inspireres til at ryge ved at se reklamer” (Jyllands-Posten, 2000).

Dette forbud var vigtigt for SR-regeringen, men partierne til højre var ikke enige. Blandt andet påpegede De Konservatives sundhedsordfører Henriette Kjær, at det ville være, at undervurdere den danske befolkning at tro, at et reklameforbud ville sænke antallet af rygere. Blandt andet sagde hun:

“(...) hvis nu der kommer et cigaretmærke, som beviseligt er mindre sundhedsfarligt, bør det så ikke være tilladt at reklamere for det?” (Ritzau, Kristeligt Dagblad, 2001).

Tovtrækkeriet bestod dermed af kampe om værdiorienteringer, der på den ene side handlede om at mindske reguleringen af den individuelle frihed og på den anden side handlede om at skabe mere kollektiv regulering på rygeområdet. Overvejende skete der forskydninger mellem magtpositioner i feltet, hvor de sundhedsfaglige positioner påvirkede forståelse af, hvordan rygning blev anskuet i det offentlige rum. De skadelige virkninger af tobaksrygningen begyndte i særlig grad at dominere den sundhedspolitiske debat om behovet for regulering af strukturelle rammer for børn og unges rygeadfærd. Kræftens Bekæmpelse og Sundhedsstyrelsen var blandt de aktører, der var med til at sætte dagsordenen. Som vi vil tydeliggøre i næste afsnit, kommer de efterfølgende kampe i feltet derfor til at handle betydelig mere om skadesomkostninger og graden af tobakkens skadelighed, i og med det er dette sundhedsskadelige rationale, der har fået legitimitet i feltet, og som dermed kæmpes om.

Det sundhedsskadelige fokus skærpes

I 60'erne og 70'erne var tobaksreklamer en naturlig del af reklameblokken, hvor smukke og kendte mennesker med cigaretter skulle få tobakssalget til at stige. I 1986 kom den første tekst om cigaretternes sundhedsskadelige effekter, der oplyste om nikotin- og tjæreindhold. På tobaksvarer kom læse teksten "Advarsel: Sundhedsstyrelsen påpeger, at tobaksrygning er sundhedsskadelig" (Verwohlt, Tidsskrift for Forskning I Sygdom Og Samfund, 2014).

At sundhedsmyndighederne gjorde mere for at oplyse om de skadelige konsekvenser medvirkede til, at tobaksgiganten Philip Morris og Skandinavisk Tobakskompagni i 1987 oprettede bevægelsen Hensynsfulde rygere (Hen-ry), som foregav at være en græsrodsbevægelse, som havde til formål at "skabe sameksistens mellem rygere og ikke-rygere" og forsvarede rygning som personligt valg. I 2000 blev det imidlertid afsløret, at der var tale om en falsk bevægelse finansieret af de to tobaksgiganter, som købte sig til en illusion af folkelig opbakning via en anerkendt læge, der blandt andet betvivlede, at passiv rygning skulle være skadeligt. Ambitionen var at skabe troværdighed via en pålidelig afsender, som bevægelsen proklamerede sig på (Gerhardsen & Jørgensen, Mandag Morgen, 2004). På denne måde forsøgte tobaksgiganterne at fastfryse rationalet om rygning som et personligt valg, der udmøntes som en defensiv monopolbevarende diskurs.

Den stigende opmærksomhed på de sundhedsskadelige effekter blev intensiveret i kraft af, at danskernes forventede levetid var stagnerende, blandt andet som følge af tobaksrygningen. Det gjorde, at tobaksproducenterne havde svært ved at opretholde ortodoksi, eftersom begrebet "livsstilssygdomme" kom i tale og blev sammenkoblet med rygning (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Regeringens sundhedsprogram - Sund hele livet, 2002-2010). Det sundhedsskadelige perspektiv blev yderligere skærpet i 2002, hvor den tidligere advarsel på tobaksvarer ændres til "Rygning kan dræbe". Den skriftlige advarsel bliver cirka 10 år senere i 2012 efterfulgt af billeder. Det var billeder, som havde til hensigt at få rygere til at stoppe og afholde potentielle nye rygere fra at begynde. Denne beslutning betød, at tobaksindustrien måtte forsvare deres position i feltet. Fabrikanten af King's og Prince, British American Tobacco, kom med følgende udtalelse:

"Vi mener, at staten skal informere, den skal ikke føre skræmmekampanjer. Det er jo ikke alle, der kommer til at se ud som på billederne. I yderste konsekvens skal alle varer mærkes. Hvad skal der være på alkoholflasker? Billeder af hustruvold eksempelvis" (Lindqvist, Politiken, 2010).

Med denne udtalelse forsøgte tobaksindustrien blandt andet at så tvivl ved de politiske processer og fremstille disse som mindre demokratiske. Det tydeliggøres yderligere, hvordan de forsøgte at påvirke de politiske beslutninger i forsøget på at fastfryse rationalet om rygning som en privat sag. I takt med at det blev alment anerkendt, at passiv rygning udgjorde en hidtil ukendt sundhedsskadelig risiko for omgivelserne og ikke blot rygeren selv, blev det en virkelighed, der for alvor udfordrede tobaksindustriens position i feltet. Tobaksindustrien blev mødt med modreaktioner fra flere sider. Blandt andet udtalte formanden for VK-regeringens forebyggelseskommission, Mette Wier at:

“Det kan godt være, at det er skræmmende, men det er, fordi fakta er skræmmende. Hvis man er ryger, har man lyst til at fortrænge, at hver anden ryger dør af det. Det kommer man ikke i godt humør af at få smækket op i synet, men det offentlige har en forpligtelse til at fortælle om fakta” (Heinskou, Politiken, 2010).

Chefkonsulent Jørgen Falk i Sundhedsstyrelsen udtalte i samme forbindelse, at *“cigaretter er et helt usædvanlig farligt produkt, som kræver usædvanlige midler”* (Heinskou, Politiken, 2010). Sundhedsstyrelsen kan betragtes som en betydelig aktør i feltet, da de er med til at repræsentere feltets ortodoksi. Ovenstående udtalelser viser, hvordan der er noget på spil for aktørerne i feltet.

Efterhånden som det sundhedsskadelige rationale vandt større indpas, blev det vanskeligere for tobaksindustrien at bevare sin position. Det tydeliggøres, hvordan tobaksfabrikanten Phillip Morris forsøgte at tilrettelægge mulighederne for deres eget advancement, da de begyndte at markedsføre sig på “sundere filtre” og “mindre skadelige” cigaretter som e-cigaretter med sloganet “This changes everything” (Ritzau, Newsbreak, 2015). Det må anskues at være handlinger, der foretages på baggrund af de kampe, der tidligere har udspillet sig i feltet. I ethvert felt vil der altid være legitime og illegitime måder, hvorpå aktørerne kan forbedre deres position. Kun dem der accepterer de gældende regler kan deltage i kampen (Wilken, 2005: 224). Det bliver dermed et forsøg på at positionere sig til mere indflydelse, da det sundhedsskadelige rationale har fået legitimitet i feltet og dermed er det, der kan kæmpes om at påvirke. Dette tovtrækkeri vidner om, hvordan de aktører der orienterer sig mod et sundhedsskadeligt rationale er blevet feltets dominerende aktører.

Tobaksindustrien besidder tilsyneladende en høj position i feltet i kraft af, at de kontinuerligt “angribes” af sundhedsfaglige positioner, da de anses for at udgøre en trussel mod fastholdelsen af det legitimerede sundhedsskadelige rationale. Det stigende forbrug af cigaretter fra 2013 til 2017 understreger yderligere, at tobaksindustrien har en indflydelsesrig position i feltet (Lindeskov, Danmarks Statistik, 2018).

Disse modpoler, med tobaksindustrien på den ene side og de sundhedsfaglige organisationer på den anden side, understreger, hvordan det er et felt med modstridende interesser og et felt, hvor der tilsyneladende bliver ved med at være noget at slå om, da kampene tilfører feltet nye og udbyggede perspektiver.

I den nutidige debat bringer kulturredaktør på Berlingske Tidende, Anne Sophia Hermansen andre synspunkter ind i kampen og trækker på et rationale. Hun siger:

“Når de unge ser på deres karriere-ironman-forældre, ser de mennesker, som er mere bange for kalorier end for klimakatastrofer. De ser mennesker, der forestiller sig, at Satan sidder på sin istrone og ryger Kings i Dantes helvede. Fordi nikotin er, uha, ondt.” (Berlingske, Hermansen, 2019).

Hun udfolder det yderligere ved at fremhæve, at det er idioti at tro, at oplysningskampagner har en reel virkning *“de der fotos på cigaretpakker, hvor babyer har en smøg i munden i stedet for en sut, er jo bare latterlige. Hvem er nogensinde holdt op med at ryge, fordi man har kigget på et fjollet billede?”* (Berlingske, Hermansen, 2019).

Hermansen kan siges at repræsentere en heterodoks position i feltet, hvor hun udfordrer værdiorienteringen i de tobaksforebyggende indsatser. Hun bringer forældrenes position på banen som en vigtig aktør, hvor deres “overdrevne” fokus på sundhed er medvirkende til, at de unge gør oprør mod denne samfundstendens gennem rygning.

Statslig intervention legitimeres

Som følge af den første lov om røgfri miljøer i offentlige lokaler, transportmidler og lignende i 1995 fulgte kampagnen STOP 95, som Kræftens Bekæmpelse, Hjerteforeningen og Tobaksskaderådet stod bag. Kampagnen henvendte sig primært til rygere, som ønskede at holde op, og den kom med tilbud om hjælpemidler til rygestop og uddannede “rygestopinstruktører” (Verwohlt, Tidsskrift for Forskning I Sygdom Og Samfund, 2014). Loven blev over flere omgange ændret, og i 2004 lavede Indenrigs- og sundhedsministeriet et

serviceeftersyn af status og udvikling på røgfri miljøer. Formålet med evalueringen var at sikre, at befolkningen ikke blev udsat for passiv rygning. Derfor iværksatte VK-regeringen en indsats for at udbrede røgfri miljøer. Evalueringen viste, at flere private og offentlige virksomheder allerede tilbød rygestopkurser og afvænningsmidler til deres medarbejdere. Resultatet af det tiltagende fokus på passiv rygning betød ligeledes, at røgfri miljøer på arbejdspladser blev anset som et personalegode. Ydermere betød udfordringen med passiv rygning, at rygning blev anskuet som et arbejdsmiljøproblem, da Arbejdsmiljøinstituttet i en rapport fra 2004 sidestillede rygning med andre giftige stoffer på arbejdspladser (Borg, Arbejdsmiljøinstituttet, 2004).

Det kom til at betyde, at medarbejderens sundhed ikke udelukkende var betinget af egne livsstilsvalg, men af de samfundsmæssige rammer, som medarbejderen tog del i, der lå uden for den enkeltes egen kontrol. Af den årsag ændredes opfattelsen af passiv rygning fra et internt problem i befolkningen til at udgøre en samfundsmæssig problemstilling. Dokumentation og dermed evidensen af passiv rygning blev værdisættende for aktørernes deltagelse i tovtrækkeriet. Aktørernes forudsætninger for at bringe evidens i spil, blev derfor afgørende for deres mulighed for at forskyde positionerne i feltet. Forskning fik dermed større vægtning i argumentationen i den sundhedspolitiske debat, hvor evidens udgjorde en værdi, der gav kredit i feltet for rygning såvel som i det sundhedspolitiske felt.⁶

Fra midten af 2000'erne ændres diskursen i kraft af, at de sundhedsskadelige konsekvenser af tobaksrøgen bliver indiskutable. Derfor handler det nu i højere grad om ikke-rygernes ret til sundhed og tobaksfri luft frem for rygerens ret til frit at ryge. At sikre borgerne mod passiv røg, gjorde derfor statens indblanding på rygeområdet mere legitimt i befolkningen.

Netop rationalet om passiv rygning giver Maggie udtryk for under vores samtale. Det er indlejret i hendes forståelse som en selvfølgelighed, at der tages hensyn til omgivelserne således, at ikke-rygere og børn ikke udsættes for passiv rygning. Dette rationale afspejles i den måde, hun praktiserer rygning på, hvor hun skæmmer sine mindre søskende fra sin rygning. Hun siger: *“Der er ikke nogen, som har skrevet sig op til at blive passive rygere”*(I3: 85) og

⁶ Kampene i feltet foregår på forskellige fremstillingsniveauer, det som fremgår af Anders Mathiesens model om kulturelle og politiske handlesammenhænge side 71.

“Du vælger selv at ryge og skade din krop. Det giver ikke én ret til at skade andre med passiv rygning.”(I3: 83).

Det tiltagende fokus på passiv rygning medvirkede til, at de politiske beslutningstagere i 2004 underskrev WHO's rammekonvention (World Health Organisation). Det er en konvention som sigter mod at beskytte børn og unge mod røg, beskyttelse mod tobaksindustriens indflydelse, begrænse brugen af tobak og oplyse om tobakkens sundhedsmæssige- og afhængighedsskabende konsekvenser. De sundhedsfaglige positioner har af flere omgange påpeget Danmarks manglende overholdelse af rammekonventionen. Kritikken går på, at loven om røgfri miljøer ikke omfatter alle uddannelsesfaciliteter, private dagplejer, arbejdspladser, herunder små værtshus og andre steder, der i dag er undtaget fra loven. Desuden påpeger flere sundhedsfaglige organisationer, at Danmark generelt mangler en helstøbt handleplan for det tobaksforebyggende arbejde, der kan sikre effektiv beskyttelse af børn, unge og voksne (Jarlstrup et al, Springer Nature, 2018). De sundhedsfaglige organisationer udfordrer på denne måde de politiske beslutningstagere på deres manglende handlen i forhold til at leve op til forpligtelserne i rammekonventionen.

Mistrivsel håndteres med rygning

Tilbage i 2001 foretog Kræftens Bekæmpelse og Sundhedsstyrelsen en undersøgelse af unges livsstil og dagligdag. Her sås en tydelig sammenhæng mellem trivsel og livsstil. Blandt andet var der en stærk sammenhæng mellem dårlig trivsel og dagligrygning. Det blev dengang understreget, at der var behov for at se nærmere på rygning i sammenhæng med de unges trivsel i hverdagen (Groth, M.V., Ringgaard, L. & Nielsen, A., Kræftens Bekæmpelse og Sundhedsstyrelsens Center for Forebyggelse, 2003). På den måde var der allerede i starten af 00'erne opmærksomhed på, hvordan trivsel spillede en rolle for risikoadfærd og livsstil. Det er imidlertid vanskeligt at finde indlæg, der har fulgt op på disse resultater. Det lader til, at de interventioner der har været foretaget for at begrænse unges rygning i højere grad har søgt at fremme røgfrie miljøer og vanskeliggøre mulighederne for at anskaffe tobak og i mindre grad har haft opmærksomhed på psyko-sociale faktorer i relation til rygning. Dette fremgår af bemærkninger til lovtekster, behandling af lovforslag og i lovtekster, hvordan der har været fokus på strukturelle tiltag i de tobaksforebyggende indsatser. Det er rygeloven fra i 2007, blandt andet et eksempel på.

Danske Gymnasieelevers Sammenslutning (DGS) rettede i 2013 fokus på trivsel for gymnasieelever og gennemførte en evaluering af det fysiske og psykiske miljø på 165 danske skoler. Tallene viste, at over halvdelen af eleverne i 2.g og 3.g på STX følte sig pressede dagligt eller ofte (DGS, Børne- og undervisningsudvalget, 2013).

DGS mener, at denne mistrivsel kan tilskrives den stigende præstationskultur, som eleverne oplever, og som giver dem dårligere livskvalitet (DGS, gymnasieelever.dk, 2019). De påpeger, at mange unge oplever overgangen fra folkeskole til gymnasium som en svær tid. De uddyber, at det er en vigtig periode i livet, som for nogle kan føles så kaotisk, at presset håndteres med alkohol og/eller rygning (Ritzau, JyskeVestkysten, 2016). Generelt ses der i befolkningen en stigning i antallet af danskere, der oplever og føler stress i hverdagen (Jensen, Sundhedsstyrelsen, 2017).

Stress er et område, der længe har været fokus på, og senest i 2018 nedsatte regeringen bestående af Venstre, Konservative og Liberal Alliance et stresspanel, der skulle komme med anbefalinger til, hvordan stress afhjælpes og forebygges i Danmark - også blandt unge. Stresspanelet består af 11 eksperter inden for sundhed, familieliv og arbejdsmarked (Beskæftigelsesministeriet, 2018). Danske Studerendes Fællesråd og DGS fandt det problematisk, at der ikke sad studerende med i panelet. Begge sammenslutninger pointerede, at de unge ville kunne byde ind med indsigt i, hvilke rammer gymnasieeleverne er underlagt og de problemer, de medfører. De argumenterede for, at man ved de studerendes fravær i panelet havde en blind vinkel, og at vigtige nuancer ville blive misset (Ritzau, Jyllands-Posten, 2018). De studerendes fravær i det forebyggende arbejde, både i stresspanelet og i forbindelse med tobaksforebyggelse, afspejler deres udgrænsede position i flere felter.⁷ Det kan være med til at understrege, hvordan de unge er gjort til genstand for intervention.

Kræftens Bekæmpelse gennemførte i 2017 en omfattende ungeundersøgelse og påpegede, at der manglende viden om rygerelateret adfærd og unges tanker og holdninger om rygning. I tidligere undersøgelser som Skolebørnsundersøgelsen, Ungdomsprofilen, Ungeprofilundersøgelsen og Den Nationale Sundhedsprofil, udgjorde spørgsmålene om rygning en mindre del af spørgerammen. Kræftens Bekæmpelse mente, at undersøgelsen ville kunne bidrage til fremtidens tobaksforebyggende arbejde (Brink & Stage, Kræftens Bekæmpelse og Trygfonden, 2018). I denne undersøgelse kommer de med anbefalinger, som

⁷ Vi ser, at de unge bevæger sig ind og ud af forskellige felter, hvor der gælder forskellige regler. Dette siger vi på trods af, at vi ikke har lavet en komplet genese af de felter, de unge tager del i. Feltbegrebet anvendes i denne forbindelse som et tænkeværktøj.

er i tråd med WHO's anbefalinger, og særligt gør de opmærksom på nødvendigheden af strukturelle tiltag som prisregulering på tobak og røgfri skoletid.

Det er imidlertid uklart, hvorvidt der skal tages højde for psyko-sociale aspekter i fremtidens tobaksforebyggende indsatser, som ligeledes lader til have betydning for unges rygeadfærd.

Betingelser for de unge rygers handlemuligheder

Med udgangspunkt i de forskellige rationaler for aktiviteten rygning, vil denne del af historiseringen være med afsæt i de tovtrækkerier, der finder sted om, hvordan feltet for rygning skal indrettes og organiseres. Dette omfatter både, hvordan rygelovgivningen udformes, samt hvordan aktiviteten reguleres på baggrund af de forskellige aktørers positionering i feltet for rygning. Samlet set udgør det betingelserne for rygers handlemuligheder.

På samme måde som historiseringen af rationalerne, bidrager denne del af det historiserende konstruktionsarbejde til at vise, hvordan de forskellige positioner er repræsenteret i tovtrækkeriet.

Derudover forholder vi os løbende til, hvilken betydning de forskellige betingelser har for forskellige rygepraksisser. Med dette mener vi, hvilke rationaler og praksisformer der ligger bagved aktiviteten rygning. Vi ønsker med dette afsnit at belyse forandringerne, som en konsekvens af forskellige aktørers interesser, som vil være i modstrid med andre aktørers interesser. På denne måde vil forandringerne ikke fremstå som en selvfølgelig udvikling af tiden, men derimod som en udvikling på baggrund af kampene i feltet. Herved bidrager historiseringen til fremstilling af den aktuelle indretning, oplevelse og praktisering af aktiviteten rygning.

De fire fortællinger og konstruktionen af rationaler har til hensigt at illustrere, at der er stor forskel på, hvilke værdier og logikker der ligger bag de forskellige rygepraksisser. Frem for at bidrage til en overbevisning om, at der “alligevel ikke er noget at stille op” er ønsket at bidrage til at vise, at der er noget at kæmpe for.

Betingelserne undersøger vi på to fremstillingsniveauer - i det overordnede magtfelt og det bureaukratiske felt. Afsnittene præsenterer vi som “*Kampe om værdiorienteringen i de forebyggende indsatser*” og “*Kampe om organiseringen i de forebyggende indsatser*”.

Kampe om værdiorienteringen i de forebyggende indsatser

På dette fremstillingsniveau vil vi skitsere betydningsfulde tovtrækkerier om værdiorienteringen i de forebyggende indsatser i relation til rygning. Dette er væsentligt for at forstå, hvordan de dominerende logikker i det overordnede magtfelt sættes igennem i organiseringen af det forebyggende arbejde.

Bestemte hensyn tilgodeses

Indførelsen af rygeloven i 2007 ændrede for alvor danskernes muligheder for at ryge i det offentlige rum. Rygeloven var resultatet af mange års tovtrækkeri. Stærkt stod Kræftens Bekæmpelse, som blandt andre havde formået at legitimere det sundhedsskadelige rationale i feltet. Erkendelsen af de sundhedsmæssige konsekvenser af passiv rygning, blev en afgørende faktor, der forstærkede deres position yderligere, og som blev grundpræmissen for lovens gennemførelse. Loven forbød rygning på offentlige arbejdspladser og institutioner samt i det offentlige rum og fastsatte minimumsstandarder, så der lokalt kunne indføres bedre beskyttelse. Det blev pålagt alle private arbejdspladser at indføre rygepolitik, og det var op til de enkelte arbejdspladser selv at fastsætte denne inden for lovgivningens rammer. Derudover blev det indskrevet, at der skulle være særlige undtagelser, der betød, at rygning stadig skulle være tilladt på nogle ungdomsuddannelser og værtshuse på under 40 m². Denne række af undtagelser gjorde, at der kunne findes bred politisk opbakning til at få loven gennemført (Indenrigs- og sundhedsministeriet, Retsinformation, 2007).

Før for rygeloven i 2007, allerede i 2001, blev et forbud mod tobaksreklame vedtaget. Under bemærkninger til dette forslag blev der lagt stor vægt på de sundhedsskadelige følger af rygning, som blandt andet havde betydning for levealder, udvikling af kræft og dødsfald (Sundhedsministeriet, Retsinformation, 2001). Dette forslag skabte en større debat, blandt andet fordi EF-domstolen, forkastede EU-direktivet om forbud mod tobaksreklamer. Dansk Industri (DI) meldte sig på banen, da de var bekymrede for, hvad loven ville få af konsekvenser for den erhvervspolitiske situation, og i forhold til at kunne konkurrere på det indre marked, hvis der ikke forelå ens EU-bestemmelser. DI ønskede og argumenterede derfor for, at forslaget skulle forkastes. (Dansk Industri, Folketingets webarkiv, 2001). Tobaksindustrien havde

ligeledes indvendinger og pointerede, at EF-domstolen havde afvist EU-direktivet, og de så det derfor ikke hensigtsmæssigt at indføre forbudet i Danmark (Tobaksindustrien, Folketingets webarkiv, 2001). Kampen om forbud mod tobaksreklamer blev yderligere trukket op, da Kræftens Bekæmpelse, Danmarks Lungeforening og Hjerteforeningen udsendte en pressemeddelelse i maj 2001, hvor de skrev, at de alle bakkede op om forslaget. Samtidig rettede de pilen direkte mod tobaksindustrien ved at påpege, at tobaksindustriens argumentation mod lovændringen om tab af arbejdspladser ikke kunne sidestilles med tab af menneskeliv (Kræftens Bekæmpelse, Danmarks Lungeforening & Hjerteforeningen, Folketingets webarkiv, 2001).

Dette tovtrækkeri mellem de sundhedsfaglige organisationer og erhvervslivet var en kamp om, hvilke værdiorienteringer der skulle tilgodeses og være styrende for indretningen af de lovgivende betingelser i feltet. Deres orienteringer repræsenterer dermed forskellige interesser og tilgodeser forskellige hensyn.

Økonomiske hensyn kontra kulturelle hensyn

Som vi tidligere har synliggjort, vinder det sundhedsskadelige rationale større indpas og bliver efterhånden den referenceramme, der på forskellig vis ligger til grund for alle aktørernes handlinger i forsøget på at forbedre deres position i feltet. På trods heraf foregår der fortsat tovtrækkerier om værdiorienteringen, og hvilke hensyn der skal tilgodeses. Dette kommer blandt andet til udtryk gennem de uenigheder, der eksisterer blandt de forskellige aktører, hvor kampene handler om i, hvilken grad og på hvilken måde det sundhedsskadelige rationale skal dominere i feltet.

Som allerede nævnt opstod der kamp mellem tobaksindustrien og Kræftens Bekæmpelse i 2001 angående hensynet til arbejdspladser over for hensynet til menneskeliv. I dette tovtrækkeri orienterede tobaksindustrien sig mod et økonomisk rationale, hvor interessen var rettet mod egen økonomiske profit og position. Selvom tobaksindustrien trækker i retning af en økonomisk værdiorientering, istemmer de sig det sundhedsskadelige rationales dominans i feltet, da de ellers ikke ville kunne deltage i kampen. Sagt med andre ord, sætter de ikke spørgsmålstejn ved spillet som helhed, men de tilstræber en omstrukturering af feltet for på denne måde at forskyde magtrelationerne.

Økonomiske hensyn har uden tvivl været udgangspunktet for flere kampe i feltet og er til stadighed omdrejningspunktet for argumentationen i forslag til ændringer på rygeområdet.

Frygten for et omsætningstab på tobak, og dermed et økonomisk rationale, var ligeledes et vigtigt argument for Nærbutikkernes Landsforening tilbage i 2012, da loven om røgfri miljøer blev skærpet. Nærbutikkernes Landsforening fandt det beklageligt, at regeringen med de nye ændringer stilede direkte mod at forhindre rygning og ikke blot at beskytte mod passiv rygning. Foreningens argument var, at tobak fortsat var en vigtig vare for dagligvarehandlen og for nærbutikkerne. I dette tilfælde ses det, hvordan en heterodoks position forsøger, at påvirke værdiorienteringen ved at sætte fokus på et økonomisk tab og dermed de økonomiske konsekvenser, som sker på bekostning af et udpræget hensyn til de sundhedsskadelige følger af rygning (Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse, Folketingets samling, 2012).

At der til stadighed foregår kampe og tovtrækkerier om en værdiorientering mod et økonomisk incitament, kommer til udtryk i dag, når den sundhedspolitiske debat handler om prisstigninger på tobak. Det er et følsomt emne, som har gjort området vanskeligt for politikerne at regulere, da der er mange interesserer at tilgodese, som derudover også handler om interne kampe om vælgere.

Da Alternativet i 2017 fremlagde et forslag for Folketinget om en prisstigning på 50 procent på tobaksvarer, blev det nedstemt under 1. behandling. Blandt andet argumenterede skatteminister Karsten Lauritzen (V) for, at det vil have negative konsekvenser for detailhandlen, og eventuelt betyde et tab af danske arbejdspladser. Derudover var et af argumenterne, at det vil resultere i en øget grænsehandel (Schnoor, Gade & Nordqvist, Folketingets samling, 2017).

En anden problematik, der er kommet i spil i debatten om prisstigninger på tobak handler om argumentet om, at potentielle prisstigninger vil komme til at ramme socialt skævt. Den sociale slagside, som kan forekomme som følge af markante prisstigninger på cigaretter, mener sundhedsordfører for Socialdemokratiet Flemming Møller Mortensen er en udfordring:

“Vi ved godt, at tobakspriser spiller en rolle over for to særligt følsomme grupper, nemlig børn og unge og så dem, der er socialt udsat. Der er vi klar over, at høje tobakspriser vil ramme

socialt skævt blandt ældre rygere, og vi ved også, at de vil spille en stor rolle i forhold til børn og unge. Derfor skal balancen findes.” (Schmidt, Politiken, 2019).

Socialordfører for Socialdemokratiet Pernille Rosenkrantz-Theil påpeger yderligere, at prisstigninger vil ramme de mindre velstillede grupper i samfundet, som *“har det svært nok i forvejen”*, og for hvem rygning er livskvalitet (Schmidt, Politiken, 2019). På den måde vil de økonomisk dårligst stillede få det endnu sværere, og ifølge Vidensråd for forebyggelse er det stadig uvist, hvorvidt prisstigninger vil have betydning for om lavindkomstgrupperne vil stoppe med at ryge (Beck, Malchow-Møller, Rizvanovic & Bloze, Centre of Health Economics Research, 2012).

Det vil på samme tid betyde, at rygning vil blive en kulturel “gode” og dermed en praksis, som kun bestemte sociale grupper kan få adgang til. Prisstigningerne kan ligeledes ses som en del af det politiske magtspil, hvor der udspiller sig en kamp om vælgere. En eventuel prisstigning vil ramme alle i befolkningen, og ikke blot de unge, hvilket kan være en forklaring på de forsigtige udmeldinger, som flere af de politiske partier er kommet med (Mansø, DR Nyheder, 2019).

Noget tyder dog på, at der indenfor det seneste år er sket en udvikling i opbakningen til at hæve prisen på tobak både blandt politikere og generelt i befolkningen (Larsen, DR Nyheder, 2018). Denne positive tilkendegivelse, kan ses i lyset af den præventive virkning, prisstigningerne har haft i Norge blandt unge. Denne udvikling afspejler, at evidensbaseret forskning har værdi i feltet for rygning, og derfor har en mulig prisregulering tilslutning.

Denne udvikling kan ligeledes ses som udtryk for de sundhedsfaglige organisationers påvirkning af feltet i deres kamp for højere priser, som også WHO vurderer vil have den største præventive indsats i forebyggelsesarbejdet. Der foregår dog stadig kampe mellem beslutningstagerne, som gør, at der endnu ikke er kommet et konkret forslag til afstemning.

Det lader dog til, at det er lykkedes ortodokse positioner, som Kræftens Bekæmpelse og de sundhedsfaglige organisationer, at yde indflydelse på de politiske beslutningstagere, eftersom den socialdemokratiske formand, Mette Frederiksen fornylig (maj 2019) åbnede op for forslaget om aldersdifferentiering på tobakspriser. Aldersdifferentieringen skal gøre det dyrere for unge at købe tobak, men de pensionister, som ikke har så mange penge, skal skærmes.

Socialdemokratiet har ellers tidligere været ukonkrete i forhold til, om de ville hæve priserne eller ej (Just, Dalsgaard & Ingvorsen, DR Nyheder, 2019).

At Mette Frederiksen åbner op for dette forslag på dette tidspunkt, virker ikke som en tilfældighed. Forslaget må ses som led i et større politisk magtspil, da forslaget præsenteres midt under valgkampen 2019.

Forskellige værdiorienteringer i de nordiske lande

På trods af flere reguleringer over de sidste mange år på rygeområdet, har Danmark i modsætning til vores nabolande, Sverige og Norge ikke haft samme grad af strukturel tobaksforebyggelse. Som vi tidligere har skitseret, har der generelt i den danske befolkning været modstand mod statens styring af borgernes liv via forbud og påbud. Dette kan forklares med udgangspunkt i danskernes selvforståelse og rationalet om rygning som et frihedssymbol, som må ses i lyset af de kampe om rationaler, der har vundet indpas i feltet for rygning (Verwohlt, Tidsskrift for Forskning I Sygdom Og Samfund, 2014, Lund, Lund & Kvaavik, Nicotine & Tobacco Research, 2011).

Den mindre restriktive statslige regulering af rygning i Danmark sammenlignet med Norge, Sverige og flere øvrige europæiske lande blev ligeledes synliggjort, da Danmark vedtog den “milde” advarsel på tobaksvarerne “Rygning kan dræbe”, hvor mange andre lande valgte udsagnet “Rygning dræber”.

I forhold til lovgivningen har Norge generelt været et skridt foran reglerne og anbefalingerne i EU og WHO's rammekonvention. Allerede i 1973 blev den første lov på tobaksområdet vedtaget, som omfattede et forbud mod reklamer, obligatoriske sundhedsadvarsler og en aldersgrænse for køb af tobak (Reitan & Callinan, Nicotine & Tobacco Research, 2016). I 1996 blev aldersgrænsen for køb af tobak hævet til 18 år, hvilket er 12 år tidligere end i Danmark. I 2004 kom også et totalforbud mod rygning indendørs på barer og restauranter (Zatoński et al, Journal of Health Inequalities, 2016).

Som tidligere nævnt har Danmark ikke hævet priserne på tobak, hvilket både Sverige og Norge har gjort. Prisstigningerne er en af årsagerne til, at der sket et markant fald af unge rygere i Norge fra 23 procent til cirka 3 procent i 2018. Dog er salget af snus steget markant (Zatoński et al, Journal of Health Inequalities, 2016).

Forskellen i graden af regulering i henholdsvis Danmark, Sverige og Norge kan ses på baggrund af forskelle i opfattelsen af rygning. I 1980'erne begyndte rygning i Sverige at blive associeret med sygdom og død, efter at passiv rygning blev fastslået som en reel sundhedsfare. Dette holdningsskifte betød i princippet, at den rygende del af befolkningen blev sygeliggjorte. Denne tilgang lå langt fra den danske mentalitet, og i stedet fremstilledes rygning på daværende tidspunkt som en usund livsstil i Danmark. Derfor var der primært fokus på at lave oplysningskampagner frem for statslige reguleringer, som i Sverige og Norge. Netop denne sondring mellem opfattelsen af rygning havde betydning for, hvordan landene tilgik rygeproblematikken. Når rygerne blev betragtet som syge borgere, lagde det mere op til at være et ansvar for samfundet at løfte, end hvis der "blot" var tale om rygning som en usund livsstil. Det kan være vanskeligt at klarlægge, om denne mindre restriktive regulering på rygeområdet i forhold til Norge og Sverige, kommer i kraft af tobaksindustriens stærke position i Danmark på denne tid og/eller om det skal ses i lyset af den danske mentalitet og opretholdelse af tanken om Danmark som et frihedsland.

Kampe om organiseringen af de forebyggende indsatser

Vi vil på dette fremstillingsniveau tydeliggøre forandringer i, hvordan organiseringen af indsatser rettet mod tobaksforebyggelse blandt børn og unge har ændret karakter på baggrund af de kampe, der har udspillet sig i feltet. Indretningen af de strukturelle rammer udgør afgørende betingelser for de unges handlemuligheder i forhold til aktiviteten rygning. Vi ønsker at belyse, hvordan tovtrækkerierne for indretningen af betingelserne har betydning for styrkeforholdet mellem forskellige rationaler om rygning.

Strukturelle rammer for gymnasier

Da loven om røgfri miljøer i august 2012 blev skærpet, blev det forbudt at ryge på uddannelsesinstitutioner, der fortrinsvis optager elever under 18 år. Hermed rettede loven sig hovedsageligt mod treårige gymnasiale ungdomsuddannelser. Loven betød, at samtlige gymnasiale uddannelser var omfattet af loven om røgfrie miljøer, mens erhvervsskoler var helt eller delvist omfattet. Loven om røgfri miljøer, foreskriver en regel om rygeforbud for både lærere og elever (Ministeriet for sundhed og Forebyggelse, Retsinformation, 2012).

Da lovforslaget blev sendt til høringssvar, var der ligesom i tidligere ændringer og reguleringer opbakning til forslagens formål om at udbrede røgfri miljøer - ikke mindst i forhold børn og unge. På trods heraf var der delte meninger på området. De sundhedsfaglige foreninger og organisationer for sundhedspersonale kaldte det et skridt i den rigtige retning, men mente at restriktionerne ikke var tilstrækkelige. Modsat mente flere interesseorganisationer for uddannelsessteder, at skolerne, uden problemer, kunne leve op til det inden for den eksisterende lovramme og sikre restriktive rygepolitikker, således at rygning på uddannelsesinstitutioner skete uden at være kilde til ufrivillig passiv rygning. Blandt andet skrev Gymnasieskolerne Rektorforening, at de ikke så ændringen nødvendig, mens Kræftens Bekæmpelse mente, at lovændringen skulle omfatte samtlige ungdomsuddannelser uanset alderssammensætningen (Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse, Folketingets samling, 2012). Det er en kamp, som der fortsat trækkes tov om i dag, når de politiske beslutningstagere diskuterer, hvorvidt erhvervsskolerne skal være omfattet af loven (Christensen, Altinget, 2018).

De unge fra fortællingerne har aldrig oplevet, at skærpelsen af røgfri miljøer på gymnasier har begrænset deres rygepraksis. Det kan ses i lyset af, at de aldrig har oplevet rammerne anderledes, da de hele deres gymnasietid har været vant til at ryge uden for gymnasiets område. Det er derfor en selvfølgelighed for deres rygepraksis i det offentlige rum, som de dermed ikke

oplever som en begrænsning. Selvom tiltagene tilsigtes unge, så lader det til, at de unge let kan finde alternative muligheder for at praktisere rygning, hvorimod de muligvis ikke vil have lige så let ved at finde et alternativ, hvis priserne på tobaksvarer sættes op. Det kan være en forklaringen på, at der kommet et tiltagende fokus på prisreguleringer.

Vi kan se gennem historiseringen, at når de strukturelle reguleringer tilsigter at lave betingelser, der begrænser børn og unges rygepraksisser, så er der bred opbakning fra aktørerne i feltet til disse, efter det blev alment anerkendt, at passiv rygning udgjorde en sundhedsrisiko, som særligt børn og unge skulle beskyttes fra. Det har især været tilfældet med hensyn til at begrænse rygning på skoler og ungdomsuddannelser og i forhold til at hæve aldersgrænsen, da disse reguleringer udelukkende begrænser børn og unges rygeadfærd og ikke myndige voksne i at ryge. Det tyder dermed på, at det er blevet legitimt, at aktører anvender argumentet om, at børn og unge skal beskyttes fra passiv rygning, som en måde at positionere sig stærkere i feltet for rygning på.

Tovtrækkeri om aldersgrænse for køb af tobak

Kræftens Bekæmpelse pointerede, at en tidlig rygedebut var forbundet med en større sundhedsrisiko, og af den grund mente de, der var behov for at hæve aldersgrænsen for køb af tobak. Derfor lagde de i 2002 pres på regeringen ved at foreslå at hæve aldersgrænsen. Det var et forslag de bad daværende sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen (V) kommentere, og han påpegede, at det ville være illusorisk at tro, at et forbud mod salg af tobak til børn eller unge, under en vis aldersgrænse, ville kunne håndhæves. Omgåelsesmulighederne ville sandsynligvis i vid udstrækning blive udnyttet af dem, der ønskede at udnytte dem. Tovtrækkeriet fortsatte og i 2003 lagde tre socialdemokratiske politikere pres på VK-regeringen, og bad dem fremsætte lovforslag om fastsættelse af en aldersgrænse på 15 år og etablere kvalificerede rygeafvænningsstilbud til børn og unge (Andersen, Björnsson & Møller, Retsinformation, 2003).

De to politiske fløje havde ikke samme holdning til tobaksforebyggelse. Højrefløjen var på dette tidspunkt ikke fortalende for samme grad af forbud som størsteparten af venstrefløjen, og forslaget blev nedstemt. Blandt andet havde Dansk Folkeparti følgende bemærkning til forslaget:

“(...) det er forældrenes opgave at vejlede børnene i farligheden af rygning, men Dansk Folkeparti ønsker samtidig at skolerne i skemalægningen tager højde for at indføre endnu bedre information for skoleeleverne helt ned til de mindste klassetrin, og at skolelæger samt sundhedsplejersker samtidig oplyser eleverne om rygningens skadelige virkninger.” (Andersen, Folketingets webarkiv, 2002).

Dette vidner om det tovtrækkeri, der eksisterer om kampen om indretningen af de strukturelle rammer for unge rygere. Cirka 10 måneder senere fremsatte VK-regeringen i 2003 lovforslag om at hæve aldersgrænsen til 16 år. Beslutningen om at hæve alderen til 16 år gik mod tobaksindustrien, Kræftens Bekæmpelse og Hjerteforeningens anbefaling om en aldersgrænse på 18 år. Fastsættelsen af aldersgrænsen på 16 år kan ses som et resultat af det pres, som Socialdemokraterne pålagde VK-regeringen. Et pres som kan anskues at have sit ophav fra Kræftens Bekæmpelse. Når VK-regeringen ikke kunne forbigå presset, skyldtes det i høj grad den position, som Kræftens Bekæmpelse havde fået tilkæmpet sig, og det tydeliggjorde yderligere deres indflydelsesrige position i feltet for rygning (Berlingske Tidende, 2017).

At indføre en aldersgrænse på 18 år ville stadig stille store krav til omfattende kontrol af, om dette ville blive håndhævet i praksis. Det var netop det, Venstre pointerede tilbage i 2002 ville blive en udfordring, men som efter mange års forhandlinger blev en realitet i 2008, hvor det blev ulovligt for unge under 18 år at købe tobak.

Det lader imidlertid til, at ikke alle butikker overholder lovgivningen, da de unge fra vores samtaler aldrig har haft udfordringer med at købe tobak, før de fyldte 18 år. Noget tyder på, at det økonomiske incitament vejer tungere end potentielle sanktioner. Det giver indtryk af, at visse butikker ikke overholder lovgivningen og dermed ikke er med til at begrænse de unges muligheder for at ryge.

Den manglende håndhævelse af loven er et område, den nuværende sundhedsminister Ellen Trane Nørby (V) mener skal forbedres, og det skal have større økonomiske konsekvenser for forhandlere at overtræde loven om salg af tobak til mindreårige. Det var en lov, der blev vedtaget i januar 2019 af alle folketingets partier (Sundhedsministeriet, Folketinget samling, 2019). At alle partier bakker op om forslaget vidner om, at hensynet til sundhedsskadelige omkostninger vejer tungt, og at der er en universel forståelse af, at børn og unge skal beskyttes

mod tobak. Det er ligeledes en præventiv indsats, der kan siges at have et økonomisk perspektiv i målet om at mindske fremtidig rygerelaterede sygdomme.

Feltet i dag

Den fælles konsensus i feltet for rygning, om at skærme børn og unge fra tobak, resulterede i at regeringen bestående af Venstre, Konservative og Liberal Alliance i 2016 fremsatte en vision om en røgfri generation i 2030. Denne målsætning mente hverken Kræftens Bekæmpelse eller Professor for tobaksforebyggelse og forskningsoverlæge Charlotta Pisinger, var mulig at opnå uden en koordineret indsats mellem blandt andet myndigheder, kommuner, regioner, organisationer og civilsamfund. Begge aktører retter kritik af regeringens manglende nationale handleplan, og mener det er helt utænkeligt at nå den ambition så længe politikerne ikke tør kaste sig ind i kampen og blandt andet hæve priserne på tobak, men også at holde tobaksindustrien langt væk fra beslutningstagerne. Ligeledes kritiserer Pisinger politikerne for at bekymre sig mere om udsigten til større grænsehandel, som resultat af højere cigaretpreiser, end for borgernes sundhed (Pisinger, Fyens Stiftstidende, 2018). Det afspejler netop den kamp, der eksisterer i dag om at fastsættelsen af feltets grænser. Feltet er således ikke en afgrænset størrelse, hvilket betyder grænserne kan forskydes (Wilken, 2005: 224).

I 2017 gik Kræftens Bekæmpelse og Trygfonden sammen om at lave kampagnen “Røgfri Fremtid”, der har fokus på børns ret til at vokse op til et liv uden røg. Med denne kampagne forsøger de at skabe bred opbakning til at nå visionen om en røgfri generation i 2030. De opfordrer virksomheder, kommuner, uddannelser og organisationer til at gå sammen for at fremme rammer, der forebygger rygestart. På nuværende tidspunkt består partnerskabet af 167 partnere, som ligeledes omfatter Sundheds- og Ældreministeriet og Sundhedsstyrelsen (Røgfri Fremtid, 2019).

Tobaksforebyggelse har aldrig fyldt så meget på den sundhedspolitiske dagsorden, som det er tilfældet i dag. At der er så stort fokus på at indskrænke danskernes muligheder for at ryge, lader til at have startet en heterodoks kamp, hvor flere voksne rygere, men også ikke-rygere, synes det er gået for vidt. De bringer frihedsrationalet og den enkeltes ret til frit at vælge livsstil på banen. I debatten henvises der til andre problematikker som luftforurening, alkohol og overvægt, der også har store sociale- og sundhedsmæssige omkostninger, men som er områder,

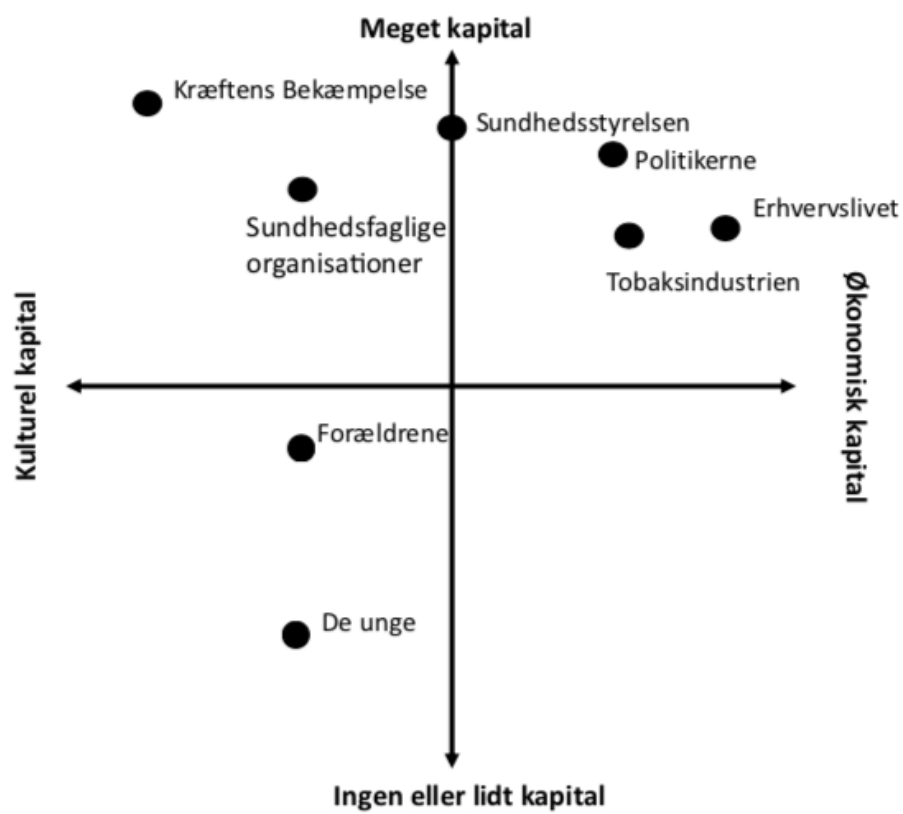
der ikke har den samme politiske bevågenhed som tobak. Det er en debat, der blandt andet foregår på de sociale medier og i særlig grad på Røgfri Fremtids Facebookside, hvor rygning er et emne, der deler vandene (Røgfri Fremtid, Facebook, 2019).

Charlie Stjerneklar, kommunikationschef for tobaksfirmaet Phillip Morris Danmark mener ligeledes, at rygning skal være et frit valg, og der skal være alternativer til de, der ikke ønsker at stoppe med at ryge. Dette kan ses som et forsøg på at forskyde værdiorienteringen ved at argumentere for, at reguleringerne sker på bekostning af det personlige valg. På denne måde forsøger tobaksindustrien at positionere sig ved at inddrage et frihedsrationale i kampen (Stjerneklar, Århus Stiftstidende, 2018). Både Charlie Stjerneklars udtalelse og debatterne på Facebook er med til at understrege, hvordan der konstant kæmpes om at udfordre værdiorienteringen i feltet.

Vindere i kampen om indflydelse

Vi har indtil nu synliggjort, hvilke positioner der udspænder feltet for rygning, ud fra de skillelinjer, som vi har tegnet. Vi har ligeledes klarlagt, hvordan dokumentationen af evidens og økonomisk orientering har værdi i feltet og betydning for aktørernes forudsætninger for at positionere sig i feltet. Med andre ord fungerer disse som en eksklusionsmekanismer i feltet, der adskiller illegitime måder at yde indflydelse fra legitime. Som vi har vist, har der været forskellige kampe i feltet, men et grundlæggende træk har været et tovtrækkeri mellem de positioner, der er højt positionerede mod den økonomiske/materielle pol, og dem der er højt positionerede mod den kulturelle pol. Ved den økonomiske pol, har vi tydeliggjort, at aktørerne orienterer sig efter et økonomisk rationale, der knytter sig til materielle forhold som effektivitet, produktion, evaluering og optimering af processer. Her er interessen økonomisk i målet om at forbedre sundhed og mindske sygdom, men ligeledes om konkurrencedygtighed og økonomisk profit. Denne pol er repræsenteret af politikere, erhvervslivet og tobaksindustrien.

Ved den kulturelle pol orienterer aktørerne sig efter kulturel rationalitet, som knytter sig til forskning og vidensudvikling. Her giver videnskabelig evidens kredit. Ved denne pol er Kræftens Bekæmpelse blandt de højt positionerede. Det er disse common-sense forståelser, som nytilkomne grundlæggende ikke sætter spørgsmålstejn ved, hvis de vil tage del i feltet, men som de alligevel kan forsøge at påvirke gennem en forsigtigt omstrukturering af feltet forståelse. Figuren nedenfor illustrerer aktørernes aktuelle position i feltet for rygning ud fra de skillelinjer, vi har tegnet.

Figur 2: Positioner i feltet for rygning

Sociologisk feltanalyse

“En refleksiv sociologi i udtrykkets egentlige betydning må konstant være på vagt over for den form for "akademisk etnocentrisme", der overser alt det, forskeren indlæser i undersøgelsesgenstanden, i kraft af at han eller hun befinder sig uden for den og studerer den på afstand og oppefra. ” (Bourdieu & Wacquant, 2009: 72)

Sociologisk refleksivitet

I det følgende afsnit vil vi redegøre for måden vi anskuer verden på, herunder vores position i feltet som akademikere. Den første del af analysen vil afspejle, at det ikke har været vores primære hensigt at demonstrere vores kompetencer ud i teoretisk begrebsanvendelse. Tværtimod har vores interesse været at brede vores praktiske perspektiver ud, så undersøgelsen aktualiseres for aktører, der måtte have interesse for tobaksforebyggende arbejde.

Dernæst vil vi søge forklaringer på de unges fortællinger, som noget der rækker ud over deres bevidsthed om praksis. Det giver forhåbentligvis læseren indtryk af, at vi er kommet de unges perspektiver i møde. Når vi sætter teoretiske begreber i spil, er det med formålet om at *forklare* de sociale mekanismer, og dermed tager vi afstand fra opfattelsen af, at teori kan *forudsige* handlinger eller er universel (Madsen & Øster, 2003: 153). Begrebernes betydning redegør vi dermed ikke for indledningsvis, da det kan give indtryk af, at der foreligger en ambition om at teoretisere praksis. Med andre ord har vi stillet os kritiske over for en “teoretisk teoretiseringen” i det akademiske miljø (Hammerslev & Hansen, 2009: 11-12). Vores ambition med teorien er derimod at forklare forandringerne og deres dynamik i feltet. Teorien alene giver ikke mening som kategorier til at beskrive social praksis, derimod ser vi feltkonstruktionen som kontekstafhængig og begreberne som relationelle. De teoretiske begreber bliver dermed inkorporeret og udfoldet løbende i den historisk konkrete sociologiske feltanalyse i takt med deres berettigelse.⁸

At praktisere god videnskab

Vi finder det relevant at synliggøre vores position i det akademiske felt. Når dette er væsentligt at tydeliggøre er det fordi, vi betragter vores position, i den del af det akademiske felt, som vi tager del i, som forskellig fra dominerende forestillinger om, hvad der er udgør god og (rigtig) vidensproduktion. Vores position kan mere præcist karakteriseres som *sociologisk feltanalyse* (Madsen & Øster, 2003: 154).

For Bourdieu bedrives der god videnskab, når forskeren formår at benytte *sociologisk refleksivitet* i sin undersøgelse, som lader læseren forstå, at forskeren har fornemmelse for vidensproduktionens betingelser og betydning (ibid.). Den videnssociologiske position i det

⁸ Dette er en typisk fransk måde at tilgå undersøgelsesdesignet på, som Bourdieu praktiserer.

videnskabsfelt, der undersøges, mener vi ligesom Bourdieu er den afgørende *videnskabelige aktivitet*, vi som forskere må bestræbe os på at forfølge (Mathiesen & Højberg, 2014: 201).

For at være eksplicitte omkring, hvordan vi opfatter vores position i feltet og vores forestilling om og fremstilling af god vidensproduktion, indebærer det, at vi må foretage et epistemologisk brud. Bruddet forstås først og fremmest som et brud med vores relation til feltet for rygning. Et felt, hvis kampe, vi som forskere har bevidste eller ubevidste interesser i at tage del i, når vi som forskere tilkendegiver vores syn på betingelserne for og betydningen af rygning blandt unge. For det andet indebærer det et brud med vores relation til det akademiske felt, da vi ligeledes tager del i dette felts kampe om at bestemme og dermed legitimere gyldig viden i feltet (Bourdieu & Wacquant, 1996: 234ff, Madsen & Øster, 2003: 155).

Det er væsentligt at gøre opmærksom på, at det sociologiske videnskabsfelt ligesåvel anskues som et politisk kampfelt, hvor forskeren aldrig vil være neutral eller apolitisk, af den årsag, at “... *sociologien ikke kan undgå at tage parti i de politiske kampe, når den afdækker de sociale mekanismer, der sikrer opretholdelsen af den etablerede orden, hvis egentlige effekt på et symbolsk plan udspringer af miskendelse af disse mekanismers rationale og måde at fungere på.*” (Bourdieu & Wacquant, 2009: 51, Mathiesen & Højberg, 2014: 202).

Dette forhold har vi taget hånd om gennem vores historiserende arbejde af feltet. Herigennem har vi tydeliggjort, hvordan de forståelser, der i dag betragtes som selvfølgelige fremstår således i kraft af de kampe om værdiorientering, som har foregået i feltet. Det har ligeledes gjort det muligt for os, at indfange forståelseskategoriseringer, som ikke længere figurerer i debatten om rygning og aktuelle forståelseskategoriseringer i feltet. På denne måde fungerer sociologien som et *politisk redskab* i og med sociologiens mål og midler har til hensigt at ruske op i de principper, vi anvender til at konstruere den sociale verden med. Ifølge Bourdieu bliver det på den måde muligt at åbne op for andre mere rationelle og humane måder at forme samfundet og os selv på (Bourdieu & Wacquant, 2009: 53).

Det socialvidenskabelige videnskabsfelt

Når vi ligesom Bourdieu indtager en videnssociologisk position, adskiller vi os fra andre videnskabspositioner som eksempelvis naturvidenskaberne, der har forestillinger om en almengyldighed i den videnskabelige produktion. Dette perspektiv adskiller vi os fra, da vi med vores videnskabsposition tilkendegiver, at muligheden for at finde data, der modsiger teorien altid er potentielt til stede (Fuglsang, Bitsch & Rasborg, 2014: 17f). Vi adskiller os ligeledes fra et fænomenologisk perspektiv, da objektive forestillinger anses som værende problematiske

i relation til studier af samfundsforhold inden for denne videnskabs tradition (ibid.:28-29). Derfor anser vi det heller ikke som værende muligt at anvende beskrivende billeder som fænomenologer frem for teoretiske forklaringer (Bourdieu & Wacquant, 2009, s. 22-23).

Når vi ønsker at forstå det sociale i dets totalitet, må vi dermed erkende, at den enkeltes forestilling om virkeligheden udgør et centralt element, ligesom vi må erkende, at samfundet ubestrideligt har en objektiv struktur. Det betyder, at vi kombinerer en strukturalistisk- og konstruktivistisk forståelse i forhold til vores måde at anskue verden på. I praksis vil det sige, at der foregår to komplementære faser i analysearbejdet, hvor vi først og fremmest har kortlagt de objektive strukturer og dermed konstruktionen af positioner i feltet. Og dernæst inddrager vi den erfaringsverden, som indefra strukturerer de unges adfærd og forestillinger om omverdenen (ibid. 23-24).

Fortællingerne bliver dermed centrale for den sociologiske feltanalyse, ligesåvel som den historisk konkrete analyse af feltet for rygning udgør en væsentlig forudsætning for at forstå de unges udgangspunkt. Ved at inddrage de unges forståelseskategorier i forhold til kampene i feltet, bliver det tydeligt, hvilke forandringer der kan finde sted. Dette kommer blandt andet til udtryk i feltet for rygning, når der trækkes tov om at lave reguleringer, der skal påvirke betingelserne for unges rygning.

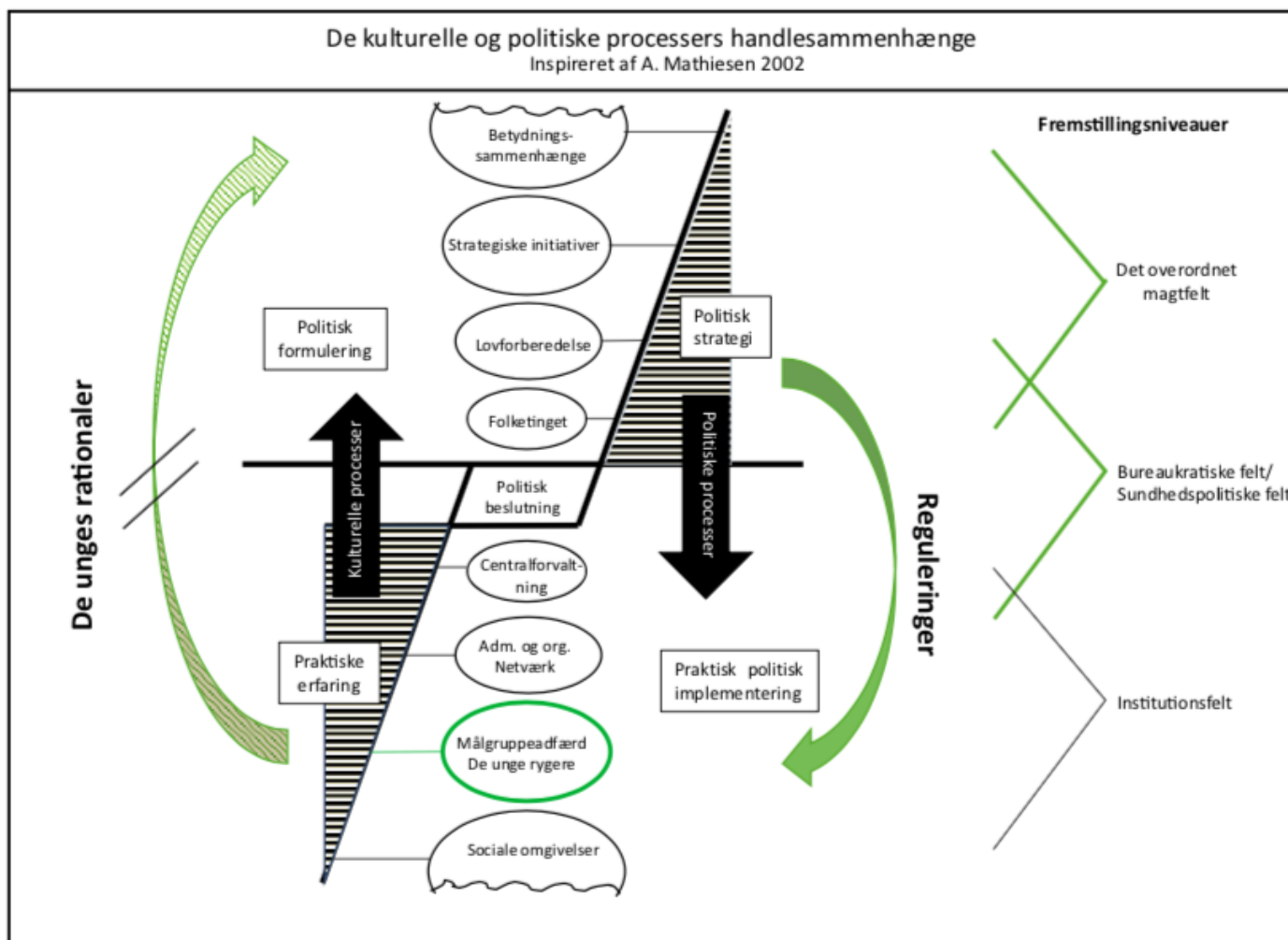
Vi er interesseret i at få indblik i de unges praktiske grunde til at handle, som de gør. Herved får vi indblik i, hvordan de unge retter deres opmærksomhed mod bestemte sociale fænomener frem for andre, der har betydning for den objektive position, som de indtager i feltet for rygning. På den måde forstår vi de unges handlinger som praktisk-logisk adfærd og ikke som intentionelle handlinger. Sagt med andre ord forstår vi det således, at de unge ikke handler på baggrund af en fornuftig afvejning af fordele og ulemper i relation til deres rygepraksis. Derimod må deres valg og handlinger forstås som de mest "rigtige" i den konkrete situation, selvom handlingen i objektiv forstand kan fremstå uforståelig for andre positioner. Med denne forståelse af menneskelige handlinger forkaster vi samtidig forestillingen om, at handlingerne foretages bevidst for at optimere positionen i et givent felt (Bourdieu & Wacquant 2009: 59, 108, Mathiesen 2002: 15).

Når vi indtager en videnssociologisk position, betyder det, at vi anser både den menneskelige handling og de objektive strukturer som vigtige i forståelsen for feltet, da feltets objektive magtstrukturer er influeret af menneskelige handlinger. Samtidig er disse menneskers forestillinger socialt struktureret gennem historien (Bourdieu, 1990:131).

Sociologisk feltanalyse i praksis

Vi anvender sociologisk feltanalyse, da denne analysestrategi, kan belyse den sociale virkeligheds relationer mellem konkret handlende mennesker og deres historisk konkrete betingelser (Mathiesen & Højberg, 2014: 201). Det betyder imidlertid ikke, at vi ved brug af sociologisk feltanalyse kan komme med “rigtige” løsninger på sociale problemer (Mathiesen, 2002: 23). Med andre ord kan vi ikke komme med en konkret løsning på, hvordan kurven kan knækkes, så antallet af unge rygere falder, men vi kan nærme os forudsætninger for at kunne gøre noget ved det konkrete sociale problem. Ved at tilgå det konkrete empiriske undersøgelsesarbejde på denne måde kan vi tilegne os en praktisk-teoretisk indsigt i problemet og tage del i debatten ud fra vores position. Dette gør vi gennem en blottæggelse af den strukturelle fordeling af ressourcer, som afstedkommer af de modstridende interesser mellem positionerne (ibid.).

I tilgangen til vores historisk konkrete sociologiske feltanalyse er vi inspireret af Anders Mathiesens model over kulturelle- og politiske processers handlesammenhænge. Vi anvender modellen som et analytisk redskab, der kan differentiere mellem forskellige processer og handlesammenhænge. Modellen er med til at synliggøre og forklare de magtkampe, som har foregået, og som til stadighed foregår blandt aktørerne i feltet for rygning.

Figur 3: Kulturelle og politiske processer handlesammenhænge

Det centrale for denne analysemodel er, at den situation eller de handlesammenhænge, der undersøges, ses ud fra én eller flere modstridende positioner, der indgår i situationen. Dog har positionen, hvorfra der ses, forudsætninger, der ligger uden for situationen, og dermed uden for den konkrete handlesammenhæng. Det betyder, at forklaringer på det, der sker i situationen i ligeså høj grad må søges forklaret uden for situationen (Mathiesen, 2002: 46).

Vi tager som udgangspunkt afsæt i handlesammenhængen “målgruppeadfærd - De unge rygere”, som er markeret med en grøn ring i modellen ovenfor. Eftersom vi forstår de unges handlinger som noget, der går ud over deres bevidsthed om praksis, må vi samtidig søge forklaringer, der ligger uden for denne handlesammenhæng. Vi mener dermed ikke, at det er muligt at forklare de unges forståelser og handlinger ved at beskrive deres forestillinger og handlinger i den konkrete situation. Vi anvender rettere sagt vores historiserede viden om de

sociale og symbolske magtrelationer til at forstå, hvordan de unges udsagn og handlinger udspringer af forskellige værdiorienteringer.

Pilen “politiske processer” refererer til praktisk politisk-administrative processer, hvor der produceres sociale magtrelationer og institutionelle betingelser. Den modsatte pil “kulturelle processer” henviser til produktionen af symbolske magtrelationer, værdiforestillinger og mentale forståelseskategorier (Madsen & Øster, 2003: 169). Disse processer vil fremgå af modellens sorte pile. Modellens grønne pile viser, hvordan reguleringer, nedadgående i højre side af modellen, sættes igennem og får betydning for de unges praktiske mulighedsbetingelser for rygning. Den modsatte opadgående skraverede pil illustrerer, hvordan de unges rationaler om rygning på sin vis kan give anledning til at se nye betydningssammenhænge, der kan kæmpes om på ny i det overordnede magtfelt. Men i dette tilfælde ser vi imidlertid ikke, at de unges rationaler indgår i denne proces grundet deres udgrænsede position i feltet. Det er dog væsentligt at forklare, at de politiske- og kulturelle processer ikke repræsenterer henholdsvis en “nedsivningslogik” eller en “bottom-up-tankegang”. Processerne er beslægtede, men der er ikke tale om en direkte årsagssammenhæng. Ændringer i det overordnede magtfelt fører ikke logisk til en ny eller ændret lovgivning, som derefter uden videre iværksættes i institutionsfeltet. Rettere sagt er der tale om, at ændrede styrkeforhold mellem positioner forandrer praksisformerne i eksempelvis det bureaukratiske felt, hvilket ændrer betingelserne i institutionsfeltet (ibid.: 72).

Som det fremgår af historiseringens anden del “Betingelser for de unge rygeres handlemuligheder” vælger vi at inddele de politiske processer i to fremstillingsniveauer henholdsvis “Kampe om værdiorienteringen i de forebyggende indsatser” og “Kampe om organiseringen af de forebyggende indsatser”. Vi bevæger os dermed i niveauet *Det overordnede magtfelt* og niveauet *Det bureaukratiske felt (det sundhedspolitiske felt)*. Disse fremstillingsniveauer fremgår i modellens højre side.

Kampene i det overordnede magtfelt handler hovedsagelig om magten til at regulere den offentlige forvaltning på bureaukratisk niveau. Det er dominerende positioner inden for blandt andet det økonomiske, akademiske og juridiske felt, der tager del i disse kampe (Mathiesen & Øster, 2003: 170).

Det der kæmpes om er eksempelvis retten til at styre principperne for organiseringen og reguleringen af sociale institutioners aktiviteter i institutionsfeltet (Mathiesen & Højberg, 2014: 208).

Når vi undersøger, hvordan der kæmpes om at fastsætte værdiorienteringen i de tobaksforebyggende indsatser, bevæger vi os i den del af det overordnede magtfelt, hvor tovtrækkeriet handler om retten til at deltage i kampen. Kampen handler nærmere bestemt om at retten til at definere “metakapitalen” i feltet, som er en form for symbolsk legitimitet til udøvelse af magt. Når vi ligeledes undersøger kampene om organiseringen af de tobaksforebyggende indsatser, bevæger vi os på bureaukratisk niveau, hvor tovtrækkeriet handler om, hvordan den dominerende værdiforestilling blandt andet sættes igennem i det sundhedspolitiske felt (Bourdieu & Wacquant 1996:100).

Som vi har skitseret, gør det sig eksempelvis gældende, når det sundhedshedskadelige dominerer som en metakapital i det overordnede magtfelt. At loven om ændring af røgfri miljøer i 2012 vedtages afspejler kampen om regulering på sundhedspolitisk niveau. Det er principper, der er blevet styrende for indretningen af rygebetingelserne på gymnasierne.

I og med vi har historiseret kampene i feltet for rygning, har vi synliggjort, hvordan de forskellige positioners opfattelser af feltet ikke er *naturlige*, men tværtimod har deres udgangspunkt i bestemte måder at anskue verden på. Vi har på den måde fået indsigt i feltets dynamik, som har øget vores indsigt i de dominansforhold, der udøves af magtrelationerne. Når vi anvender sociologisk feltanalyse som redskab, bliver det muligt at få indblik i de unges logikker og position i feltet. Det vil sige, at vi analyserer logikken eller rettere sagt doxa, som er det begreb vi vil anvende fremadrettet, for netop at demonstrere, hvordan de naturlige og selvfølgelige opfattelser rummer skjulte, forskellige interesser (Madsen & Øster, 2003: 165). Doxa udgør en fælles tavs konsensus eller en common-sense forståelse. Doxa refererer til de logikker, som et feltet drives af, og som tages for givet af aktørerne (Kropp, 2009: 186).

Historisk konkret sociologisk feltanalyse

De fire unge fra fortællingerne er hver en aktør i feltet for rygning. Når vi i det følgende vil tydeliggøre de unges perspektiver i feltanalysen, har vi fokus på deres position i feltet. Vi har konstrueret positionerne med afsæt i, hvad de unge har tilfælles, og hvor de adskiller sig fra hinanden. Det betyder dermed, at vi har øje for det relationelle mellem de unge.

Forskellige orienteringer

Som vi tidligere har fremhævet, er vores hensigt at forstå, men også forklare, hvorfor de unge siger og handler, som de gør. Vi søger dermed at klarlægge relationen mellem de mentale strukturer (forståelseskategorier) og de objektive strukturer, der er repræsenteret i feltet (ibid.). Vi kan bryde med strukturalismens objektive strukturer og relationer ved at bruge Bourdieus begreb *habitus* (Hammerslev & Arnholtz, 2009: 24). Habitusbegrebet refererer til menneskets sæt af dispositioner, som det har til rådighed, og som udgør en praktisk sans for at handle i en given situation (Bourdieu & Wacquant, 1996:112). Når vi undersøger habitus, ser vi derfor både på internaliseringen af eksterne strukturer og eksternaliseringen af internaliserede strukturer (Bourdieu, 1972/1977: 72).

Remus og Lauge giver begge udtryk for, hvordan den internaliserede virkelighedsforståelse om rygning som sundhedsskadeligt tidligere kom til udtryk gennem deres valg og handlinger. Dette ser vi, når Remus blandt andet siger, at han før i tiden kunne finde på slukke sine venners cigaretter, eller når Lauge tidligere betegnede sig selv som antiryger. Denne virkelighedsforståelse har sidenhen ændret sig. Deres skifte fra folkeskole til gymnasium, kan ses som et skifte fra et felt til et andet, hvor der eksisterer forskellig doxa. Efter de er begyndt på gymnasiet, har de internaliseret en ny virkelighedsforståelse, hvor rygning anses for at være en legitim praksis. På baggrund de internaliserede strukturer, ser vi, at deres handlinger på den ene side er styret af den logik og de værdier, der eksisterer på de fire gymnasier, hvor rygning ses som en relationsskabende og social praksis, som “fører til dybere samtaler”. På den anden side ser vi, at de ændrede dispositioner i habitus kan have andre forklaringer, hvilket vi vil komme yderligere ind på i næste afsnit.

Ændringen i Remus’ og Lauges virkelighedsforståelse er sket gradvist. De forklarer begge, hvordan deres rygepraksis har ændret sig løbende gennem tiden i gymnasiet. Dette kan forklares med, at de i gymnasiet er blevet socialiseret til at tænke og handle i overensstemmelse med de nye strukturer, de møder. Habitusformen formes dermed i praksis og ændres over tid af de

påvirkninger, mennesket møder. Det skyldes, at habitus er et åbent system af dispositioner, der er varige og erstattelige (Bourdieu & Wacquant, 2009: 29). At Remus har indlejret en ny virkelighedsforståelse gennem de sociale relationer på gymnasiet, bliver tydeligt, når han siger:

“Det er ved at blive en stor ting for os.. de drenge der stod.. dem I så, der stod dernede. Det er ligesom den gruppe, jeg altid står og ryger sammen med (...). Det er ligesom blevet en ting...” (I1: 43)

Mødet med nye sociale relationer, hvor rygning er blevet en normaliseret praksis kan dermed forklare, hvorledes de habituelle dispositioner er blevet erstattet af nye. Det er dog imidlertid væsentligt at fremhæve, at de unge udover skiftet fra folkeskole til gymnasium, ligeledes har foretaget et skifte fra at være umyndig til at være myndige. Det er et faktum, som ligeledes betyder noget for deres opfattelse af selvbestemmelse i relation til rygeadfærd, da der i myndigheden ligger et selvstændighedsprincip.

I modsætning til Remus og Lauge, har Amy og Maggie røget siden udskolingen. Det er dog noget begge piger finder ærgerligt, da de i princippet ikke synes, at børn skal ryge. Amy fortæller, at 8. klasserne er med til deres gymnasiefester på Det frie Gymnasium, hvor eleverne står og ryger, hvilket hun tager afstand fra ved at sige: *“jeg synes bare, at det er klamt, når de står og ryger”* (I4:104). Begge pigers holdninger kan tolkes som, at de har internaliseret feltet for rygning doxa, om at børn ikke skal ryge. Det er dog imidlertid ikke noget, der ville have ændret på, at de var begyndt at ryge, hvis de kunne gøre det om, fortæller de.

Dette misforhold mellem deres syn på rygning og de handlinger de foretager, er tilbagevendende tema i samtalerne med begge piger. Vi ser blandt andet denne modsatrettethed, når Amy fortæller:

“Det er lidt en kamp inde i mig selv, det der med, at jeg har dårlig samvittighed over, at jeg gør det. Jeg ved, at jo mere jeg ryger.. så jeg har helt vild dårlig samvittighed over det. Det skifter lidt imellem, at man har dårlig samvittighed over det, og gør det, og så ej, nu skal jeg nyde det, fordi jeg ikke har tænkt mig at gøre det for altid (...).” (I4: 90)

Det vidner om, at Amy føler sig splittet mellem at skulle retfærdiggøre og “nyde” sin rygepraksis, når hun samtidig i en vis udstrækning søger at udvise, at hun handler i overensstemmelse med det sundhedsskadelige rationale. Misforholdet mellem hendes rygepraksis og hendes logik om rygning kommer til udtryk som en tilbagevendende dårlig

samvittighed. Hun håndterer den dårlige samvittighed ved at sige, at hun tænker at stoppe med at ryge, og ikke har tænkt sig at ryge for altid. Hermed kan hendes udtalelse være et udtryk for en ubevidst strategi, som er orienteret mod at undgå at lave “sociale fejl” ved at eksponere sig selv over for os. Ligeledes kan hendes italesættelse af dårlig samvittighed ses som værende en praktisk sans, der viser, at hun søger at leve op til doxa i feltet for rygning.

Vi kan ikke fraskrive os, at dette ligeledes kan være et udtryk for en symbolsk vold, som vi, fra vores position, utilsigtet har udsat Amy for. Symbolsk magt udøves gennem symbolsk vold. Det betyder ikke, at der er tale om hverken fysisk magt eller vold, men derimod er der tale om en særlig usynlig og symbolsk form for magt, som udøves gennem klassifikation og navngivning af den sociale virkelighed (Esmark, 2009: 1-2). Den symbolske vold, som Amy muligvis ubevidst oplever, kan imidlertid også tilskrives den udvikling, der er sket i feltet for rygning gennem de sidste 30 år, hvor de dominerende positioner har vundet indpas med det sundhedsskadelige rationale. Dette miskendes af Amy, idet hun oplever det som en selvfølgelighed at skulle konstruere sin rygepraksis i ord på en måde, så den anerkendes i felter, hvor rygning er mindre legitimt.

Det er ikke kun Amy, der lader til til at være underlagt en form for symbolsk vold. At feltet for rygning kan udøve en symbolsk vold, giver Maggie udtryk for, når hun siger:

“(...) det er lidt en fejl, hvis det giver mening. Det er sådan lidt.. jeg er egentlig et meget fint menneske, men jeg ryger. Hvis det giver mening. Det er sådan lidt det negative aspekt af, hvad man gør. Men samtidig når alle mine venner ryger, som jeg er sammen med til hverdag og i weekender er i byen og hele molevitten, hvis de alle sammen ryger, så bliver det bare meget normaliseret at ryge.”(I3: 75)

På den måde kan det tolkes, at Maggie er underlagt symbolsk vold, når hun ubevidst accepterer en virkelighedsforståelse, der får hende til at se sin rygning som en “fejl”, og som noget, der kobles til hendes værdi som menneske. Hun kan frygte, at samfundet dømmer hende på hendes valg om at ryge, men fordi hun betragter rygningen som et bevidst valg, som er truffet på baggrund af kendskab til de sundhedsskadelige faktorer, ser hun imidlertid sit valg, som om at hun er sin egen “sundheds-smed” og sin egen “usundheds-smed”. Når hun samtidig anskuer, at rygning var et bevidst valg, ser vi det snarere som en handling, der er tillært gennem sociale relationer og objektive strukturer som en praktisk-logisk adfærd. Derfor anskuer vi ikke handlingen som værende intentionel, eftersom menneskets tænkning og handling eller mere præcist habitus, udgøres af kropslige og ubevidste dispositioner (Hammerslev & Hansen, 2009: 23). Når Maggie fremhæver rygning som et aktivt tilvalg, indikerer dette, at der også eksisterer

en mulighed for et fravalg. Hun opfatter på denne måde rygningen, som en kontrolleret beslutning, der altid kan vælges fra.

Når Maggie fortæller, at rygning er blevet en normaliseret praksis, når hun er blandt sine venner, vidner det om, at der eksisterer en anden forståelse af rygning, hvor rygning ikke bliver set som en “fejlagtig” adfærd. Denne oplevelse understøttes af, at Maggie fremhæver, at personer på hendes egen alder ikke ser ned på hende, fordi hun ryger. Men fordi Maggie bevæger sig i flere felter, kan hun ikke undgå feltet for rygningens doxa og dermed det sundhedsskadelige rationale. Når Maggie og hendes veninder er begyndt til boksning for at kompensere for de negative faktorer ved rygning, kan det samtidig ses som en praktisk-logik adfærd, hvilket kan anskues som en investering i sundhedskapital. Vi forstår sundhedskapital som en del af den kulturelle kapital, hvor investeringen består i optimering af kroppens fysiske og psykiske tilstand. Det er en kapitalform, der afstedkommer som respons på de krav, der stilles til “sunde” kroppe i dag (Larsen & Bystrup, 2013: 67). Det betyder, at investering i sundhed i feltet for rygning indebærer, at aktørerne forstår at afkode de gældende regler (doxa) i feltet, som i dette tilfælde betyder, at rygning ikke opfattes som en legitim praksis, da denne anskuelse modarbejder feltets fælles interesse i at fremme sundhed og undgå sygdom. Når Maggie tilføjer, at hende og veninderne ryger efter boksetræningen, kan det anskues som, at investeringen i social kapital trods alt er vigtigere end investeringen i sundhedskapital. Det kan være et udtryk for, at Maggies kapitalsammensætning (habitus), giver hende bedre forudsætninger for at deltage i felter, hvor der kæmpes om social kapital. Bourdieu beskriver social kapital som “(...) *summen af eksisterende eller potentielle ressourcer, den enkel-te eller en gruppe har rådighed over i kraft af et netværk af stabile relationer*” (Bourdieu & Wacquant: 2009, 105).

Når vi anser, at de unge har afkodet de gældende regler i feltet for rygning, hænger det sammen med, at de alle søger at fremstille rygningen som en “kontrolleret” praksis. De har hver især forskellige forståelser, af hvornår man er afhængig, og hvornår man er “fast ryger”. Amy fortæller, at “*Hvis man ryger over 7 smøger om dagen, så er man afhængig, tror jeg.*” (I4: 102) Remus har en anden forståelse: “(...) *jeg har altid sagt, jeg ryger ikke i frikvartererne i både 1.g og 2.g, for ryger man i frikvartererne, så ser jeg mig selv, som fast ryger.*” (I2: 42)

Det indikerer, at rygeadfærden struktureres, så der er kontrol med den “dårlige vane”, som Maggie siger. Det kan tolkes at være handlinger, der foretages for at udvise, at de investerer i

sundhedskapital, som vi kan argumentere for har fået værdi og giver kredit i mange felter i dag.⁹

De fire unge har alle i en vis udstrækning internaliseret det sundhedsskadelige rationale i habitus, hvilket kommer til udtryk, når de fortæller, at de alle har planer om at stoppe med at ryge, fordi de ikke ønsker at blive syge. Maggie og Remus har ligeledes en forståelse af, at lungerne bliver "normale" igen efter 5 år uden rygning. Det er med til at legitimere deres rygepraksis i dag, da de på sigt bliver "raske" igen, når de er stoppet med at ryge. Maggie og Amy vil stoppe med at ryge, hvis de en dag ønsker at stifte familie. De tager begge stor afstand fra mødre, som ryger foran deres børn. Det kan ses i lyset af den almengyldige anerkendelse af passiv rygningens skadelighed, som i dag er en dominerende forståelse i feltet for rygning, som følge af, at videnskabelig evidens er blevet værdisættende for ændringer i feltet. Det tyder på, at denne doxa også er indlejret i Amys habitus:

"(...) jeg ved, at jeg ikke kommer til at stoppe med at ryge i dag, men jeg kommer aldrig til at få børn og ryge." (I4: 103)

Amy skitserer her et potentielt fremtidigt skifte fra en livsfase til en anden, hvilket afspejler en forståelse af, at rygning ikke på samme måde anses for at være en legitimeret praksis, når man får børn. Remus og Lauge påtænker at stoppe efter gymnasiet. De anskuer i højere rygningen, som en praksis der hører ungdomslivet til. Remus fortæller:

"(...) jeg har jo ikke tænkt mig at fortsætte for altid. Jeg har tænkt mig, at det lige er gymnasiet og måske lidt i sabbatårene. Ellers har jeg tænkt mig at stoppe." (I1: 44).

De unges udtalelser og logikken om at unge skal afholdes fra at ryge, er derfor to modstridende måder at anskue aktiviteten rygning på. Dette er med til at belyse, at der eksisterer forskellige forståelser om rygning i forskellige felter. Det understreger netop, hvordan de unges rygepraksisser ændrer sig afhængigt af, hvilke felter de bevæger sig i. Det betyder med andre ord, at noget er virksomt i en kontekst, men ikke i en anden.

Når vi tidligere har påpeget, at de unge er gjort til genstand for interventioner og derfor ikke deltager i feltets kampe, må det også ses i lyset af, at de unge generelt orienterer sig mod andre

⁹ At udvise præferencer for sundhed giver kredit i felter som datingmarkedet, arbejdsmarkedet og uddannelsesmarkedet, da det er en kapitalform, der kan konverteres. Som Morten Elså fremhæver, er sundhed blevet en valuta, der kan handles med, jf. specialets afsæt.

sociale fænomener. For alle fire er investeringen i social kapital meningsfuld, da det er den kapitalform, der oftest efterspørges i de felter, de indgår i på nuværende tidspunkt.

De unges ønske om at stoppe med at ryge efter gymnasiet, eller når de får børn, kan ses som en måde at udvise praktisk sans, der kan efterleve den dominerende doxa i feltet for rygning. At de betragter rygningen som en tidsbegrænset praksis, kan ses som en strategi, der retfærdiggør rygningen, men samtidig giver indtryk af en istemmelse af det sundhedsskadelige rationale. Det ser vi blandt andet, når de alle fire udtrykker, at rygning kan være farligt, og når Lauge svarer på spørgsmålet, om han kan forestille sig at blive syg:

“det handler om, hvornår det sker, hvis jeg bliver ved med at ryge i stedet for, om det sker. Især i forhold til hvor meget jeg bliver ved med at ryge. Jo længere tid, der går, jo større er risikoen”. (I2: 61).

Lauges udtalelse afspejler, at det er en selvfølgelighed, at rygning er forbundet med sygdom. Det lader til at være en indlejret forståelse i hans mentale strukturer, at rygningen på et tidspunkt vil skade ham, hvis han fortsætter. De giver alle udtryk for en forståelse af, at rygning er forbundet med en sundhedsrisiko. Den potentielle risiko synes for Amy, Maggie og Remus at være vanskeligt at forholde sig til, da der netop er tale om en potentiel sygdomsrisiko. Det kan ses i lyset af, at de ikke forbinder sygdom med den periode i livet, hvor de er nu. Selv om flere af dem har oplevet rygerelaterede sygdomme i familien ligger forestillingen om, at de selv skulle blive syge alligevel fjernt. Det kan imidlertid have noget at sige, at det i alle tilfælde var ældre familiemedlemmer, der var blevet syge, hvilket kan være med til at understrege at sygdom relateret til rygning ikke figurer som sådan i deres synsfelt.

Dobbelt blik på rygepraksis

Dominansen af det sundhedsskadelige rationale har gjort det udfordrende for os at få øje på andre rationaler i den historisk konkrete analyse, hvilket har betydet at det har været svært at blotlægge andre rationaler i de skillelinjer, vi i første omgang tegnede. Men i kraft af vores skiftende arbejde mellem samtalerne med de unge og historiseringen blev det imidlertid synligt, at der om ikke andet eksisterer andre rationaler i interviewene end i feltet for rygning.

I samtalerne står det tydeligt frem, at Remus, Lauge, Maggie og Amy har indlejret det dominerende sundhedsskadelige rationale i deres habitus, men det betyder imidlertid ikke, at der sker en eksternalisering af de internaliserede strukturer. Med andre ord handler de ikke umiddelbart i overensstemmelse med rationalet. Derimod tyder det på, at der er nogle andre

mere dominerende rationaler, der ligger til grund for deres rygepraksis. De nævner alle fire, at de praktiserer rygning, som et middel til afslapning, hvilket har medført at rygning kan anskues som en praktisk sans, de ubevidst handler ud fra i målet om at opnå afslapning. Det fremgår, når Amy eksempelvis siger:

“Jeg har det vildt godt over bare at sidde og ryge selv og høre musik eller et eller andet. Sådan slappe af. Jeg tror bare, at det er fordi, at man er så stresset, at man finder de der små ting, som kan gøre, at man bare lige kan slappe lidt af” (14: 93).

Eller når Maggie siger, at rygning, *“er noget der grounder dig lidt i 5 minutter.”* (13: 76).

Noget tyder på, at de unge føler et behov for et frirum og rygningen kan give dem den pause, de efterspørger. Dette står i kontrast til Anne Sophia Hermansen anskuelse af rygning som en rebelsk handling, unge foretager mod det stigende fokus på sundhed. At de fire unge omtaler en form for pres i deres hverdag i større eller mindre udstrækning, hvor rygning kan bidrage til at “grounde” dem eller hjælpe dem til at slappe af, synes ikke at være et aspekt, som feltet for rygning har med i deres betragtninger og overvejelser i forhold til deres ambitioner om at nedbringe antallet af unge rygere. Lauge bringer netop et interessant perspektiv frem i vores samtale:

“Jeg havde en utrolig dårlig periode sidste år, hvor jeg endte lidt ud i noget cutting (...). hvis nu jeg virkelig havde trang til det, så gik jeg ud og tog en cigaret i stedet for, og så var det ligesom en.. hvad skal man sige.. en dårlig ting der kom ind i stedet for en måske endnu værre ting.” (12: 61).

I Lauges udtalelse samtykker han igen det sundhedsskadelige rationale, men samtidig påpeger han, at der eksisterer et andet rationale, der har været styrende for hans rygeaktivitet. Dette giver dermed anledning til at forstå rygeaktiviteten som en praktisk-logisk handling, der for Lauge har været en strategi for at omgå cutting i den periode, hvor han havde det dårligt. Ud fra de unges udtalelser, tyder noget på, at de strukturelle rammer som de omgives af og deres oplevelse at skulle præstere i flere felter, har betydning for deres rygepraksis. I feltet for rygning vidner det derimod ikke om, at de disse aspekter udgør en væsentlig faktor i værdiorienteringen og indretningen af interventioner rettet mod unges rygeadfærd.

Det lader med andre ord til, at der er andre omstændigheder, som har indflydelse på de unges rygning, når de sætter fokus på stress og pres i hverdagen, hvilket på sin vis kan være et

argument for, at rygning i den optik er en hensigtsmæssig og “fornuftig” praksis, der afhjælper et andet problem. Det udtrykker Lauge eksempelvis, når han siger:

“Og så kan det godt være lidt svært at få de her pauser, hvor jeg i hvert fald har det sådan, at når jeg ryger en cigaret, så ryger jeg en cigaret. Og så sætter man sig ned, og så slapper man lige af.” (I2: 60).

Ved at se rygning som en legitim måde til at få en pause, som de unge oplever som nødvendig, kan det advokere for, at sundhed for de unge er mere end blot den fysiske sundhed, som feltet for rygning har som omdrejningspunkt. Til gengæld kan der argumenteres for, at de unges opfattelse af sundhed forekommer i en bredere term, hvor det også handler om mental og social velvære. Det tyder på, at de unge i højere grad abonnerer på en sundhedsopfattelse, der minder om WHO's oprindelige definition, hvor *“sundhed er et fuldstændigt stadium af fysisk, mentalt og socialt velvære og ikke blot fravær af sygdom og svaghed.”* (Kristensen, 2002: 17).

På den ene side kan rygning på den måde bidrage til de unges følelse af velvære og på sin vis sundhed, da det mindsker deres følelse af stress. På den anden side kan rygningen bidrage til følelsen af socialt velvære, da de unge fortæller, at rygning desuden skaber et rum for socialt samvær, eller det som Maggie betegner som at være “afhængig af det sociale aspekt” ved rygning. Det fremgår, hvordan rygepraksisen fungerer som en strategi, hvor der investeres social kapital, der fører til fællesskab og nærvær. Grunden til, at de unge søger at investere social kapital, skyldes at det er statusgivende, og blandt andet er det som, der kæmpes om i de felter, som de unge primært indgår i. Vi ser blandt andet, at de unge opbygger netværk og derigennem social kapital i kraft af deres rygepraksis. Dette er også en mulig forklaring på, at de ikke overvejende handler i overensstemmelse med det sundhedsskadelige rationale, da sundhedskapital imidlertid ikke lader til at have den samme værdi i de felter, de indgår i. De dominerende aktører i feltet for rygning søger at holde unge fra at ryge med oplysningskampagner, som anfægter, at unge ryger for at være “seje”. Amy og Lauge mener imidlertid, at de oplysningskampagner, som lanceres af de sundhedsfaglige aktører mangler føling med unge mennesker, og at de ikke virker til at have øje for, at de unge anvender rygning af andre årsager. Maggie fremhæver eksempelvis, at rygning kan hjælpe på stress og være et middel til at håndtere de strukturelle rammer, som de er underlagt i hverdagen, når hun siger:

“Man går i gymnasiet, man er ung, og man er konstant stresset (...). Og så tror jeg bare, at det bliver sådan en tryghedsfølelse. Noget der ligesom bare dæmper lidt stress.” (I3: 82).

Lauge fortæller ligeledes, hvordan han oplever pres i forhold at skulle præstere i gymnasiet:

“Jo, hvis jeg skriver opgaver og er stresser over den slags, så har jeg brug for det. Så giver det lidt mere koncentration omkring det. Ellers har jeg ikke brug for det på samme måde.” (I2: 64).

Når aktørerne i feltet for rygning synes at anskue de unges årsag til rygning, som et forsøg på at være seje og som et udtryk for at “passe ind i flokken”, kan vi imidlertid godt forstå, hvorfor de drager denne konklusion, eftersom de unge har så stort et fokus på at investere social kapital. Aktørerne i feltet for rygning er ikke en del af de felter de unge indgår i, og derfor kan de have vanskeligt ved at se ud over den umiddelbare tolkning af, at rygning er en måde, hvorpå de unge investerer social kapital og opnår fællesskab. Eftersom feltet er præget af en bestemt logik, kan det gøre det vanskeligt for de dominerende aktør at objektivere andre rationaler om unges rygeadfærd. Det kan være et argumentet for, at aktørerne i feltet for rygning overser, at unge også ryger som konsekvens af de strukturelle rammer de omgives af, hvor blandt andet karakterpres, afleveringsfrister og sociale arrangementer er en del af de unges hverdag, og som de oplever stressende.

Forskellige forudsætninger

Gennem vores samtaler med de unge, var det en gennemgående oplevelse blandt de fire, at de ikke synes, at der eksisterer betydelige begrænsninger i forhold til deres muligheder for at ryge. Som vi har argumenteret for, i de foregående afsnit, er rygning en legitim praksis i de felter, hvor de er sammen med andre unge. Maggie og Remus beskriver begge, hvordan rygningen er blevet normaliseret i deres vennekredse. Remus oplever dog en begrænsning i forhold til at ryge hjemme, hvor han skjuler sin rygning for sine forældre:

“Jeg så et indslag i går i Nyhederne lige inden, jeg skulle til fodbold, hvor de snakkede om, at der var for mange cigaretskodder på gaderne, og det sad mine forældre og så, så der skyndte jeg mig ud. Det skal jeg simpelthen ikke. Det er lidt mærkeligt. (...) jeg synes ikke det er så fedt, når mine forældre er der, hvis nu de stiller spørgsmål eller sådan noget. Så er det ikke så sjovt.” (I1: 48-49)

Remus giver udtryk for, at han undgår situationer, hvor han kan blive konfronteret med spørgsmål om rygning og dermed blive afsløret i, at han ikke følger doxa i dette felt. Når han er hjemme, indgår han i et andet felt med andre regler. Her er han positioneret lavt, hvilket gør, at han ikke udfordrer de regler, som hans forældre har legitimeret i hjemmet omkring rygning.

De tre andre fortæller, hvordan deres forældre ligeledes tager afstand fra, at de ryger. Det er med til at betone, at rygning ikke på samme måde er en legitim praksis i alle felter.

Gennem de sidste cirka 30 år er der sat fokus på at lave strukturelle ændringer, der har haft til hensigt at indrette praktiseringen af rygningen, således at færre ryger og færre udsættes for passiv rygning. Hensigten med reguleringerne er dermed at skabe bedre betingelser for ikke-rygere og indgrænse mulighedsbetingelserne for rygere. Da vi spurgte Remus, hvad han synes om de regler, der gælder for rygning i Danmark, sagde han:

“Nu ved jeg ikke, om de påvirker mig. De rammer mig ikke så voldsomt lige nu. Der er ikke nogen love, der er så pisse irriterende, at jeg ikke kan ryge.” (I1: 54)

Når de fire unge generelt giver udtryk for, at de ikke føler sig begrænset af de strukturelle tiltag, kan forklaringen være, at mange af de reguleringer der er foretaget, er indført før de unge begyndte at ryge. Det er blandt andet tilfældet med rygeloven fra 2007, hvor de unge giver udtryk for en selvfølgelighed i, at der ikke må ryges på offentlige steder. Det samme gælder de ændringer, der har været i forhold til rygeforbud på folkeskolerne og gymnasier. Betingelserne opfattes derfor ikke begrænsende for de unge, da de netop er en del af deres internaliserede virkelighedsforståelse. De interventioner, der har haft til hensigt at forebygge og reducere antallet af unge rygere, synes ikke at have den samme effekt som tidligere, eftersom der for første gang i to årtier er sket en stigning i antallet af unge, der ryger.

På nuværende tidspunkt diskuteres, der prisstigninger på tobak. I kampene om prisstigninger anvendes blandt andet argumenter, som har ophav i forskningen, og der henvises til den succesfulde udvikling i redueringen af unge rygere, der har været i Norge efter indførelsen af prisstigning på tobak. Den mulige prisstigning, mener de fire unge ikke selv vil få dem til at stoppe med at ryge, men muligvis reducere deres forbrug. I så fald vil rygning kun være forbeholdt *fine lejligheder*, som Remus siger. Samtidig fremhæver Maggie, at en prisstigning ikke kun vil have betydning for unge rygere, men at en prisstigning vil ramme socialt skævt:

“(...) vi har en ældre generation, der har røget hele deres liv, og man kan jo ikke straffe dem. Man kan jo ikke straffe folk for deres vaner, plus det ved jeg egentlig ikke rigtig, om jeg føler staten skal regulere på, fordi så bliver man også fratrukket en del af de personlige muligheder.” (I3: 87)

Hendes udtalelse afspejler, at der er noget på spil for hende, hvis priserne bliver sat op. Det vil have få en betydning for hendes rygepraksis på en anden måde, end det er tilfældet med eksempelvis røgfri miljøer. Vi synes at kunne argumentere for, at de unge ikke har problemer med at finde steder, hvor de kan og må ryge. Hvis prisen hæves, er der derimod tale om en virkelighed, hvor de unge står overfor en pengemæssig udfordring. Da de ikke besidder høj økonomisk kapital, vil det naturligvis påvirke deres muligheder for at ryge fremadrettet. Maggie tager her kampen om feltet for rygningens grænser op ved at påpege, at der er flere hensyn at tilgodesee i debatten om prisstigninger. At Maggie tager denne kamp op, kan skyldes, at hun har en kapitalsammensætning, der giver hende bedre mulighed for at udfordre feltets grænser, end eksempelvis Remus. Maggie har via sine habituelle dispositioner en større mængde kulturel kapital. Maggie bringer argumentet om social skævhed i spil, ligesom flere andre aktører i feltet for rygning herunder politikere og tobaksindustrien. Det tyder med andre ord på, at Maggie forstår at afkode spillet regler, når hun frembringer argumenter, der er i tråd med højt positioneret aktører i feltet.

Når vi generelt ser, at de har en udgrænset position i feltet for rygning, er det med udgangspunkt i den historisk konkrete analyse, hvor det har været vanskeligt at finde indlæg, som repræsenterer de unges position og bidrag til tovtrækkeriet i feltet. Når vi trods alt betegner deres position som udgrænset og ikke udvisket, er det fordi de unge kender til doxa om rygning som sundhedsskadelig, og i en vis udstrækning har internaliseret den i deres habitus. Men i kraft af at de unge ikke besidder den adgangsgivende kapital, som er bestemt af styrkeforholdene i feltet, har de ikke de rette egenskaber, der efterspørges (Hammerslev & Hansen, 2009: 20-21). I feltet for rygning giver kulturel kapital og økonomisk kapital adgang, da der er en fælles interesse eller eksisterer en usagt *værdi* om, at aktiviteter i feltet gøres med henblik på at undgå sygdom eller forbedre sundhed. Selvom de unge ikke besidder den rette kapitalsammensætning for reelt at kunne udfordre doxa i feltet for rygning, giver de alligevel indtryk af, at der er noget at kæmpe for:

“Det kan jo ikke være rigtigt, at man er så vred på rygerne, men alle de andre samfundsgrupper, der konsekvent skader sig selv bare en lille smule på den ene eller anden måde, de går bare frit, fordi det er en del af historien. Historisk set har man altid spist kage og historisk set har man altid spist sukker og kød og drukket koffein og alkohol, så derfor er det okay. Og det har man jo også gjort med smøger, men nu er der bare kommet sådan en voldsom stigmatisering, om at så er man bare en idiot.” (I3: 84)

Maggie retter fokus på andre gruppers “ufornuftige” praksisser, når hun nævner alkohol og sukkerindtag. På denne måde sætter hun sin kulturelle kapital i spil og forsøger at bringe et retfærdighedsprincip i fokus. Herved har hun mulighed for at retfærdiggøre og på en vis legitimere sin egen rygepraksis. Dette kan ligeledes ses som et udtryk for, at hun har fornemmelse for spillets regler, i det hun anvender sin kulturelle kapital til at tage en kamp op.

Konstruktionen af to positioner

Med baggrund i den historisk konkrete sociologiske feltanalyse har vi skitseret, hvordan de fire unge hver er en aktør i feltet for rygning. I kraft af at vi har set på det relationelle mellem de fire unge, har vi været i stand til at konstruere to positioner.

Der er flere lighedstræk mellem drengene, som gør, at vi kan konstruere dem som én position. En position som er karakteriseret ved at anskue rygning som sundhedsskadeligt. Derudover er rygningen begrænset til perioden koncentreret omkring gymnasietiden. Det er ligeledes noget som bibringer samtaler noget “ekstra”. Der er ikke fokus på passiv rygning, derudover eksisterer der ikke et behov for at ryge hjemme. Rygning ses som et aktivt tilvalg, men er ikke præget af en afhængighedsfølelse. Derimod ses rygning som en måde tage en legitim pause, og hjælp til håndtere stress. Der ryges i gennemsnit 3-5 cigaretter dagligt.

Pigerne udgør den anden position. Positionen er karakteriseret ved at betragte rygning som sundhedsskadeligt. Der er en forståelse af, at rygning er et tilvalg. Rygeaktiviteten startede i folkeskolen til dels på grund af at ville “prøve at ryge”. Der eksisterer en følelse af afhængighed, hvor der ryges 7-10 cigaretter dagligt. Der ryges hjemmerullede cigaretter. Der ryges i samvær med venner men også hjemme, hvor rygningen udgør en “pause” som også kan dæmpe følelsen af stress. Der er en forståelse af at rygeaktiviteten skal ophøre, når der stiftes familie. Samtidig er der en opmærksomhed på passiv rygning og fokus på undgå at inspirere børn til rygning.

Metodologi

“Opsplitningen af historie og sociologi i to forskellige vidensområder [...] er en katastrofal udvikling, der overhovedet ikke har nogen epistemologisk berettigelse. Enhver form for sociologi må nødvendigvis have et historisk udgangspunkt, ligesom al historie i sig selv rummer en sociologisk dimension” (Bourdieu & Wacquant 1996: 78).

På feltarbejde med Bourdieu

Specialets forskningsmetodik er en forlængelse af vores afsæt og position i det akademiske felt. Ambitionen med nærværende kapitel er at reflektere over metodologien og betydningen af denne for vores konstruktionsarbejde. Kapitlet vil udgøre to afsnit. Den første del tager udgangspunkt i konstruktionen af historiseringsarbejdet, og anden del omhandler interaktionen med de unge. Tilsammen er det med til at tydeliggøre arbejdet med sociologisk feltanalyse som akademisk praksisform. Af denne grund vil dette metodologiske kapitel ikke afspejle en kronologisk gennemgang af vores forskningsforløb. Derimod vil vi præsentere udvalgte nedslag i vores undersøgelsesarbejde.

Gennem historiseringen har vi præciseret, hvordan kulturelle- og politiske processer er en del af feltet med den hensigt at udpege de forhold, der i særlig grad gør sig gældende for unge rygere på københavnske gymnasier. Gennem mødet med de fire unge har vi haft mulighed for at konkretisere feltets logik og struktur. Når vi både vælger at medtage fortællinger fra feltet og et systematisk og betydeligt udvalg af indlæg i feltkonstruktionen, er det med ambitionen om at opnå et dobbelt blik på feltet for rygning.

Det dobbelte blik indbærer, at strukturerne i den historiske feltkonstruktion gør det muligt, at få bredere og mere omfattende indsigt i feltet, end hvad der er ladesiggørligt i interviewene med de unge (Hammerslev & Hansen, 2009: 22). Ved dette dobbeltblik på feltet opnår vi at få konkretiseret feltets strukturer gennem fortællingerne (ibid.11-12). På denne måde har det været muligt at praktisere metodologisk fleksibilitet ved at anskue forholdet som en konstant overlapning mellem teori og undersøgelsesobjekt i ambitionen om at fusionere det empiriske og teoretiske arbejde (ibid.).

Historisering og registrantarbejde i praksis

Som tidligere præciseret har det metodiske arbejde bestået af en vekselvirkning mellem interview og historiseringsarbejde. Vores indledende arbejde bestod hovedsageligt af en omfangsrig research af feltet for rygning, som hjalp os til at blive opmærksomme på de mest fremtrædende kampe i feltet. De forskellige registreringer omfatter sundhedspolitiske diskussioner- og beslutninger og politisk tovtrækkeri om holdninger til organisering af strukturelle rammer for rygning i samfundet. Efter vores samtaler med de unge, er registranten blevet udvidet og uddybet, da vi fik indblik i nye centrale perspektiver og kampe i konstruktionen af feltet.

Heterogenitet i registreringen

Hensigten med at registrere forskellige indlæg i historiseringen af feltet har været nødvendig for at konstruere alternative forståelseskategorier til de dominerende måder at forstå aktiviteten rygning på. Vi har derfor søgt at konstruere et felt af heterogene positioner for at bryde med de præ-kategorier, der også præger vores egen iagttagelse. Vi ville sandsynligvis blot have bekræftet de dominerende måder at anskue aktiviteten rygning på, hvis vi udelukkende havde ledt efter dominerende forståelseskategorier. Derfor har vi også søgt indlæg fra en tid, hvor rygning repræsenterede andre rationaler.

Vores registrant blev dermed et aktivt valg om at konstruere feltet ud fra de forhold, som vi har fundet mest relevante for undersøgelsen. Vi har som udgangspunkt interesseret os for forandringer og tovtrækkerier startende tilbage i 1990'erne, da der på daværende tidspunkt sker betydelige politiske ændringer på rygeområdet.

Det er netop i slut 90'erne og starten af 00'erne, at der for alvor begynder at forme sig et felt for rygning med fokus på unge. Dette blik for feltets logikker og dets relation til det overordnede magtfelt, havde ikke været muligt at synliggøre uden vores omfattende historiseringsarbejde af feltet.

Når vi så alligevel har følt det nødvendigt kort at skitsere, hvordan rygning har været anskuet før 1990'erne, er det for at synliggøre udviklingen generelt i feltet for rygning. Det er klart, at der ligger betydelige kampe og tovtrækkeri forud for vores historisering, som selvsagt har været med til at forandre det felt, som vi nu har forsøgt at konstruere. Men det er vores opgave at afgrænse og udvælge både tidsperiode og indlæg, selvom denne opstregning kan virke brutal. Vi har medtaget indlæg som diskussioner og beslutninger, både retorisk og praktisk, som har været rammesættende for, hvad der er muligt og umuligt at tænke om aktiviteten rygning. Det omfatter forandringer i de sociale magtstrukturer som eksempelvis reguleringer af aldersgrænse og mærkning af tobaksvarer, men også ændringer i symbolske magtstrukturer i form af rationaler, der ikke længere har legitimitet og dermed ikke er repræsenteret i feltet. Det har netop været muligt for os at indfange forandringerne ved at udvælge indlæg, der repræsenterer hele tidsperioden. Med andre ord handler det om, at få øje på det, der ikke er direkte synligt. Det ville ikke være muligt, hvis vi udelukkende havde talt med de unge eller med de nuværende aktører i feltet for rygning. Udsagnene vil altid udgøre øjebliksbilleder, da positionernes indbyrdes relationer er i konstant bevægelse og ændres over tid.

Netop relationerne mellem positionerne har været interessante for vores undersøgelse. Derfor har vi ikke betragtet vores materiale som løsrevet information, men derimod som praktiske

handlinger med en særlig værdiorientering. Men andre ord anskuer vi indlæggene som repræsentanter for forskellige positioner i feltet for rygning. Vi har koncentreret os om, hvem afsenderne af indlæggene er og dermed afsenderens position, dispositioner, påvirkning og forestilling om indhold samt gennemførelse af initiativer for aktiviteten rygning. Indlæggene består for en stor del af lovgivningsmateriale, men også af artikler, der repræsenterer forskellige værdiorienteringer og forskellige interesser i at påvirke og få indflydelse i feltet for rygning. Det betyder, at vi i udvælgelsen generelt har haft særlig øje for indlæg, der har betydning for unge rygeres handlemuligheder.

I og med vi ville skabe et felt af *forskelle*, var det centralt, at vi fik en bred repræsentation af positioner i vores feltkonstruktion. Det ville ikke være muligt at konstruere feltets modpoler, hvis vi for hovedparten havde hentet data fra et fagblad eller tidsskrift. Derfor har vi udvalgt både primær- og sekundærlitteratur for at skabe os et overblik over kronologien og derefter udvalgt en række centrale indlæg, der skildrer vigtige brud¹⁰ (Kropp, 2009: 183).

Registrantarbejdet har været under udbygning og er blevet mere målrettet og systematiseret, jo længere vi er kommet i processen. For at skabe overblik over indlæggene har vi valgt at præsentere dem ud fra tre kategorier - *initiativets karakter*, *handlesammenhænge* og *position*. *Initiativets karakter* indebærer, det initiativ, der ligger til grund for indlægget. Under *Handlesammenhænge* gives en beskrivelse af indholdet og problemforståelsen samt aktuelle agenter i indlægget. Hvilket rationale indlægget repræsenterer vil fremgå under *Position*.

Denne opdeling skulle gerne bidrage til at forstå de praktiske handlingsrationaler og interesseorienteringer, som udgør forskellene i feltet og ligeledes vores egen anskuelse af feltet.

Feltanalyse i praksis gennem fire fortællinger

Vores samtaler med de unge har medvirket til at skærpe vores opmærksomhed på, at feltet består af handlende mennesker, af at mennesker handler, som de gør af nogle bestemte grunde. Dette har betydet, at vi har fået en tydeligere fornemmelse for feltets forskelsstrukturer.

Tydeliggørelse af feltets objektive strukturer

Konstruktionen af feltet for rygning gennem de fire fortællinger repræsenterer synspunkter med flere lighedstræk. For at skærpe forståelsen for aktiviteten rygning blandt unge mellem 16-24 år, har vi forsøgt at undgå at skabe ensidige og forenklede billeder. Dette har vi i praksis gjort

¹⁰ Søgestrategien findes i bilag 1. Her fremgår et bredt udsnit af i hvilke databaser, der er søgt og på hvilke søgeord.

ved at fremlægge fire fortællinger, hvor der inden for hver eksisterer forskellige praksisser for at ryge og opfattelser heraf. Yderligere gør vi opmærksom på, i hver fortælling, hvordan de unges forskellige rationaler forekommer gennem ord og handling.

Vi har interesseret os for fire unge fra forskellige gymnasier. Udvælgelsen af interviewpersoner er foretaget med udgangspunkt i, at de alle skulle betegne sig selv som værende rygere. Vi har netop ikke ønsket på forhånd at foretage en kategorisering af på, hvilken måde aktiviteten rygning praktiseres, men derimod været interesseret i, hvorvidt de unge karakteriserer sig selv som rygere eller ej. Vi forestillede os, at det kunne blive en udfordring at rekruttere unge, derfor ringede vi indledningsvis til et par af gymnasierne for at høre, hvordan vi bedst kunne lykkes med få etableret kontakt. Vi blev oplyst, at det letteste var at opsøge de unge i en pause, hvor rygerne var at finde udenfor. Derfor mødte vi op foran gymnasierne to formiddage for at få interviewaftalerne på plads. Alle vi talte med undervejs var utrolig imødekommende og hjalp os til at finde frem til de fire unge, der er repræsenteret i undersøgelsen.

Når vi har udvalgt rygere fra forskellige gymnasier i København, er det for at understrege, at feltets forskelle udgøres af forskelle i praksisformer, og i dette tilfælde, ikke forskelle i uddannelseskategori og geografi. Det betyder, at vi afgrænser vores undersøgelsesfelt til fire unge, der går på STX i København i alderen 17-19 år. Havde vi valgt unge fra fire forskellige uddannelseskategorier eksempelvis HF, HTX, STX og erhvervsuddannelse, ville der være risiko for, at forskellene i de unges rygepraksisser var fremstået som selvfølgelige forskelle på grund af uddannelseskategori frem for som påfaldende forskelle inden for den samme uddannelseskategori.

Præmissen for at udvælgelsen skete på baggrund af uddannelseskategori bunder i, at vi ønskede at finde kontekster, hvor der formelt set gælder de samme strukturelle betingelser for rygning. Vi gymnasier, da de unge i denne aldersgruppe for nylig har oplevet at være omfattet af loven om forbud mod salg af tobak til personer under 18 år.

At balancere en god interviewteknik

Det har været vigtigt for os, at vores interviewteknik bar præg af åbenhed og nysgerrighed. Derudover var det ligeledes væsentligt, at vores engagement og position gennem undersøgelsen afspejlede en neutral værdiorientering. Det betyder, at vi på bedste vis har forsøgt at lade spørgerammen være åben, så det kunne blive muligt, at de fire unge kunne lave distinktioner på baggrund af "ikke-selvfølgelige" kategoriseringer. Derfor spurgte vi blandt andet således:

“Hvad tænker du, når jeg siger rygning?” og “Hvordan er det at være ryger?”. Vi har den måde søgt væk fra interviewguiden, og ladet vores intuitive fornemmelse forme situationen, for på den måde at forfølge interessante perspektiver, når det var aktuelt. Det er gjort i ambitionen om at skabe tillid, som giver interviewpersonen mulighed for at åbne sig mere op. Det er dette, Bourdieu betegner som refleks reflek-sivitet (Glasdam, 2007: 134).

Første udkast til interviewguiden gjorde os bevidste om, at vi akkurat var på vej til at begå en af de klassiske fejl i feltanalytisk interviewoptik. Det er afgørende for interviewets anvendelighed, at der ikke stilles “selvfølgelige” spørgsmål, og at interviewerens så vidt mulig undgår at spørge ind til prædefinerede kategorier. Det sideløbende arbejde med den historiske feltkonstruktion har hjulpet os med at blive klar over, hvilke rationaler der er dominerende i feltet, og dermed hvilke rationaler vi skulle undgå at reproducere i vores interview (Hansen, 2009: 67). Vi har dermed forsøgt at balancere den teoretiske konstruktion og det empiriske materiale, ved at undgå at “trække teorien ned over hovedet på empirien” (ibid: 68).

Interviewet har altid været en vigtig metode i Bourdieus arbejde. Interviewmetoden gør det muligt at få indsigt i de forståelseskategorier, som sociale agenter anvender, når de orienterer sig i den sociale verden. På den ene side skaber det en bedre forståelse for de objektive strukturer og på den anden side fremanalysere habituelle dispositioner og mentale kategorier, som forskellige aktører i besiddelse af i det sociale rum (ibid: 62). Det er netop dette, vi har forsøgt at skitsere i denne undersøgelse. Med denne viden i hånden kan man forledes til at tro, at Bourdieu i den henseende har en tydelig beskrivelse af, hvordan det feltanalytiske interview bør tage sig ud. Det er imidlertid ikke tilfældet. Interviewet må, i Bourdieus øjne, læres gennem praktiske erfaringer, da der er tale om en praksisform (ibid. 62-63).

Det er væsentligt, at interviewerens lytter opmærksomt til aktørernes ytringer, og samtidig er objektiverende i forhold til interviewpersonens og egne udtalelser for at frembringe mere omfattende og objektive forståelser og forklaringer (Glasdam, 2007: 143).

Med det in mente, har vi forsøgt at holde vores fokus rettet mod at få indblik i de unges måde at opfatte og vurdere rygning som praksis på, men også deres erfaringer med og praktiske begrundelser for rygning. Alt sammen med det formål at forstå hvilken position de har i feltet. Med andre ord er det altså habitus, kapitalformer og sociale felters forandringer, vi analyserer (Hansen, 2009: 64).

Minimering af symbolsk vold

Det har været vigtigt for os at minimere den symbolske vold i vores samtaler med de unge. Vi har sikret os, at interviewpersonerne deltog frivilligt, og vi informerede dem inden interviewets start om muligheden for at frasige sig at svare på spørgsmål, de ikke ønskede. Ydermere har vi sikret os, at interviewpersonerne hver især var indforstået med, at vi optog samtalerne, og at materialet kun ville blive anvendt i forbindelse med dette speciale.

Vi har forsøgt at skabe en balance mellem at videregive vigtige pointer og undlade at give for megen og detaljeret information inden interviewets begyndelse.

For at opnå størst mulig objektivitet har vi forsøgt at være agtpågivende overfor disse skævvridninger ved blandt andet at overveje, hvordan vi sprogligt formulerede spørgsmålene til de forskellige interviewpersoner, samt hvilken rolle vi hver især indtog under interviewene. Det var vigtigt for os, at vi begge var til stede ved alle interviews for at have det samme udgangspunkt for det videre analysearbejde (Glasdam, 2007:137-140). Sofie fungerende som primær interviewer, og Katja indtog en mere observerende rolle, som medvirkede til, at vi kunne indfange og følge op på relevante spørgsmål undervejs, men også sikre at vi berørte alle emner i interviewguiden. Denne fremgangsmåde oplevede vi gjorde interviewsituationen dynamisk og uformel, og det skabte en afslappet atmosfære mellem os og interviewpersonerne.

Symbolsk magt er ofte uundgåeligt i interviewet. Det er derfor heller ikke tilfældigt, at vi vælger at bruge formuleringen, "at mindske" den symbolske magt, da det aldrig vil være realistisk at eliminere den (Madsen & Øster, 2003: 186). Derfor var vi os bevidste om, at de unges udsagn til en vis grad kunne være baseret på det, de troede vi gerne vil høre eller forventede at høre. Optimalt set er det væsentligt, at respondenterne svarer ud fra praksis, og ikke ud fra hvad, den enkelte opfatter som normalt (Glasdam, 2007: 139). Det kan naturligvis være svært at spotte symbolsk vold, men vi oplevede enkelte gange, at de prøvede at give svar, som de troede, vi forventede at høre. Eksempelvis når Remus sagde, "*Jeg har jo ikke tænkt mig at fortsætte for altid*" (I1: 44) eller når Lauge betegnede rygning som "*Usundt. Utrolig usundt og ucharmerende*" (I2: 59).

I forsøget på at minimere den symbolske vold har vi haft to forskellige tilgange. For det første ved at stille spørgsmål til den konkrete rygepraksis, og for det andet ved at gøre det klart, at vi ikke havde et moraliserende og fordømmende budskab i vores interviewtilgang og spørgsmål. Ydermere har vi været opmærksomme på, at der i selve analysearbejdet kan opstå symbolsk

vold. Vi har derfor omhyggeligt forsøgt at fremstille de unges beretninger uden at fordreje deres udtalelser (Steensen, 2007: 44).

Uddrag og rammekonstruktion

Vi har valgt at præsentere et længere interview med hver af de unge i hensigten om at lade den unge komme til orde. Vi er bevidste om, at uddragene er en del af vores aktive feltkonstruktion. Uddragene er redigeret, så de er læsevenlige. Vi har udtaget dele og stykket interviewene om, således at de er med at skærpe blikket for de unges syn på og praktisering af rygning. Når vi har fundet det nødvendigt at flytte visse passager om, skyldes det, at vi netop lod vores intuitive fornemmelse forme interviewsituationen. På den måde kan de unge udtalelser virke usammenhængende, og derfor har vi fundet det hensigtsmæssigt at placere udtalelserne i temaerne - *Syn på rygning - praktisering af aktiviteten rygning - muligheder og begrænsninger for aktivitet rygning*. Overskrifterne i uddragene er fra selv interviewene og har til formål at skærpe opmærksomheden de unges forestillinger om rygning.

Til hver af de unges fortællinger har vi konstrueret en ramme. Formålet med rammen har været at belyse de unges synspunkter samt de habituelle dispositioner og forståelseskategorier. Yderligere har vi koblet fortællingen til feltets forskellige rationaler og den viden, som vi har genereret fra historiseringen. På denne måde bliver rammen en måde at blottlægge feltets skillelinjer og forståelsen af de unge menneskers problemforståelser i forhold til aktiviteten rygning.

Med Bourdieus interviewpraksis for øje, har vi forsøgt at formidle de unges synspunkter og perspektiver gennem oprigtig interesse, empati og indlevelse med den hensigt at få indblik i deres dispositioner og handletilbøjeligheder (Bourdieu et al. 1999: 614).

Vi erkender, at det kan være en udfordring at overføre indlevelse og engagement fra lydsprog til den skriftlige fremstillingsform. Vi har på bedste vis forsøgt at lave denne overførsel og forhåbentlig give læseren indtryk af, at vi har bibeholdt vores oprigtige interesse for de enkelte interviewpersoner. Yderligere er ambitionen med rammesætningen, at give læseren analytiske værktøjer til at forstå de unges logikker og deres position i feltet (Madsen & Øster, 2003: 188). Vi har beskrevet vores unge i relation til den kontekst vi kortvarigt har fået adgang til. Med andre ord er beskrivelsen i rammefortællingen udformet på baggrund af vores observationer fra det første opsøgende møde med de unge og fra selve dagen for interviewene. Samtidig har vi, som led i objektiveringsarbejdet, medtaget vores egen relation til de fire unge. Det var vigtigt for os at tydeliggøre vores position som *forskere* overfor vores interviewpersoner.

Umiddelbart kan det give indtryk af, at det er et valg, der blot ville give anledning til en højere grad symbolsk vold i relationen, end hvad der er tilfældet. Men når vi betragter os selv som forskerne, bliver vi automatisk tvunget til at tage en vis afstand til analyseobjektet. Med andre ord gjorde vi os "fremmede" for feltet for at kunne afvikle åbenbare konstruktioner og forståelseskategorier. På den måde indtog vi en rolle som "novice" både udadtil og indadtil, eftersom vi var nye forskere i feltet og nye i vores måde at tilgå undersøgelsesarbejdet på. Derudover kan det nævnes, at vi begge har minimal erfaring med rygning. Denne måde at definere os selv på medvirkede ligeledes til, at vi blev opfattet mere "ufarlige" i miljøet, som vi oplevede gjorde det let for os at få adgang til feltet. Vores lidt "uvidende" tilgang legitimerede, at vi kunne stille spørgsmål, som de udforskede normalt ville kunne finde mærkværdige (Kropp, 2009: 57). Det oplevede vi eksempelvis, da vi spørger Amy, hvordan hun ruller sine cigaretter, og hun straks tager sit kit frem og vil demonstrere det for os. Også Maggie viser os sit cigaretetui eller sin "container", som hun kalder det, da vi spørger til, om hun ruller efter behov eller ruller på forskud. På den måde formår vi både at objektivere de unges position i feltet såvel som vores relation til dem.

Diskuterende metodiske- og teoretiske refleksioner

Vi finder det væsentligt at reflektere over den arbejdstilgang, der ligger til grund for vores undersøgelse, da denne har betydning for det fokus, vi har ønsket at præsentere. Derudover er det relevant at diskutere gyldigheden af vores fund. Derfor vil vi i det følgende afsnit stille os kritiske på vores undersøgelse for på den måde at synliggøre, hvordan vores valg og fravalg har betydning for udfaldet af vores undersøgelse.

Refleksioner over vores arbejdstilgang

Som vi har beskrevet i vores metodologi, er vi gået til undersøgelsen med afsæt i Bourdieus måde at anskue verden på og ligeledes hans tilgang til, hvordan man konstruerer sin forskningsproces. Udgangspunktet for vores sociologiske arbejde har været med afsæt i den praktiske virkelighed. Det har været centralt at få indblik i de unges logikker og praktisering af rygning, men også feltet for rygnings logikker og påvirkninger af aktiviteten rygning. Derfor vælger vi at præsentere vores fortællinger og vores historisk konkrete feltanalyse forud for teorien. Det empiriske udgangspunkt har med andre ord haft vores primære interesse. Denne tilgang har dog ikke været uden udfordringer. Vores ambition var at finde indlæg, der repræsenterede de unges position i feltet, men eftersom det ikke var muligt, kan det diskuteres,

hvorvidt det i virkeligheden er lykket at tage afsæt i den praktiske virkelighed. Dog kan vi argumentere for, at de valgte indlæg alle fokuserer på interventioner rettet mod børn og unge, så på den måde mener vi alligevel, at vi på den vis tager udgangspunkt i den praktiske virkelighed.

At det empiriske afsæt har haft vores primære interesse, har givet os mulighed for at bryde med de dominerende tænkemåder, der præger vores hverdagsviden såvel som vores vidensproduktion. Samtidig har det også stillet os overfor en række udfordringer i forhold til at anlægge en ny forståelse for, hvordan vi tilgår undersøgelsesarbejdet og operationaliserer teori og begreber. For det første har vi måtte bryde med vores vante forståelse af, hvordan undersøgelser tilgås. I vores forståelse var det velkendt praksis, at teorien gik forud for empirien. Derfor har vi skulle lære, i første omgang, at tilsidesætte den teoretiske begrebsudfoldelse, som vi kender den, for at give plads til frit at studere de samfundsmæssige fænomener, som de fremstod. Det gjorde det muligt, at vi kunne forkaste vores forudindtagne forståelse af den sociale virkelighed, vi undersøgte, og gøre os frie til at se sammenhænge, der ikke nødvendigvis passede ind i prædefinerede kategorier eller i de begreber, der kan beskrive dem. Dette har været en udfordring i kraft af, at vi er "skolet" til at tænke og strukturere akademiske projekter anderledes, end den tilgang vi har valgt for nærværende speciale. Denne måde, at opbygge undersøgelsen på og måden at arbejde omvendt med strukturerne, har udvidet vores akademiske forståelseshorisont for, at der findes flere muligheder for, hvordan en projektopbygning kan struktureres. Det ville selvsagt havde været mere nærliggende at strukturere specialet på klassisk vis, men vi så imidlertid ikke dette være en mulighed, når vi ønskede at objektivere vores undersøgelsesobjekt og vores egen position i det akademiske felt, som er grundpræmissen for Bourdieus reflektive sociologi.

Den primære udfordring med at arbejde metodisk anderledes end tidligere bestod i udformningen af den såkaldte historisk konkrete analyse og dermed vores feltkonstruktion. Vi havde udfordringer med, hvordan historiseringen skulle opbygges, og hvornår vi kunne sige, at vi havde konstrueret et *felt*. Derfor måtte vi reflektere over, hvordan tegner vi feltet: Hvilke indlæg er relevante? Og hvornår kan vi vide, at vi har fundet tilstrækkeligt med indlæg?

Vi er bevidste om, at vi ikke har gjort rede for Bourdieus kriterier for konstruktionen af feltet. Vi er klar over, at feltetbegrebet skal bruges med forsigtighed, og at vi ikke har udarbejdet en komplet genese af feltet. Den måde vi i stedet har anvendt begrebet på, er som et tænkeværktøj, som måde der har hjulpet os til bedre at forstå praksisser. Hvis vi som udgangspunkt havde været mere teoriorienteret, ville vi måske ikke i samme grad have været usikre på, hvorvidt

vi havde konstrueret feltet. Vi havde muligvis været mere tilbøjelige til at se tilgangen til feltstudiet som en "tjekliste" i modsætning til at forstå feltbegrebet som et analytisk redskab. Det har også betydet, at vi har haft vanskeligt ved at konstruere den historiske feltanalyse uden at bringe teoretiske begreber i spil. Den hårfine grænse mellem at tilgodese læsevenlighed og forklare udviklingen i feltet uden begreber, var heller ikke mulig i praksis. Vi kunne ikke undgå at inddrage begreberne felt og position. *Position* og *feltbegrebet* anvender vi, da netop disse to begreber er essentielle for at konstruere de forskellige aktører (positioner), der søger indflydelse om at påvirke aktiviteten rygning (dvs. feltet for rygning).

Netop muligheden for at anvende Bourdieus begreber på denne fleksible måde, ser vi både som en styrke og svaghederne ved hans teori. Da Bourdieus begrebsapparat kan anvendes i mange sammenhænge kan det derfor også være vanskeligt at indfange og præcisere, og begreberne forklarer intet uden sammenhæng til en kontekst. Det er eksempelvis tilfældet med habitus, som både kan være svær at indfange og omsætte. Det har vi oplevet i forbindelse med vores unge, da begrebet blot udgør en analytisk konstruktion. Det samme gør sig gældende med doxa, som på samme måde kan være svær, da den sjældent italesættes. Det der italesættes er derimod undersøgelsesobjektet.

Dertil hører det, at vi yderligere har fundet det inspirerende og berigende at arbejde konsekvent og omfattende med Bourdieus refleksive sociologi. Det kan nærmest virke uforståeligt, hvordan vi tidligere har kunne anvende Bourdieu tilstrækkeligt uden den forståelse, vi sidder med i dag. Denne arbejdsproces har givet os følelsen af, at vi aldrig rigtig tidligere har arbejdet fuldstændigt med Bourdieus sociologiske tilgang. Bourdieu tilbyder på sin vis en komplet værktøjskasse, hvor teori, videnskabsteori og metode ikke forstås som selvstændige og separate afsnit, men derimod som elementer der er indlejret i alle faser af undersøgelsen. Vi har oplevet, hvordan det har medvirket til, at vi har kunne skabe sammenhæng og gennemsigtighed gennem specialet, som læseren forhåbentligt også vil kunne genkende. Dog har vi fundet det relevant at inddrage Anders Mathiesens boblemodel for at visualisere de handlesammenhænge, der eksisterer i feltet for rygning. Ved at inddrage boblemodellen har vi haft et redskab til at se på fremstillingsniveauerne og på denne måde bedre kunne forstå processerne i feltet.

Refleksion over gyldigheden af vores undersøgelse

Et af de gennemgående aspekter i sociologisk arbejde er den konstante refleksion over undersøgelsens gyldighed. Det betyder, at forskeren løbende må stille spørgsmål til sit eget undersøgelsesobjekt for hele tiden at udfordre rammerne for den sociologiske forskning. Vi har

måttet spørge os selv, hvordan vi definerer og forstår kapital eller konstruerer vores felt (Hammerslev & Hansen, 2009: 12-13).

Det giver os anledning til at diskutere gyldigheden af vores empiri og vores tolkninger heraf, og dermed, hvorvidt vi har formået at objektivere vores hverdagstænkning og den akademiske vanetænkning, som er udgangspunktet for det epistemologiske brud. Det vil sige at vi har måtte objektivere de unges forståelser, såvel som vores indlæg.

Selvom vores ambition var at bryde med de prækonstruktioner og problemforståelser, der findes i feltet, så er det vores erkendelse, at det ikke har været fuldt ud muligt. Vores interviewspørgsmål afspejler til en vis grad, hvordan vi har haft udfordringer med at se os helt fri af egne forståelser af feltet for rygning. I den forbindelse må vi erkende, at vores eget syn på rygning til en vis grad har præget, de ting vi har efterspurgt. Det kan give indtryk af, at vi har haft en opmærksomhed på sundhedsmæssige faktorer. Det må ses i lyset af, at vi som forskere i vores indsamling af indlæg uundgåeligt præges af de vinkler, der anlægges i lovtekster, artikler og tidsskrifter, som udpræget domineres af en sundhedsskadelig forståelse. Det betyder, at der sker en ekskludering af andre synspunkter, som ikke vurderes interessante eller relevante, for dem som repræsenterer synspunktet. De indlæg, vi har fundet, ser derfor på feltet på en bestemt måde og udgør en *vinklet* del af det felt, vi har undersøgt (Hansen, 2009: 76). Det kan vidne om, at det er derfor vi ikke kunne finde indlæg ud fra de unges position. Vi mener dog alligevel, at vi formår at frembringe relevante perspektiver ud fra de indlæg vi har præsenteret, som faktisk afspejler, at vi har haft øje for de unges perspektiver. På den måde kan vi argumentere for, at vi har formået at konstruere et felt, hvor udgangspunktet trods vores udfordringer, har de unge i fokus.

På trods af at vores interviewspørgsmål har afspejlet et sundhedsskadeligt syn på rygning, har vi alligevel identificeret andre rationaler om rygning i vores interview, som adskiller sig væsentligt fra de dominerende forståelser i vores indlæg.

Vi må i den forbindelse ligeledes forholde os til den information, vi har frembragt i interviewene, da vi anvender denne til at forklare de unges logikker og forståelser af rygning. Det kan ofte være en udfordring at anvende data "korrekt" i og med, at de problemforståelser interviewpersonerne fremstiller kan indgå i komplekse sammenhænge. Vi har været opmærksomme på ikke at drage forhastede tolkninger af de unges udsagn, der kan være baseret på et for løst grundlag. Vi kan dog ikke afskrive os fra, at vi utilsigtet kan være kommet til at drage forhastede konklusioner, men vi har tilstræbt os på at undgå dette ved at være eksplicite

med, hvorfor vi tolker, som vi gør. På den måde mener vi, at vi i stor udstrækning bidrager til undersøgelsesfeltet med nye perspektiver.

Bag konstruktion af feltet for rygning foreligger som tidligere nævnt et stort analysearbejde. I ønsket om at skabe transparens, har vi mødt flere udfordringer. Det har blandt andet været i forhold til at henvise til kilder og udvælgelse af indlæg, således at vi har kunne sikre repræsentation af de relevante positioner i feltet. Det har været en udfordring, når vi samtidig har ønsket at gøre den historisk konkret analyse læsevenlig. Vi synes at kunne argumentere for, at registreringen er med til at skærpe blikket for, at fremkonstruerede magtfulde aktører indgår i flere felter. Vi har fået øje for, at aktørerne benytter kapitalformer på tværs af felter, idet de ikke er endimensionelle individer med begrænsede sociale relationer (Hammerslev, 2009: 83). Særligt ser vi, hvordan eksempelvis politikere indgår i forskellige positioner med forskellige agendaer alt efter, hvilke felter de deltager i. Vi ser derfor, at registrantarbejdet trods udfordringer har frembragt bestemte perspektiver. Det er ikke ensbetydende med, at vi har foretaget en udtømmende analyse af aktiviteten rygning, i og med at vi kunne have haft tegnet andre skillelinjer. Samtidig ser vi en udfordring i, at de unge ikke er præsenteret gennem indlæg i historiseringen, og det kan anses som en svaghed for vores udsigelseskraft og konstruktionen af feltet for rygning, særligt når vi argumenterer for, at vi tager udgangspunkt i den praktiske virkelighed. Men spørgsmålet er om, vi kunne have gjort det anderledes? Vi synes at kunne argumentere for, at vi trods alt har været i stand til at definere feltet og feltets grænser. Vi har blot anvendt feltbegrebet mere dynamisk, og på denne måde bliver feltbegrebet et analytisk værktøj, hvor vi har indfanget det centrale, og på denne måde bliver interviewene relateret til de forskellige positioner og er herved situeret i en større sammenhæng. På denne måde har vi med udgangspunkt i de unge og dermed den praktiske virkelighed synliggjort flere positioner, omend de er udgrænsede, som er tilfældet med de unge (Hammerslev & Hansen, 2009: 20).

Vi er bevidste om, at observation er en central metode for Bourdieu. Gennem observation er det muligt at bryde med officielle og akademiske kategorier og fremstillinger (ibid.: 23). Når vi ikke har valgt at udføre et mere omfattende observationsarbejde, skyldes det, at vi har været usikre på, hvilken type data vi ville have produceret. Vores overvejelser er gået på, at observation af deres rygepraksis ville have krævet, at vi så at sige ville skulle "rende i hælene" på de unge. Det var ikke en mulighed, vi fandt komfortabel. Hvis vi havde foretaget observationer kunne det muligvis have givet os mere indsigt i de unges sociale relationer og deres måde at ryge på. Derudover vil det give indblik i det de unge omtaler som en stresset og

presset hverdag, hvor de bevæger sig ind ud og forskellige felter og skal forholde sig til, hvad der er virksomt og ikke er virksomt i disse. På den måde vil vi have fået indblik i deres konkrete rygepraksisser i forskellige felter. Selvom vi ikke bevidst har lavet observationer, har vi alligevel observationer fra dagen for vores interviews og under selve interviewene. Det har givet os information om præferencer for tøjsmag og fremtoning. Vi har også kortvarigt fået indblik for deres rygepraksis i skoletiden, idet vi mødte dem i et frikvarter, hvor de stod og røg.

Ligeledes kunne vi kritisere os selv for vores udvælgelse af interviewpersoner. Vi opsøgte de unge uden et kendskab til dem og deres baggrund med den begrundelse, at vi ikke ønskede at reproducere forudindtagede forståelser. Det væsentlige var, at interviewpersonerne betragtede sig som rygere, men hvor meget eller lidt de røg, var derfor ikke relevant for os, da denne forståelse ville udgøre en prækategorisering.

Det bliver dermed lettere at objektivere de unges udsagn. For Bourdieu finder den ideelle rekruttering af interviewpersoner sted ved at have et dybdegående kendskab til de mulige interviewpersoner for herved at udvælge den eller de rette personer. I princippet kan én person være tilstrækkeligt ifølge Bourdieu, så længe personen er den rette (Glasdam: 2007, 140). Vi har grundet den relative korte periode ikke haft ressourcer til at lave det omfattende arbejde, som sådan en rekruttering vil kræve. Med den indsigt vi har fået og de udsagn de unge har bidraget med til denne undersøgelse, kan vi argumentere for, at vi har valgt de rigtige interviewpersoner. Der har tegnet sig nogle mønstre, på trods af at de unge ikke kender hinanden og kommer fra fire forskellige gymnasier. I udvælgelsen af interviewpersoner er det altid muligt at diskutere, hvorvidt det er lykkedes at rekruttere de rette personer, og det vil altid være vanskeligt at vide med garanti. I kraft af at flere aspekter synes at gå igen i de unges fortællinger, kan det tyde på, at det er tendenser, der kan gøre sig gældende for andre unge gymnasieelever. Vi er opmærksomme på at, det vi kan udtale os om blot er unge fra vores samtaler og dermed ikke alle unge rygere, der går på STX. Vi er bevidste om, at det er én virkelighed, vi udfolder, og derfor er vi også bevidste om, at der muligvis er andre og forskellige virkeligheder, der udspiller sig. De skillelinjer, som vi har tegnet, har frembragt en bestemt virkelighed, som i realiteten kunne være en anden. Når vi alligevel mener, at kunne udtale os på baggrund af fire unge rygere, er det med dét argument, at tilsvarende tendenser muligvis udfolder sig for andre unge rygere, da de unge generelt er påvirket af mange af de samme samfundstendenser.

Konklusion

Med interesse for stigningen i unge rygere i Danmark, har undersøgelsen haft til hensigt at skitsere fire gymnasieelevers logikker om og praktisering af rygning og de tovtrækkerier, der forekommer mellem forskellige positioner, som har søgt indflydelse i feltet for rygning. Dette har betydet, at vi har fremkonstrueret de magtkampe, som udspiller sig i feltet. Ved at studere feltet over en historisk periode, har vi fået indblik i, hvordan doxa har ændret sig, men også hvilke ændringer, en ændret doxa har medført.

Vi har skitseret, hvordan det sundhedsskadelige rationale dominerer som en metakapital i det overordnede magtfelt, og hvordan det har givet anledning til en række reguleringer som røgfri miljøer, ændringer af mærkninger på cigaretter og ændring af aldersgrænse for køb af tobak.

Vi har belyst, hvordan der er kommet større fokus på tobaksforebyggende indsatser rettet mod børn og unge, og dermed hvordan rygning gennem de sidste 30 år er gået fra at være et privat anliggende til i dag i langt højere grad at være en samfundsmæssig problemstilling. Denne udvikling skyldes blandt andet, at passiv rygning er blevet anerkendt som en alvorlig sundhedsfare. Dette har betydet, at der er sket en intensivering af strukturelle tiltag de sidste 20-30 år.

Et grundlæggende træk ved kampene mellem positionerne har været tovtrækkerier mellem dem, der er højt positionerede med økonomisk kapital, og dem der er højt positionerede med kulturel kapital. Gangbare kapitaler er dermed både kulturel kapital i form af videnskabelig evidens, men også økonomisk kapital har legitimitet. Positioner, der baserer deres argumenter på baggrund af videnskabelig evidens eller er økonomisk orienteret kan være med til at sætte dagsordenen i feltet og forskyde magtpositionerne. Kræftens Bekæmpelse er højt positioneret med kulturel kapital. Tobaksindustrien og Dansk Industri er højt positioneret med økonomisk kapital. De kampe, der har udspillet sig i feltet har blandt andet handlet om, hvilke hensyn der skal tilgodeses. I kampen har argumenter som værdien af tab menneskeliv og værdien af tab af arbejdspladser, været et tilbagevendende tovtrækkeri. Senest i debatten om eventuelle prisstigning på tobaksvarer.

Vi har synliggjort, at de fire unges logikker ikke repræsenterer ét entydigt rationale om rygning. Nærmere bestemt er der tale om, at forskellige handlinger repræsenterer forskellige rationaler. Når vi eksempelvis fremhæver forskelle mellem de unges sundhedsskadelige *forestillinger* og

mere sociale *handlinger*, har det ikke været med henblik på at påberåbe den unges manglende konsekvens, men derimod for at demonstrere forskellen på rygning som sundhedsskadeligt rationale og rygning som socialt rationale eller rygning som mentalt velvære. Det betyder, at der faktisk findes et sundhedsskadeligt rationale i både ord og handling, men at andre faktorer har mere indflydelse på de unges handlinger. Vi ser, at de unge abonnerer på et sundhedsskadelige rationale, men at sundhed er mere end blot fravær af sygdom. Sundhed består for de unge af både mental, social og fysisk sundhed. For alle fire er investeringen i social kapital meningsfuld. De orienterer derfor deres handlinger mod investering i sociale relationer, hvor rygning anses som en relationsskabende praksis.

Litteraturliste

Bøger

- Bourdieu, P. (1972/1977). *Outline of a Theory of Practice*. Oversat af Richard Nice fra *Esquisse d'une théorie de la pratique, précédée de trois études d'Ethnologie Kabyle*. Cambridge: Cambridge University Press.. 0.
- Bourdieu, P. (1988). *Homo Academicus*. Oxford: Polity Press. p. 774-775.
- Bourdieu, P. (1990). *In Other Words – Essays Towards a Reflexive Sociology*. California: Stanford University. 0.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. (1996). *Refleksiv sociologi – mål og midler*. København: Hans Reitzels Forlag. 0.
- Bourdieu, P. et al. (1999). *The Weight of the World – Social Suffering in Contemporary Society*. Cambridge: Polity Press. 0.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. (2009). *Refleksiv sociologi – mål og midler*. København: Hans Reitzels Forlag. 0.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. (2009). *Refleksiv sociologi* (1. udgave, 5. oplag). København: Hans Reitzels Forlag
- Esmark, K. et al. (2014). *Socialkonstruktivistiske analysestrategier*. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag. 0.
- Esmark, K.. (2009). Sociologi i fortidens fremmede land. In: Hammerslev, O., Hansen, A. H. & Willig, I. *Refleksiv sociologi i praksis*. København: Hans Reitzels Forlag. p. 190-207.
- Fuglsang, L., Olsen, P. B. & Rasborg, K. (2014). *Videnskabsteori i Samfundsvidenskaberne*. Frederiksberg : Samfundslitteratur. 0.
- Glasdam, S. (2007). Interview. En diskussion af ligheder og forskelle i Pierre Bourdieus og Steinar Kvaales metodeovervejelser. In: K. A. Petersen, S. Glasdam, & V. Lorentzen (red.) *Livshistorieforskning og kvalitative interviews*. Viborg: Forlaget PUC. p. 131-146.

- Hammerslev, O. (2009). At afdække transnationale felter via interviews. In: Hammerslev, O., Hansen, A. H. & Willig, I. *Refleksiv sociologi i praksis*. 4th ed. København: Hans Reitzels Forlag. p. 78-97.
- Hammerslev, O. & Hansen, J. A.. (2009). Bourdieus refleksive sociologi i praksis. In: Hammerslev, O., Hansen, A. H. & Willig, I. *Refleksiv sociologi i praksis*. 4th ed. København: Hans Reitzels Forlag. p. 11-33.
- Hansen, J. A.. (2009). Om feltanalytiske interviews i analyser af aktivering. In: Hammerslev, O., Hansen, A. H. & Willig, I. *Refleksiv sociologi i praksis*. 4th ed. København: Hans Reitzels Forlag. p. 62-75.
- Järvinen, M. (2013). Pierre Bourdieu. In: Andersen, H. & Kaspersen, L. B.(red) *Klassisk og moderne samfundsteori*. 4th ed. København: Hans Reitzels Forlag . p. 365-387.
- Kropp, K. (2009). Registantanalyse - Historiseringen af et felt via dokumenter. In: Hammerslev, O., Hansen, A. H. & Willig, I. *Refleksiv sociologi i praksis*. København: Hans Reitzels Forlag. p. 173-198.
- Kristensen, T. S.(2002). Sygdom og årsager til sygdom. In: Iversen, L. & Kristensen, T. S., Holstein, B. E. & Due, P. (red.) *Medicinsk sociologi. Samfund, sundhed og sygdom*. 4th ed. København: Munksgaard. p. 15-42.
- Mathiesen A. & Højberg H. (2014). Sociologiske feltanalyser. In: Fuglsang, L., Olsen P. B. & Rasborg K. *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne På tværs af fagkulturer og paradigmer*. 3rd ed. Frederiksberg C: Samfundslitteratur. 193-231.
- Steensen, J. (2007). Biografiske interviews i kritisk realistisk perspektiv. In: Petersen, K. A. et al *Livshistorieforskning og kvalitative interview*. Viborg: Forlaget PUC. 31-51.
- Wilken, L. (2005). Habitus, kapital og felt - Bourdieus greb til en analyse af praksis. In: Esmark, A et al. *Konstruktivistiske analysestrategier*. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag. 211-235.

Internetsider

- Beskæftigelsesministeriet. (2018). *Et nyt stresspanel skal sætte fokus på stress som samfundsproblem*. Tilgængelig: <https://bm.dk/nyheder-presse/nyheder/2018/06/et-nyt-stresspanel-skal-saette-fokus-paa-stress-som-samfundsproblem/>. Hentet 30-05-2019.
- Christensen, T. (2018). *Rygeloven skal gælde for alle unge*. Tilgængelig: <https://www.altinget.dk/arbejdsmarked/artikel/3f-rygeloven-skal-gaelde-for-alle-unge>. Hentet 24-05-2019.
- Christianshavn Gymnasium. (2018). *Studie- og ordensregler*. Tilgængelig: <http://cg-gym.dk/cgs-regler/>. Hentet 20-05-2019.
- Danmarks statistik. (2018). *Forbrug og salg af alkohol og tobak*. Tilgængelig: <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/priser-og-forbrug/forbrug/forbrug-og-salg-af-alkohol-og-tobak> . Hentet 20-05-2019.
- Det frie Gymnasium. (2018). *Det frie Gymnasiums værdigrundlag*. Tilgængelig: <http://detfri.dk/generel-info/vaerdier/>. Hentet 20-05-2019.
- Det frie Gymnasium. (2019). *Studie- og ordensregler for Det frie Gymnasium*. Tilgængelig: <http://detfri.dk/wp-content/uploads/2019/03/Studie-og-ordensregler-2019-til-hjemmesiden-.pdf>. Hentet 20-05-2019.
- DSG - Danske Gymnasieelevers sammenslutning. (2019). *Trivsel* . Tilgængelig: <http://www.gymnasieelever.dk/trivsel>. Hentet 01-05-2019.
- From, L & Borg, O. (2000). *Nordisk støtte til rygeforbud*. Tilgængelig: <https://jyllands-posten.dk/indland/ECE3293944/Nordisk-stotte-til-rygeforbud/>. Hentet 04-04-2019.
- Røgfri Fremtid. (2019). *Røgfri Fremtid*. Tilgængelig: <https://www.facebook.com/RoegfriFremtid/>. Hentet 22-05-2019.
- Gefion Gymnasium. (2013). *Alkohol- og rusmiddelpolitik for elever*. Tilgængelig: <https://gefion-gym.dk/files/images/Pdf/Alkohol-%20og%20rusmiddelpolitik%20for%20elever%20på%20Gefion%20Gymnasium%20december%202017.pdf>. Hentet 28-03-2019.
- Esmark, K.. (1993). *En teori om symbolsk vold - Pierre Bourdieu og Jean-Claude Passeron: Reproduction in Education, Society and Culture*, 2. udg. 1990 (oversat fra

fransk La reproduction. Éléments pour une théorie du syst. Tilgængelig: <http://www.hexis.dk/arkiv/Reproduction.pdf>. Hentet 02-06-2019.

- Gerhardsen, M & Jørgensen, K . (2004). *Byg din egen græsrodsbevægelse*. Tilgængelig: <https://www.mm.dk/pdf/files/f1274-34200407.pdf> . Hentet 28-05-2019.
- Hermansen, A. S.. (2019). *ASH: Et forsvar for at ryge*. Tilgængelig: <https://www.berlingske.dk/aok/ash-et-forsvar-for-at-ryge>. Hentet 11-02-2019.
- Ingen forfatter. (2000). *Forbud mod rygning i folkeskoler*. Tilgængelig: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/forbud-mod-rygning-i-folkeskoler>. Hentet 04-04-2019.
- Ingen forfatter. (2000). *Forbud mod tobaks-reklamer*. Tilgængelig: <https://jyllands-posten.dk/indland/ECE3298986/Forbud-mod-tobaks-reklamer/>. Hentet 05-04-2019.
- Ingen forfatter. (2007). *Tobaksindustrien kræver højere aldersgrænse*. Tilgængelig: <https://www.berlingske.dk/virksomheder/tobaksindustrien-kræver-højere-aldersgrænse>. Hentet 05-04-2019.
- Jensen, H. A. R, et al.. (2017). *Danskerne sundhed, den nationale sundhedsprofil 2017*. Tilgængelig: <https://www.sst.dk/da/udgivelser/2018/~media/73EADC242CDB46BD8ABF9DE895A6132C.ashx> . Hentet 17-05-2019.
- Just, A. N Dalsgaard, L & Ingvorsen, E. S.. (2019). *Mette Frederiksen åbner for at hæve cigaretprisen for unge – ældre skal fredes*. Tilgængelig: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/folketingsvalg/mette-frederiksen-aabner-haeve-cigaretprisen-unge-aeldre-skal-fredes> . Hentet 22-05-2019.
- Jørgensen, S. (2016). *I 1990'erne røg eleverne bare løs i skolen*. Tilgængelig: <http://nyheder.tv2.dk/samfund/2016-06-30-roegfrit-danmark-i-1990erne-roeg-eleverne-bare-loes-i-skolen>. Hentet 04-04-2019.
- Kaalund, A. (2015). *Tilbageblik: Tobakkens storhed og fald*. Tilgængelig: <https://www.dr.dk/nyheder/kultur/historie/tilbageblik-tobakkens-storhed-og-fald>. Hentet 06-04-2019.
- Larsen, J. B.. (2018). *Flertal af befolkningen: Cigaretter skal koste det samme som i Norge*. Tilgængelig: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/flertal-af-befolkningen-cigaretter-skal-koste-det-samme-som-i-norge>. Hentet 10-05-2019.

- Levinsen, M. (2015). *Danskernes sundhed anno 2030*. Tilgængelig: <https://www.fremforsk.dk/artikler/danskernes-sundhed-anno-2030/>. Hentet 13-02-2019.
- Lindqvist, A. (2010). *Rygerlunger kommer på cigaretpakker i Danmark i 2011*. Tilgængelig: <https://politiken.dk/forbrugogliv/livsstil/art5005489/Rygerlunger-kommer-pa-cigaretpakker-i-Danmark-i-2011> . Hentet 03-04-2019.
- Mansø, R. G.. (2019). *Folketingets 9 partier sætter deres pris: Det skal en pakke cigaretter koste*. Tilgængelig: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/folketingets-9-partier-saetter-deres-pris-det-skal-en-pakke-cigaretter-koste>. Hentet 20-05-2019.
- Ostrynski N. (2016). *Ekspert: Danskerne er blevet et sundheds-hysterisk folkefærd*. Tilgængelig: <https://www.berlingske.dk/samfund/ekspert-danskerne-er-blevet-et-sundheds-hysterisk-folkefaerd>. Hentet 11-02-2019.
- Pisinger, C . (2018). *Professor: Politikerne lader danskerne ryge sig selv ihjel*. Tilgængelig: <https://www.fyens.dk/debat/Professor-Politikerne-lader-danskerne-ryge-sig-selv-ihjel/artikel/3268331>. Hentet 14-04-2019.
- Ritzau. (2001). *Borgerlige tvivler på forbud mod tobaksreklamer*. Tilgængelig: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-tro/borgerlige-tvivler-pa-forbud-mod-tobaksreklamer>. Hentet 04-04-2019.
- Ritzau. (2015). *Ekspert: Mindre farlige smøger kan få flere til at ryge*. Tilgængelig: <https://newsbreak.dk/ekspert-mindre-farlige-smoeger-kan-faa-flere-til-at-ryge/>. Hentet 25-05-2019.
- Ritzau. (2019). *Første gang i 20 år: Antallet af rygere er stigende*. Tilgængelig: <https://jyllands-posten.dk/politik/ECE11102112/foerste-gang-i-20-aar-antallet-af-rygere-er-stigende/>. Hentet 13-02-2019.
- Ritzau. (2016). *Moraliserende voksne spænder ben for røgfri unge*. Tilgængelig: <https://www.jv.dk/indland/Moraliserende-voksne-spaender-ben-for-roegfri-unge/artikel/2331752>. Hentet 01-05-2019
- Ritzau. (2018). *Studerende føler sig overset i regeringens stresspanel*. Tilgængelig: <https://jyllands-posten.dk/livsstil/familiesundhed/sundhed/ECE10721696/studerende-foeler-sig-overset-i-regeringens-stresspanel/>. Hentet 20-05-2019.
- Sankt Annæ Gymnasium. (2018). *Studie- og ordensregler for Sankt Annæ Gymnasium*. Tilgængelig: <https://gymnasiet.sag.dk/wp-content/uploads/sites/5/2018/08/sag-studie-og-ordensregler.pdf>. Hentet 20-05-2019.

- Schmidt, A. L.. (2017). *Kan vi stole på tobaksgiganten, der påstår, at den vil redde rygernes liv?*. Tilgængelig: <https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/art6031812/Kan-vi-stole-på-tobaksgiganten-der-påstår-at-den-vil-redde-rygernes-liv>. Hentet 22-05-2019.
- Schmidt, A. L.. (2019). *Ti minutters interview gav intet svar på, om Socialdemokratiet vil hæve afgift på smøger*. Tilgængelig: <https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/art7102260/Ti-minutters-interview-gav-intet-svar-på-om-Socialdemokratiet-vil-hæve-afgift-på-smøger>. Hentet 02-05-2019.
- Stjerneklar, Charlie, kommunikationschef for tobaksfirmaet Phillip Morris Danmark . (2018). *Prisstigninger på cigaretter er godt men det er ikke nok*. Tilgængelig: <https://stiften.dk/laeserbrev/Laeserbrev-Prisstigninger-paa-cigaretter-er-godt-men-det-er-ikke-nok/artikel/543874>. Hentet 20-05-2019.
- Sundhedsstyrelsen. (2019). *Danskernes rygevaner 2018*. Tilgængelig: <https://www.sst.dk/da/udgivelser/2019/danskernes-rygevaner-2018>. Hentet 20-05-2019.
- Trygfonden. (2018). *Sundhed*. Tilgængelig: <https://www.trygfonden.dk/fokus/sundhed>. Hentet 11-02-2019.
- Vidensrådet for forebyggelse. (2018). *Norge viser vejen til færre unge rygere*. Tilgængelig: <http://www.vidensraad.dk/nyhed/norge-viser-vejen-til-færre-unge-rygere>. Hentet 28-05-2019.

Tidsskriftartikler

- Jarlstrup, N. S. et al. (2018). International Approaches to Tobacco Use Cessation Programs and Policy in Adolescents and Young Adults: Denmark. *Springer Nature*. 0 (0), 0.
- Järvinen, M.. (2001). Marginalisering – konstruktivistiska perspektiv på ordning och kaos. *Sociologi i dag*. Årgang 31 (Nr. 2), 0.
- Kaare, J. & Stanek, H. (2000). Forud gør det ikke alene. *Folkeskolen*. 0 (Nr. 35), 0.
- Reitan, T & Callinan, S. (2016). Changes in Smoking Rates Among Pregnant Women and the General Female Population in Australia, Finland, Norway, and Sweden. *Nicotine & Tobacco Research*. 19 (0), 282-289.
- Skovgaard, Danielsen, U. (2004). Indsatsen mod tobak i Danmark. *Socialmedicinsk tidsskrift*. 0 (Nr. 5-6), p. 403.

- Stanek, H. (2000). Svært at håndhæve rygeforbud. *Folkeskolen*. 0 (Nr. 13), 0.
- Sundhedsstyrelsen. (1999). Regeringens Folkesundhedsprogram. *VITAL, Tidsskrift om forebyggelse*. 0 (Nr. 2, årgang 9), p. 2-3, 42-43.
- Verwohlt, B. (2014). Fra individuelt valg til samfundsproblem: Danske forebyggelsesstrategier på rygeområdet 1950-2010 sammenlignet med Sverige. *Tidsskrift for Forskning I Sygdom Og Samfund*. 21 (0), 0.
- Witold A. Zatoński, Leif E. Aaro, Oddun Samdal, Joanna Mazur. (2016). Smoking- or nicotine-free generation, or both? What should be the public health priority?. *Journal of Health Inequalities*. 2 (2), 105–108.
- Witold A. Zatoński, Leif E. Aaro, Oddun Samdal, Joanna Mazur. (2016). Trends in smoking among polish and norwegian youth 1986-2014. *Journal of Health Inequalities*. 2 (1), 44-51.

Lovtekst, forhandlinger, bekendtgørelser m.m.

- Bekendtgørelse af WHO rammekonvention af 21. maj 2003 om tobakskontrol (2004)
<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=23111>
- Betænkning over Forslag til Folketingsbeslutning om en målrettet indsats for at begrænse rygning hos børn og unge (2003)
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=96482>
- Forslag til Lov om ændring af lov om røgfri miljøer i offentlige lokaler, transportmidler og lignende (2000)
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=90508>
- Forslag til Lov om forbud mod tobaksreklame m.v. (2000)
http://webarkiv.ft.dk/Samling/20001/lovforslag_som_fremsat/L134.htm
- Forslag til lov om forbud mod tobaksreklame m.v. - henvendelse fra DI (2001)
http://webarkiv.ft.dk/Samling/20001/udvbilag/SUU/L134_bilag29.htm
- Forslag til lov om forbud mod tobaksreklame m.v. - henvendelse fra tobaksindustrien (2001) http://webarkiv.ft.dk/Samling/20001/udvbilag/SUU/L134_bilag2.htm
- Forslag til lov om forbud mod tobaksreklame m.v. - Pressemeddelelse "Stå fast på forbud imod tobaksreklamer". Henvendelse fra Kræften Bekæmpelse,

Hjerteforeningen og Danmarks lungeforening (2001)
http://webarkiv.ft.dk/Samling/20001/udvtilag/SUU/L134_bilag54.htm

- Forslag til Folketingsbeslutning om en målrettet indsats for at begrænse rygning hos børn og unge (2003) <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/20021BB00089>
- Forslag til Lov om forbud mod salg af tobak og alkohol til personer under 16 år (2003) <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=88997>
- Forslag til lov om ændring af lov om røgfri miljøer. Høringsnotat til Folketingets Sundheds- og Forebyggelsesudvalg (2012)
<https://www.ft.dk/samling/20111/lovforslag/L186/bilag/1/1118067.pdf>
- Forslag til folketingsbeslutning om forhøjelse af afgiften på tobak (2017)
<https://www.ft.dk/samling/20161/beslutningsforslag/B132/BEH1-100/forhandling.htm#t68924C542233449782137DDB3807CA3Atab1>
- Lov om røgfri miljøer i offentlige lokaler, transportmidler og lignende (1995)
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=46947>
- Lov om ændring af lov om røgfri miljøer i offentlige lokaler, transportmidler og lignende (2000) <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=21645>
- Lov om forbud mod tobaksreklame m.v. (2001)
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=21692>
- Lov om forbud mod salg af tobak og alkohol til personer under 16 år (2004)
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=9878>
- Lov om røgfri miljøer (2007)
<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=11388>
- Lov om forbud mod salg af tobak til personer under 18 år og salg af alkohol til personer under 16 år (2008)
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=120344>
- Lov om ændring af lov om røgfri miljøer (Udvidelse af lovens anvendelsesområde, skærpelse af lovens straffebestemmelser m.v.) (2012)
<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=142456>
- Lov om tobaksvarer m.v.(2016)
<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=181751>

- Lov om ændring af lov om tobaksvarer m.v. og lov om forbud mod salg af tobak og alkohol til personer under 18 år. (2019)
https://www.ft.dk/ripdf/samling/20181/lovforslag/1108/20181_1108_som_vedtaget.pdf
- Resume af høringssvar vedr. udkast til forslag til lov om forbud mod salg af tobak og alkohol til personer under 16 år (2003)
http://webarkiv.ft.dk/img20031/udvtilag/lib2/20031_5892.pdf

Diverse - rapporter m.m.

- Bech, Mickael professor et. al. (2012). *Forhøjet tobaksafgift påvirkning af tobaksforbrug, grænsehandel samt statens afgiftsprovenu*. En rapport fra vidensråd for forebyggelse
- Bentzen, Joan, cand.scient., ph.d, Videnskabelig medarbejder, et al.(2005) Passiv rygning- Hvidbog. Tilgængelig:
<https://www.landlaeknir.is/servlet/file/store93/item12117/Hvidbogpassivrygning.pdf> Hentet 04-04-2019
- Borg, Vilhelm, Arbejdsmiljøinstituttet, eksp. Arbejdsmiljørådets Servicecenter (2004) *Passiv rygning – et problem inden for restaurationsbranchen*: Rapport til BAR service og tjenesteydelser
- Brink, A. cand.scient. & Stage, M. (2018) *Røgfri Fremtids Ungeundersøgelse 2017*. Kræftens Bekæmpelse og Trygfonden
- Danske Gymnasieelevers Sammenslutning (2013). *Elevundersøgelse 2013--14*. Børne- og undervisningsudvalget
- Groth, M.V., et al. (2003) *Unge Livsstil og Dagligdag 2001– geografiske forskelle og ligheder*. Kræftens Bekæmpelse og Sundhedsstyrelsens Center for Forebyggelse. Muld-rapport nr. 2
- Indenrigsministeriet (1964). *Betænkning om foranstaltninger til nedsættelse af cigaretforbruget: Afgivelse af det af Indenrigsministeriet under 29. maj 1963 nedsatte udvalg*, Indenrigsministeriet.
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2002). *Sundt hele livet – de nationale mål og strategier for folkesundheden 2002-10*. Regeringens sundhedsprogram 2002-2010

- Larsen, K & Bystrup, G (2013) *Social ulighed i sundhed -mere vilkår end valg. Indsigter og forklaring på norske forhold. Underlagsrapport til Sosial ulikhet i helse: En norsk kunnskapsoversikt*. Institut for Læring og Filosofi, Aalborg universitet
- Lund, M. et al. (2011). Hardcore Smokers in Norway 1996–2009. *Nicotine & Tobacco Research*. 13 (11), 1132–1139.
- Madsen & Øster (2003) *Socialt arbejde: velfærd eller service? en konstruktion af aktivitetsfeltet for det sociale arbejde med fokus på relationen mellem socialarbejder og klient*. Et integreret speciale ved Socialvidenskab og Pædagogik. Roskilde Universitetscenter Institut VIII & X
- Mathiesen, A. (2002) *Sociologiske feltanalyser* Research Paper no 8/02. Institut for Samfundsvidenskab og Erhvervsøkonomi. Roskilde Universitet.
- Ottesen, M. et al, (2018) Børn og unge i Danmark - Velfærd og trivsel 2018. 2018 VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd
- Prescott Eva, speciallæge dr.med. (2004) *Tobaksrygning og rygestop: Konsekvenser for sundheden*. Viden- og dokumentationsenheden, Sundhedsstyrelsen
- Røgfri Fremtid, Kræftens Bekæmpelse (2019) *Oversigt over i Røgfri Fremtid 167 partnere*. Tilgængelig: <https://www.roegfrifremtid.dk/dyn/resources/File/file/7/7947/1557908908/oversigt-over-partnere-i-roegfri-fremtid.pdf>. Hentet 28-05-2019
- Vestbo J, Pisinger C, Bast L, Gyrd-Hansen D. (2018) *Forebyggelse af rygning blandt børn og unge. Hvad virker?* København: Vidensråd for Forebyggelse. Tilgængelig: http://www.vidensraad.dk/sites/default/files/vff-rapport_forebyggelse_af_rygning_hvad_virker_indhold_og_forside_2.pdf. Hentet 14-02-2019

Bilagsliste

Bilag 1: Søgestrategi

Bilag 2: Registrant

Bilag 3: Interviewguide

Bilag 4: Transskription

Ny undersøgelse: Rygning er et frirum for unge gymnasieelever

Flere gymnasieelever føler sig pressede og finder ro i cigaretten

Katja Lundbye Jørgensen & Sofie Anne Klith Heden
Cand.mag. i Læring- og Forandringsprocesser, 1. juni 2019

“Kender I det der, når man er i en situation, hvor man er stresset, så hele ens krop bliver opspændt, så du ved, man sidder sådan her og stresser over et eller andet, og så det der med at få skuldrene ned. Det tror jeg nogen gange, at jeg finder igennem en smøg. Det der med at falde ned igen, og ligesom give slip på de spændinger, der er i kroppen.”

Sådan siger en ung ryger fra et gymnasium i København. Hun oplever, hvordan rygning kan være en hjælp til at slappe af, når hverdagen bliver for kaotisk. Det lader til at være en virkelighed, som deles af flere unge på danske gymnasier.

En undersøgelse foretaget af Danske Gymnasieelevers Sammenslutning fra 2013 viser, at over halvdelen af eleverne i 2.g og 3.g på STX føler sig pressede dagligt eller ofte. De påpeger blandt andet, at mange unge oplever overgangen fra folkeskole til gymnasium som en svær tid. Det er en vigtig periode i livet, som for nogle kan føles så kaotisk, at presset håndteres med alkohol og/eller rygning.

Samtidig viser tal fra den Nationale Sundhedsprofil, at antallet af danske, unge rygere er steget for første gang i to årtier. Det drejer sig især om unge mellem 16-24 år. I 2013 røg 14 procent dagligt. I 2017 var tallet steget til 16 procent. Nogle undersøgelser viser, at der dagligt er 40 nye unge, som begynder at ryge.

Der har længe været fokus på rygning og stress i den danske befolkning. Særligt har der været stor fokus på at beskytte børn og unge mod tobaksrøg. Det kan derfor virke paradoksalt, at tallet er steget trods intensiveringen af præventive indsatser de sidste 30-40 år.

Rygning mindsker følelsen af stress

Vi har spurgt fire unge gymnasieelever, hvorfor de ryger, og hvad de tænker om de initiativer, der er rettet mod at forebygge rygestart blandt unge. De går i 2.g og 3.g på STX på fire forskellige gymnasier i København. I den forbindelse har vi ligeledes foretaget et større researcharbejde af lovmateriale, videnskabelige undersøgelser, artikler og aktuelle debatter, der forholder sig til rygning blandt unge.

Undersøgelsen foretaget af Danske Gymnasieelevers Sammenslutning i 2013 synes 6 år senere fortsat at være aktuel. De unge gymnasieelever fortæller alle, hvordan de i perioder oplever at være presset og føler sig stressede. Her kan rygningen fungere som afstressning. En ung fyr fortæller:

“Jeg kom i gymnasiet og blev stresset. Jeg ryger hovedsageligt, når jeg er stresset, og når jeg har for meget at tænke på. Måske nogle tanker der ikke er så positive, hvilket jeg også har. Så det er en pause, som man kan få på en helt anden måde, end så meget andet.”

Den unge giver udtryk for, at oplevelsen af stress kommer som følge af presset fra gymnasiet. Noget tyder på, at der er en kobling mellem stress, gymnasie og rygning. En anden gymnasieelev fortæller:

Man går i gymnasiet, man er ung, og man er konstant stresset. Og så tror jeg bare, at det bliver sådan en tryghedsfølelse. Noget der ligesom bare dæmper lidt stress.”

Som det fremhæves i citatet, genkender også denne gymnasieelev, at rygning kan skabe tryghed i en stresset hverdag med et stort pres på skuldrene.

At de unge oplever at skulle lykkedes på mange områder kan ses i lyset af, at vi i dag har det der populært sagt kaldes “præstationskultur”, hvor der er forventninger til at klare sig godt fagligt og danne sociale relationer. Samtidig tyder det også på, at den unge har en oplevelse af, at det er naturligt at være stresset, og at det hører med til at være ung.

Indsatser virker ikke efter hensigten

I det forebyggende arbejde mod unges rygestart har et af værktøjerne været oplysningskampagner. De unge fortæller, hvordan de oplever, at oplysningskampagner, der skal fungere som præventive indsatser, rammer ved siden af:

“...jeg tror, at en af grundene til, at præcis den slags reklamer ikke fungerer, er fordi de gør lidt grin med det og antager, at alle ryger for at være seje, og det synes jeg helt klart ikke er ideen. (...) de ser kun på, at du ikke skal starte med at ryge. (...) De latterliggør ligesom bare grunden til at unge ryger, men en grund som jeg tror, at der er færre end, hvad ministerierne tror, at der er. “

Flere kampagner appellerer netop til, at det ikke er sejt at ryge, som eksempelvis Kræftens Bekæmpelses kampagne Cool Uden Røg. Det er netop sådanne indsatser, fyren ikke oplever rammer plet:

“De har som sådan ikke påvirket mig specielt, fordi de har ikke ramt på nogle af ting, som jeg har haft som grund til at ryge.”

Det lader til, at vigtige aspekter er overset. Han peger i stedet på, at gymnasietiden er forbundet med et større pres om at klare sig godt, og at det har indvirkning på, hvorfor mange unge begynder at ryge:

“Jeg tror helt sikkert, at mængden af stress blandt unge har en indvirkning. Mængden af dårligt selvværd. Jeg tror, at der er utrolig mange, som gemmer sig bag sine cigaretter på en vis, og finder noget fred og noget ro i det.”

Det tyder dermed på, at der fortsat mangler viden om, hvordan de præventive indsatser målrettes, så de bedst mulig medtænker aktuelle aspekter af ungdomslivet i relation til rygeadfærd. Vi ser, at de to områder hver især er genstand for opmærksomhed, men at rygning og stress ikke kobles sammen i selve tobaksforebyggelsesarbejdet.

Fokus på prisstigninger

Ligesom tidligere reguleringer på rygeområdet, har haft fokus på børn og unge, er dette også tilfældet i dag. I øjeblikket diskuteres det, hvorvidt der skal indføres prisstigninger på tobaksvarer i Danmark. Argumentationen for en prisstigning er netop, at den vil have en effektiv virkning for unges rygestart og rygeadfærd.

Flere sundhedsfaglige organisationer har i en længere periode råbt vagt i gevær for at få politikerne på Christiansborg til at handle på, at Danmark er et af de lande med de laveste priser på tobaksvarer i Europa. Det er først inden for det sidste år, at flere af partier er begyndt at komme med forsigtige udmeldinger om en mulig prisstigning.

Kræftens Bekæmpelse og en lang række af sundhedsfaglige organisationer ser det nødvendigt at hæve prisen på tobak med henvisning til de succesfulde resultater, som Norge har haft som følge af prisregulering. I dag ryger kun 3 procent af de unge nordmænd.

Hvis priserne på tobak bliver sat op i Danmark, ville det sandsynligvis kunne have samme positive effekter, som er tilfældet i Norge. Det er klart, at det vil gøre det sværere for unge at få råd til cigaretter og sandsynligvis afholde flere unge fra at begynde at ryge. Men at hæve prisen vil ikke løse problemet om, at unge ryger for at dæmpe stress.

Mere om undersøgelsen

Undersøgelsen er foretaget i forbindelse med et kandidatspeciale af to studerende fra Læring- og forandringsprocesser på Aalborg Universitet i København. Undersøgelsen baseres på et omfattende historisk oprids af tobaksforebyggende arbejde rettet mod børn og unge siden 1970'erne. Der desuden foretaget interview med fire gymnasieelever, der bidrager med deres syn på rygning, deres praktisering af rygning og deres forståelser af de forebyggende indsatser, der er rettet mod deres aldersgruppe.

Litteratur

Beskæftigelsesministeriet. (2018). *Et nyt stresspanel skal sætte fokus på stress som samfundsproblem*. Tilgængelig: <https://bm.dk/nyheder-presse/nyheder/2018/06/et-nyt-stresspanel-skal-saette-fokus-paa-stress-som-samfundsproblem/>. Hentet 30-05-2019.

Brink, A. cand.scient. & Stage, M. (2018) *Røgfri Fremtids Ungeundersøgelse 2017*. Kræftens Bekæmpelse og Trygfonden

Danske Gymnasieelevers Sammenslutning (2013). *Elevundersøgelse 2013--14*. Børne- og undervisningsudvalget

DSG - Danske Gymnasieelevers sammenslutning. (2019). *Trivsel* .Tilgængelig: <http://www.gymnasieelever.dk/trivsel>. Hentet 01-05-2019.

Larsen, J. B.. (2018). *Flertal af befolkningen: Cigaretter skal koste det samme som i Norge*. Tilgængelig: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/flertal-af-befolkningen-cigaretter-skal-koste-det-samme-som-i-norge>. Hentet 10-05-2019.

Sundhedsstyrelsen. (2019). *Danskernes rygevaner 2018*. Tilgængelig: <https://www.sst.dk/da/udgivelser/2019/danskernes-rygevaner-2018>. Hentet 20-05-2019.

Mansø, R. G.. (2019). *Folketingets 9 partier sætter deres pris: Det skal en pakke cigaretter koste*. Tilgængelig: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/folketingets-9-partier-saetter-deres-pris-det-skal-en-pakke-cigaretter-koste>. Hentet 20-05-2019.

Ostrynski N. (2016). *Ekspert: Danskerne er blevet et sundhedshysterisk folkefærd*. Tilgængelig: <https://www.berlingske.dk/samfund/ekspert-danskerne-er-blevet-et-sundhedshysterisk-folkefaerd>. Hentet 11-02-2019.

Vidensrådet for forebyggelse. (2018). *Norge viser vejen til færre unge rygere*. Tilgængelig: <http://www.vidensraad.dk/nyhed/norge-viser-vejen-til-faerre-unge-rygere>. Hentet 28-05-2019.